

Związek austriackich
Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy
czcionek oraz pokrewnych zawodów

Założony w roku 1894

Sprawozdanie

z czynności Związku
=== za rok 1903 ===

Pogląd na ogólną działalność Stowarzyszeń
związkowych od czasu ich założenia

Przełożył Gustaw A. Titz

Sprawozdanie to wyszło ponadto w językach
niemieckim, czeskim i włoskim

WIEDEN

Nakładem Związku (Fr. Reifmüller)

1904

ZWIĄZEK AUSTRYACKICH STOWARZYSZEŃ DRUKARZY I ODLEWACZY
CZCIONEK ORAZ POKREWNYCH ZAWODÓW ○ ○ ○ ○

ZAŁOŻONY W ROKU 1894

SPRAWOZDANIE z czynności Związku

za czas

od 1. stycznia do 31. grudnia

1903

wraz z poglądem na ogólną działalność Stowarzyszeń
związkowych od czasu ich założenia.

WIEDEŃ 1904.

NAKŁADEM ZWIĄZKU (FRANCISZEK REIFMÜLLER)

DRUKARNIA UDZIAŁOWA WE LWOWIE, LINDEGO 8.

PRZEGLĄD.

Zanim przedłożymy naszym członkom sprawozdanie z czynności Przewodnictwa Związku w roku ubiegłym, chcemy uczcić pamięć męża, który, jako dziecie z ludu, pozostał do końca życia swego nie tylko szczerym przyjacielem ludu pracującego, ale nadto gorliwym popiecznikiem organizacji drukarzy. Karol von Scherzer, oto nazwisko zmarłego w roku sprawozdawczym założyciela Niższo-austriackiego Stowarzyszenia drukarzy, doszedł do wysokich godności i urzędów w państwie, a jednak pozostał wiernym swym przekonaniom. Niechajby nie tylko towarzysze drukarscy męża owego za wzór sobie wzięli, ale nadto też i ta kategoria ludzi, którzy stojąc o jeden szczebel wyżej od zwykłego robotnika, nie tylko zapominają o swej organizacji, lecz także w wielu wypadkach ją zdradzają i zaprzędają. Nie sami tylko drukarze niższo-austriaccy, ale też drukarze z całej monarchii austriackiej zachowają dla Karola von Scherzera wieczną cześć i pamięć!

Ubiegły rok administracyjny nie był spokojniejszym, niż lata poprzednie. Przewodnictwo Związku musiało i w tym roku w rozlicznych wypadkach siły organizacji skupić, aby przeciw samowoli przedsiębiorców w poszczególnych miejscowościach i oficynach wystąpić i postanowienia cennika normalnego bądźto utrzymać, bądź też wogóle go wprowadzać. Jest to w czwartym roku istnienia cennika drastyczna ilustracja do tej tak często wychwalanej chęci utrzymania ładu i porządku przez przedsiębiorców.

Postanowienia ustawy przemysłowej, w szczególności normalny dzień roboczy, stałe przekraczano w wielu oficynach, i nie można na tem miejscu tym kolegom, którzy dali się użyć do takiego naruszenia ustaw, oszczędzić zarzutu szkodenia organizacji, ponieważ nie pamiętają o tem, iż przez stałe przedłużanie pracy przeszkadzają koledze bezkondyjnemu znaleźć przynajmniej na pewien czas zajęcie. Tak samo rzecz się ma z przestrzeganiem spoczynku niedzielnego, i właśnie w prowincjach — także w tak zwanych katolickich — musiano najczęściej wkraczać. Doniesienia, robione o tem naruszeniu ustawy, pozostawały po największej części nieuwzględnionemi, i to z bardzo prostego powodu. Są bowiem starostowie, dla których ustawa przemysłowa, a szczególnie paragrafy o spoczynku niedzielnym, mimo 20-letniego istnienia, zdają się być księgą o siedmiu pieczęciach. Spoczynek niedzielny wychodzi przecież na korzyść tylko robotnikom, po co się więc zapalać? Tak, gdyby to chodziło o konie wyścigowe, no to możnaby jeszcze sprawą nieco bliżej się zająć. W porozumieniu z Przewodnictwem Związku, Wydział Zgromadzenia towarzyszy drukarzy Wyższej Austrii był wskutek tego spowodowany interweniować w ministerstwie handlu, przytaczając konkretne fakta i żądając zaradzenia temu. C. k. ministerstwo handlu zdobyło się na następujący okólnik:

„W porozumieniu z c. k. ministerstwem spraw wewnętrznych wydało c. k. ministerstwo handlu do l. 59.594 z dnia 11. grudnia 1903 następujący okólnik do wszystkich krajowych władz politycznych:

Skonstatowano, że w poszczególnych drukarniach drukują powszechnie w niedziele tak zwane żałobne kartki pośmiertne (*Trauerpartezettel*) z powołaniem się na normy wyjątkowe z artykułu III., ust. 4 ustawy z dnia 16. stycznia 1895 r. Dz. u. p. nr. 21.

C. k. ministerstwo handlu w porozumieniu z c. k. ministerstwem spraw wewnętrznych uważa za właściwe oświadczyć, że podobna praktyka nie odpowiada duchowi odnośnego przepisu ustawy i że władze nadzorcze I. instancyi winny jej na przyszłość zapobiedz. Musi być wyraźnie wypowiedzianem, że sporządzanie kartek pośmiertnych w niedziele w ogólności nie może być uważanem jako dozwolone i że tylko wtenczas zachodzi wyjątek, podpadający pod normy z artykułu III., ust. 4 l. c. *gdy wobec szczególnie pilnych okoliczności w konkretnym wypadku* sporządzenie jakiejś roboty drukarskiej właśnie tylko w niedzielę skutecznionemby być mogło i gdyby sprawę tę uznać musiano za *niewątpliwie nieodzowną* (Notfall). Rozumie się samo przez się, iż w takich wypadkach wyjątkowych dotrzymane być muszą jak najściślej przepisy artykułu IV. i V. powołanej ustawy“.

Już w roku 1899 pojawił się okólnik ministerstwa handlu, zakazujący drukowania kart pośmiertnych w niedziele. Mimo tego okólnika, w niedziele sporządzano pilnie karty pośmiertne, i wystąpienie przeciw tego rodzaju stosunkom było bardzo potrzebne.

Ktoby atoli mniemał, że po 11. grudnia 1903 nie pracuje się już w niedziele, ten myliłby się gwałtownie! I znowu znaleźli się starostowie, którzy wbrew temu okólnikowi pracę niedzielną uważali za ustawowo dozwoloną. Starostowie ci mają zapewnioną przyszłość, indywidua te bowiem mogą być dobrze użyte w Austrii!

Co do stosunków cennikowych w Austrii, to powiedzieć trzeba, że normalny cennik zaprowadzono w większości drukarni — wobec 87 procent oficyn przestrzegających cennika, jest mianowicie 13 procent oficyn nieprzestrzegających cennika. Nie ulega wątpliwości, że również rząd ma poważny interes w tem, jeśli w jakiejś gałęzi istnieją uporządkowane stosunki co do płacy. Nasz pan prezydent ministrów sam to przyznał w radzie państwa na interpelację posła Schuhmeiera, ale, proszę, tylko przyznał! W rzeczywistości jednak są zawsze jeszcze władze, które sporządzanie swych druków oddają drukarniom nieprzestrzegającym cennika, aczkolwiek wiadomo im być musi, że dla drukarni istnieje cennik, wypracowany wspólnie przez przedsiębiorców i robotników. Niemal niewiarygodnie brzmi fakt, że pewien sekretarz starostwa okazał tyle odwagi, iż towarzysząc, prosząc go i starającym się o to, by starostwo wreszcie na przyszłość dawało drukować do jednej z przestrzegających cennika oficyn, zagroził doniesieniem karnem. Pan Körber podaje się za przyjaciela robotników, a podwładne mu organa w właściwy sposób oświełają to sprzyjanie robotnikom. Wśród tych 13 procent drukarni nieprzestrzegających cennika, większość stanowią nędzne budy, z którymi nie ma się co liczyć; są atoli i większe, z którymi walczyć musiało Przewodnictwo Związku. Na przykład p. Ernest Rennert w Aussig, zatwardziały gwałciiciel cennika, któremu osławiony Hauck-Waiss i tegoż najęte pismaki w organie przedsiębiorców „Die Arbeit“ udzielili najwydajniejszej, ale bezowocnej pomocy.

Ponieważ mowa o sprawach cennikowych, zajmiemy się więc także starym, dobrym znajomym. Jest nim pan Herman Czopp z Czerniowiec. Jak już w zeszłorocznym sprawozdaniu wspominaliśmy, u p. Czoppa z powodu wprowadzenia cennika interweniować musiało Przewodnictwo Związku; skoro zaś nie osiągnięto żadnego rezultatu, zastrejkwano. W walce tej wspieranym był p. Czopp nie tyle przez łamaczy strejku, ile przez czerniowieckie władze. Więcej jeszcze! Panu Czoppowi udało się znaleźć strejkbrechera w mundurze wojskowym. I dopiero usiłowaniami czerniowieckiego zarządu Stowarzyszenia udało się skłonić komendanta załogi do służbowego odwołania c. k. łamacza strejku z drukarni Czoppa. Na wszystkie te skandaliczne zajścia zwrócono ministrowi spraw wewnętrznych uwagę interpelacyjną z 28. kwietnia, tutaj w wyjątkach przytoczoną.

„Już od przeszło dwudziestu lat prowadzą towarzysze drukarscy w Austrii ustawiczną walkę przeciwko właścicielowi drukarni i wydawcy pisma Hermanowi Czoppowi w Czerniowcach z powodu stosunków wprost nie do uwierzenia, jakie w tym zakładzie panują.

Ustawowe postanowienia o normalnym dniu roboczym i spoczynku niedzielnym regularnie są przekraczane, a wspólnie wypracowany przez *pryncypałów i towarzyszy cennik normalny* dla wszystkich wyuczonych i ukwalifikowanych towarzyszy drukarzy i odlewaczy czcionek w austriackich krajach koronnych, zrewidowany ostatnio na konferencji delegatów z 8. do 11. grudnia 1899, jest przez właściciela drukarni Czoppa nieprzestrzegany, jakkolwiek ten cennik ułożony został za zgodą delegatów ze strony pryncypałów z Bukowiny i przez wszystkich innych pryncypałów w Czerniowcach bywa przestrzegany.

Właściciel drukarni Czopp cieszy się jednak szczególnymi względami władz w każdym kierunku. Nietylko, że istniejące ustawy nie bywają wobec niego stosowane, ale, co więcej, powierza się mu, jakoby w nagrodę, wykonywanie druków dla władz autonomicznych i państwowych. A więc człowiekowi, który nie dotrzymuje miejscowych warunków pracy, przestrzeganych przez wszystkich jego kolegów.

Aby podobnym skandalicznym stosunkom kres położyć, zwrócił się Związek państwowy austriackich właścicieli drukarni jako też Związek Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów w Austrii w sierpniu 1901 z petycją do ministerstwa spraw wewnętrznych, prosząc o moralne poparcie postanowień cennikowych w tym kierunku, by wszystkie władze przy rozdawnictwie robót drukarskich do odnośnych umów włączyły klauzulę, wedle której kontrahenci byliby zobowiązani do przestrzegania postanowień cennika normalnego. Podobne rozporządzenia wydane już zostały przez większość krajów Rzeszy niemieckiej, gdzie istnieją analogiczne układy między przedsiębiorcami a towarzyszami. Wspomniana petycja brzmi dosłownie:

Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych!

Od dłuższego czasu dochodzą ze wszystkich stron skargi, że jeden z najważniejszych postulatów życia codziennego, umowa płacy, w cywilnym kodeksie nie jest dostatecznie uwzględniony. Liczne są petycje, zmierzające do uzupełnienia wspomnianego kodeksu.

Nie można nawet spodziewać się, że ta ważna, ale też nadzwyczaj trudna kwestya, w niedalekim czasie dozna ustawowej regulacyi, jakkolwiek powszechnie uznanem zostało, że dokładniejsze określenie tego punktu ustawy byłoby nadzwyczaj ważnem i ogromnie korzystnem. Spodziewamy się również, że możemy dać wyraz przypuszczeniu, iż wysoki rząd z radością powitać to powinien, jeśli poszczególne kategorie zawodów dla osób należących doń już teraz ustanawiają przepisy, mogące wypełnić luki ustawy, bez sprzeciwienia się jej w jakimkolwiek punkcie.

Do grup zawodowych, które cel ten już osiągnęły, również i my drukarze się zaliczamy. W roku 1895 po raz pierwszy udało się ułożyć wspólnie między ogółem przedsiębiorców a ogółem robotników normalny cennik dla tej połowy państwa, który obowiązywał do końca roku 1899. Przed upływem tegoż roku rozpoczęte nowe układy wydały jako produkt miesiącami trwającej pracy nowy cennik, który postanowieniami swemi nietylko stosownie do tytułu reguluje jedynie płacę, ale w ogólnej swej części również umowę roboczą przyoblała wogóle w określone formy.

Ponieważ cennik normalny powołany został do życia przez obie wolne organizacye, było przeto możliwem doprowadzić przy pomocy moralnego wpływu do uznania cennika w całej prawie Austrii, tak, że spokojnie twierdzić możemy, iż postanowienia cennika wszędzie uważane są za podstawę umowy robotniczej.

Zdarza się jednak niekiedy, zwłaszcza o ile naruszoną jest swoboda umowy robotniczej między przedsiębiorcami a towarzyszami, że przy sądowem rozstrzygnięciu, lub załatwianiu sporów przed politycznemi władzami, jedna lub druga strona nie uznaje cennika za obowiązujący.

Okoliczność ta skłania nas do zwrócenia się do wysokiego c. k. ministerstwa z prośbą, by c. k. ministerstwo sprawiedliwości i c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych wydało rozporządzenie ministeryalne, mocą któregoby przy wszystkich sporach w zakładach drukarskich, sądy i władze polityczne brały cennik normalny przy rozstrzygnięciu tych sporów za podstawę, o ile nie byłyby przez to naruszone ustawowe postanowienia.

Również łatwo byłoby wysokiemu c. k. ministerstwu poprzeć moralnie nasze usiłowania, jeśliby w temże rozporządzeniu powiedzianem było, że wszystkie władze przy rozdawnictwie robót drukarskich do umowy włączyć mają klauzulę, zobowiązującą dotyczących kontrahentów do przestrzegania postanowień normalnego cennika. Podobne rozporządzenia wydane zostały przez większość państw Rzeszy niemieckiej, gdzie istnieją analogiczne układy między przedsiębiorcami a towarzyszami. Także dla naszej połowy państwa podobne postępowanie byłoby bardzo ważne, bo jakkolwiek druki urzędowe po największej części sporządzane bywają w c. k. państwowej drukarni, gdzie na skutek rozporządzenia c. k. ministerstwa

finansów zaprowadzonym został cennik normalny, to przecież wielu drukarzy prowincjonalnych znajduje obfite zatrudnienie przy urzędowych gazetach władz politycznych i podobnych robotach.

Wiedeń, 25. sierpnia 1901.

Za Państwowy Związek austriackich właścicieli drukarni:

F. Jasper, sekretarz.

A. Holzhausen, prezes.

Za Związek Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek
oraz pokrewnych zawodów w Austrii:

F. Reifmüller, przewodniczący.

To całkowicie *uzasadnione* życzenie Związków *przedsiębiorców i robotników* pozostało do dnia dzisiejszego przez rząd *niewuwzględnionem*. Nie można się więc dziwić, że władze swoje zapotrzebowanie druków zaspokajają *u największego i najniesumienniejszego* wyzyskiwacza z Czerniowiec, a wielka część winy, że to dzieć się może, spada na rząd *centralny w Wiedniu*.

Dnia 10. listopada z. r. personal właściciela drukarni Czoppa zastrejkował, by zmusić go nareszcie do przestrzegania cennika, zgodnie przez pryncypałów i robotników ułożonego. Przy tej sposobności znowu okazało się, w jakim stopniu władze czerniowieckie dbają o zachowanie ustaw. Na dowód tego przytaczamy artykuł wychodzącego w Wiedniu zawodowego pisma drukarzy „Vorwärts!” z 21. listopada z. r. (Następuje artykuł „Nieznajomość albo korupcja”).

Dnia 19. listopada z. r. udała się delegacja Związku Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów w Austrii do pana ministra handlu i wręczyła mu memoriał, w którym scharakteryzowano istniejące w drukarni Czoppa w Czerniowcach sprzeczne z ustawami stosunki i wytoczono skargę, iż miejscowe władze nic nie robią, by ustawom zapewnić poszanowanie.

Skoro atoli stan rzeczy w Czerniowcach ciągle pogarszał się, wnieśli posłowie Schuhmeier i towarzysze 3. grudnia z. r. następującą interpelację do Jego Ekscelencji pana Prezydenta ministrów, jako ministra spraw wewnętrznych: (Tekst tej interpelacji podała „Vorwärts!” nr. 49 z. r.)

Wreszcie 8. grudnia z. r. zdobył się magistrat stołecznego miasta Czerniowiec na wystąpienie przeciw właścicielowi drukarni Czoppowi i wydał następujące orzeczenie: (Tekst orzeczenia zamieszczono w nr. 51 „Vorwärtsu” z 19. grudnia 1902 r.).

Właściciel drukarni Czopp znalazł również poparcie „armii” podczas strejku, co ilustrowała następująca notatka zawodowego pisma drukarzy „Vorwärts!” z 2. stycznia b. r.: (Następuje notatka z nr. 1 za r. 1903).

Przeciw wydanemu przez rząd krajowy zakazowi plakatowania znanego z interpelacji 3. grudnia z. r. „Ostrzeżenia” towarzyszy drukarskich w Czerniowcach, wniesiono rekurs do ministerstwa. W tych dniach zawiadomiono rekurującego, że ministerstwo spraw wewnętrznych okólnikiem z 21. lutego 1903, l. 5062, rekursu z powodu zaczepionego wyroku nie uwzględniło.

Ta jawna stronniczość ministerstwa wobec właściciela drukarni Czoppa, wywołała wśród towarzyszy drukarskich jak i wśród właścicieli uzasadnione zdziwienie. Rozgoryczenie, panujące w kołach wyżej wymienionych, znalazło także wyraz w artykule kilkakrotnie wspomnianego już zawodowego pisma drukarzy „Vorwärts!”. W numerze tego pisma z 17. kwietnia b. r. czytamy: (Następuje artykuł „Czopp i władze”).

Wniesiony przez właściciela drukarni Czoppa rekurs do rządu krajowego przeciw orzeczeniu magistratu miasta Czerniowiec został odrzucony, karę pieniężną atoli zmniejszono na 250 koron. Obecnie spoczywa w ministerstwie wniesiony rekurs. W ten sposób może właściciel drukarni Czopp, ponieważ orzeczenie przeciw niemu nie jest jeszcze prawomocne, nadal wyzyskiwać uczniów, względnie młodocianych robotników pomocniczych, jak mu się podoba, i zatrudniać, co gorszem jest jeszcze, dziewczęta, które łatwo paść mogą ofiarą jego drożych chuci.

Charakterystycznym dla stosunków czerniowieckich jest, iż Czopp teraz właśnie dmie się i rodzicom uczniów gwarantuje, że zakaz trzymania uczniów, względnie młodocianych sił pomocniczych, nie uzyska prawomocności. Nawet, jak donoszą nam z wiarygodnej strony, magistrat do wniesionego rekursu właściciela drukarni Czoppa dołączyć miał notę, wedle której policja po ponownych dochodzeniach stwierdziła, iż doniesienia, jakie wpłynęły przeciw Czoppowi, mają być bezpodstawne.

Interpelanci zapytują więc Jego Ekscelencji pana Ministra, czy

1. opisane zajścia są mu znane, i czy

2. skłonnym jest zastosować odpowiednie środki, aby i na Bukowinie zapewnić ustawom poszanowanie, i czy

3. skłonnym jest odpowiednio do podania Związku przedsiębiorców i robotników wydać rozporządzenie, by wszystkie władze przy rozdawnictwie robót drukarskich włączyły do umów klauzulę, wedle której dotyczący kontrahenci byliby zobowiązani przestrzegać postanowień cennika normalnego, i jak

4. usprawiedliwić może odrzucenie rekursu przeciw zakazowi plakatowania?”

Na powyższą interpelację odpowiedział prezydent ministrów na 235 posiedzeniu z 12. maja 1903 w sposób następujący :

„Na posiedzeniach wys. Izby z 3. grudnia z. r. i 28. kwietnia b. r. wystosowali pp. posłowie *Schuhmeier* i towarzysze do mnie interpelacje, mające za przedmiot wielokrotne przekroczenia przepisów, istniejących dla ochrony przemysłowych pomocników, zasłże w drukarni Hermana Czoppa w Czerniowcach.

Odpowiadając na tę interpelację mam zaszczyt — w porozumieniu z panem ministrem handlu — zakomunikować wysokiej Izbie, co następuje :

Natychmiast, gdy mię doszła interpelacja pp. posłów *Schuhmeiera* i tow., poleciłem rządowi krajowemu w Czerniowcach wdrożenie dochodzeń i w razie potrzeby zarządzenie właściwych środków, by na wszelki wypadek zabezpieczyć uznanie ustawy.

Ze złożonego mi przez rząd krajowy sprawozdania wynika, że od 10. listopada ubiegłego roku — w którym to dniu personal drukarni Czoppa zastrejkował — wniesiono do magistratu, jakoteż do rządu krajowego w Czerniowcach, kilka doniesień, które wspomnianego drukarza obwiniały o wykroczenia przeciw ustawie przemysłowej, a w szczególności o niedotrzymanie spoczynku niedzielnego, o samowolne przedłużanie ustawowo unormowanego czasu pracy i o zniewalanie młodocianych pomocników do pracy także i w porze nocnej.

Odnosnie do każdego doniesienia, przeprowadził magistrat czerniowiecki dochodzenia i na podstawie wyniku tychże, wdrożył przeciw Hermanowi Czoppowi postępowanie karne.

Wyrokiem z 8. grudnia 1902 uznano rzeczywiście Czoppa winnym wspomnianych wykroczeń przeciw ustawie przemysłowej i obłożono go grzywną 400 koron, ewentualnie 40 dniami aresztu.

Równocześnie, ze względu na ciężkie naruszenie obowiązku, jakiego się Czopp dopuścił wobec powierzonych mu uczniów, odebrano mu na zawsze prawo trzymania uczniów i młodocianych pomocników.

Miedzy wniesieniem pierwszego doniesienia, a wydaniem wyroku karnego, upłynął — co prawda — dłuższy czas, ponieważ pociąganie Czoppa wymagało przesłuchania całego szeregu świadków.

Także sądził magistrat, że nie powinien w sprawie tej pierwszej wyrokować, zanim sąd nie rozstrzygnie wytoczonych przez młodocianych pomocników skarg przeciw Czoppowi. Ponieważ postępowanie sądowe dopiero 6. grudnia 1902 przez zawartą ugodę zakończono, nie dotyczy magistratu żaden zarzut.

Czopp wniósł przeciw wyrokowi karnemu rekurs, którego rząd krajowy nie rozstrzygnął natychmiast z tego powodu, ponieważ uważał przedewszystkiem za potrzebne osiągnięcie wyjaśnienia istoty rzeczy w niektórych punktach, ważnych dla oceny sprawy.

Gdy Czopp przemysł swój dopiero poczynawszy od 10. listopada z. r. osobiście wykonywał, podczas gdy dotąd kierownictwo drukarni powierzone było zastępcy w osobie Juliusza Sterna, i w śledztwie nie można było stwierdzić, iżby także po wielokrotnie wspomnianym 10. listopada zatrudniano młodocianych pomocników we wspomnianem przedsiębiorstwie w godzinach nocnych, widział się rząd krajowy spowodowanym, nałożoną na Hermana Czoppa grzywnę zniżyć do 250 koron, ewentualnie do 25 dni aresztu; zresztą jednakże zatwierdzono wyrok karny, a ponieważ przeciw wyrokowi karnemu, w drugiej instancji potwierdzonemu lub złagodzonemu, stosownie do § 150. ustawy przemysłowej, dalszy rekurs jest niedopuszczalny, uzyskał tenże moc prawną.

Sądze, iż nie powinienem pominąć milczeniem, że magistrat miasta Czerniowiec także już w latach poprzednich występował parokrotnie w drodze karnej przeciw Czoppowi, nie mniej jak pięć razy z powodu rozmaitych przekroczeń ustawy przemysłowej ukarał go i odebrał mu prawo trzymania uczniów na czas określony.

Wobec zawiadomienia wys. Izby na posiedzeniu z 13. lutego b. r. przez pana posła *Schuhmeiera*, jakoby Hermanowi Czoppowi przedłużono termin do wniesienia rekursu, mam zaszczyt stwierdzić, że rekurs — co prawda — dopiero 27. grudnia, jednakże w porę wniesiono. Mianowicie, ostatni dzień wniesienia rekursu przypadł na dzień Bożego Narodzenia, a gdy i następny dzień był świętem, to — według istniejących przepisów — 14-dniowy termin rekursu skończył się dopiero z dniem 27. grudnia.

Co się tyczy wspomnianej także przez pp. interpelantów decyzji rządu krajowego, którą odmówiono zecerowi Adolfowi Schreiberowi w Czerniowcach pozwolenia przybicia publicznego ostrzeżenia, skierowanego przeciw właścicielowi drukarni Czoppowi, zaznaczam, że ostrzeżenie to zawierało przeciw Czoppowi napaści, w których dopatrzyć się musiano znanion obrazy czci — a więc ustawą karną potępionej czynności.

Ze względu na tę okoliczność odmówił rząd krajowy pozwolenia, potrzebnego w myśl § 23. ustawy prasowej, na przybicie ostrzeżenia, a także i ministerstwo nie było w możności przychylnie załatwić wniesiony przeciw temu rekurs.

Jeżeli ze strony panów interpelantów także jeszcze z pewnym naciskiem podniesiono, że Herman Czopp tak dla czerniowieckiego magistratu, jakoteż dla sądów wykonuje druki, to niech mi wolno będzie wskazać na to, że, wedle przedłożonego mi sprawozdania rządu krajowego, magistrat oddał dostawę Czoppowi na podstawie wyniku rozprawy ofertowej, przy której Czopp wystąpił jako jedyny oferent. Że także i sąd krajowy w Czerniowcach, jakoteż sądy powiatowe Bukowiny, wielką część swych druków pobierają z drukarni Czoppa, zgadza się z prawdą i objaśnia się tem, że przepisanych dla sądów druków gdzieindziej w Czerniowcach otrzymać nie można.

We wniesionej 28. kwietnia b. r. interpelacji podnieśli jeszcze z naciskiem panowie posłowie *Schuhmeier* i towarzysze, że podczas trwania strejku w drukarni Czoppa używano — za zezwoleniem wojskowego przełożonego — pewnego infanterzystę, stojącego w Czerniowcach załogą pułku piechoty obrony krajowej, do wykonywania we wspomnianej drukarni zawodowych robót, by w ten sposób umożliwić dalszy ruch w tej drukarni. Nie zaniedbałem także i w tym względzie wdrożyć dochodzenia i — zależnie od wyniku tychże — zarządzą ewentualnie potrzebne środki.

Nakoniec, proszę wysoką Izbę o przyjęcie do wiadomości, że poleciłem władzom, by na zajścia w drukarni Czoppa zwracały wyteżoną uwagę i w razie ponownych usiłowań naruszenia przepisów, wydanych dla ochrony życia i zdrowia przemysłowych robotników, niezwłocznie wystąpiły z największą surowością.

Odnosnie do wspomnianego przez panów interpelantów podania Państwowego Związku austriackich właścicieli drukarni i Związku drukarzy i odlewaczy czcionek w Austrii, mam zaszczyt zaznaczyć, co następuje:

Wyrażone przez wspomniane stowarzyszenia życzenie, by roboty drukarskie dla wszystkich państwowych władz i zakładów na przyszłość oddawano tylko takim przedsiębiorcom, którzy zobowiążą się dotrzymywać postanowień cennika normalnego, stoi w ścisłym związku ze sprawą ochrony robotnika przy rozdawnictwie publicznych robót i dostaw, którą interesowane władze centralne od dłuższego już zajmują się czasu.

Jak wysokiej Izbie wiadomem być musi, zajmuje się studium tej sprawy osobna, przez Radę robotniczą wybrana komisya, i prace tej komisji, na podstawie zestawionego przez urząd robotniczo-statystyczny ministerstwa handlu obseznego materiału, postąpiły obecnie tak dalece, że stała Rada robotnicza już w najbliższej przyszłości będzie w możności przedłożyć swe projekty.

Przyczem, samo się przez się rozumie, iż także dla uregulowania istoty submisji ze względu na jej socjalno-polityczną stronę będzie się musiało roztrząsać szczególnie ważną kwestyę, o ile w interesie popierania dobrobytu robotników, wzorem państw przemysłowych zagranicy, należałoby przedsiębiorców, przy obejmowaniu robót dla państwowych władz i zakładów, także i u nas zobowiązać do płac, ustanowionych istniejącą między organizacjami przedsiębiorców i robotników wspólnością cennikową.

Rząd zachowuje się sympatycznie wobec dążącego w tym kierunku wydokształcania się naszej sprawy submisji — zresztą także i w niejednym innym względzie potrzebującej reformy.

Nietylko wkroczenie władz, ale także dający się przewidzieć wynik procesu o obrazę czci, wytoczony Czoppowi przez funkcjonariusza Związku przed wiedeńskim sądem krajowym, skłoniły Czoppa do wezwania pośrednictwa urzędu cennikowego. Rozprawy rozpoczęły się 14. września pod przewodnictwem pana Fryderyka Jaspiera, przewodniczącego urzędu cennikowego. Związek reprezentowali koledzy Reifmüller i Schiegl, Stowarzyszenie bukowińskie kolega Schreiber z Czerniowiec. Rozprawy dość się przeciągały.

Dopiero następnego dnia, przed samą rozprawą sądową, pan Czopp, prócz dania honorowego zadośćuczynienia obrażonemu funkcjonariuszowi Związku, złożył następujące oświadczenie:

„1. Pan Herman Czopp oświadcza, że od poniedziałku 21. września 1903 wprowadzi w swej oficynie normalny cennik w całej jego osnowie dla wszystkich nowoprzyjętych ukwalifikowanych towarzyszy.

2. Pan Herman Czopp oświadcza, że dziewczęta, zatrudnione w jego oficynie jako zecerki, w ciągu czterech tygodni oddali, względnie inną pracą zajmie.

3. Pan Herman Czopp oświadcza, że oddali w ciągu sześciu tygodni swego zarządcę, a obecnie zajęтым u niego towarzyszem, niewynagradzanym podług cennika, da w sobotę 19. września b. r. 14-dniowe wypowiedzenie.

4. Pan Herman Czopp zobowiązuje się, jako poręczenie dotrzymania powyższej ugody, złożyć natychmiast u przewodniczącego urzędu cennikowego weksel, opiewający na 10.000 K, płatny w ośmiu dniach na okaziciela.

5. Obie strony zobowiązują się, po myśli § 11 normalnego cennika, wszystkie wyniknąć mogące spory w oficynie pana Czoppa przekazywać do rozstrzygnięcia wyłącznie polubownemu sądowi cennikowemu w Czerniowcach, względnie urzędowi cennikowemu, i wstrzymać się od wszelkiej jednostronnej akcyi.

W Wiedniu, 15. września 1903.“

W ten sposób jednego z najbardziej znanych gwałcicieli cennika zmuszono do przestrzegania cennika i spodziewamy się, że zorganizowani koledzy nie znajdą się więcej w konieczności występowania przeciw Czoppowi.

Przy energicznej pomocy naszych kolegów uda nam się zapewne i innych gwałcicieli cennika nauczyć rozumu.

W dalszym rozdziale tegoż sprawozdania znajdą koledzy nasi przytoczone podanie państwowego Związku właścicieli drukarni do urzędu cennikowego z żądaniem, by urząd cennikowy zawyrokował w sprawie postępowania Związku towarzyszy, czy tenże ma prawo żądać od zorganizowanych towarzyszy, by ci przed przyjęciem kondycyi w innych krajach koronnych wywiadywali się u dotyczących funkcjonaryusz, czy zaofiarowana kondycja jest cennikowa i t. d. Panowie pracodawcy mianowicie napuszyli się; zdaje się im, że przy swej organizacji uzurpować mogą sobie prawo kierowania także organizacją towarzyszy, a zasłaniają się przytem zawsze wspólnością cennikową. Zauważyć przytem należy, że jeden z właścicieli drukarni ośmielił się ściągnąć „protokół“ z kilku przyjezdnych kolegów o sposobie stosowania statutów w naszym Związku. Że przytem nie dowiedział się nic upragnionego, jest samo przez się zrozumiałem; czy pan ten nie przekroczył tem § 98 kodeksu karnego, tego nie chcemy tutaj rozstrzygać. Przedstawiciele nasi na posiedzeniu urzędu cennikowego oświadczyli, że w tym wypadku uważają urząd cennikowy za niekompetentny, są jednakże gotowi wejść w porozumienie ze Związkiem właścicieli drukarni. Faktycznie przyrzekł też przewodniczący Związku państwowego zwołać w tym celu posiedzenie. Aż do ukończenia niniejszego sprawozdania nic o podobnem posiedzeniu nie wiadomo. Czy panom ze Związku państwowego nie zapodział się gdzieś wkońcu „materyał“?

Dość długo czekamy już na reformę naszej, wolność słowa krępującej, ustawy prasowej. Wprawdzie rząd przedłożył już radzie państwa nową ustawę prasową, jednak drzemie ona spokojnie w archiwum komisji prasowej i również śpi dalej spokojnie komisya prasowa. Wypadkiem nazwać będzie można chwilę, kiedy rzeczywiście raz zbierze się ta komisya na posiedzenie, zdolne do powzięcia uchwał. Kiedyż wreszcie koniec położonym będzie tym skandalicznym stosunkom? Kiedyż wreszcie upadnie nędzny § 23, który nam drukarzom nietylko politycznie, ale i ekonomicznie szkodzi? Jeśli panowie w komisji prasowej nie mają czasu na obrady nad tym projektem ustawy lub — co raczej przyjąć należy — są za leniwi, tedy precz z nimi!

W chwili, kiedy niniejsze sprawozdanie idzie pod prasę, Przewodnictwo Związku żywe robi przygotowania do odbyć się mającego w sierpniu Zjazdu związkowego. W pierwszej linii koniecznem jest zebranie dokładnego materyału, aby zadość uczynić poleceniu ostatniego Zjazdu związkowego: Przewodnictwo Związku złożyć ma sprawozdanie w kwestyi Związku państwowego. Jednak potrzebnem jest również, by poszczególne Stowarzyszenia sprawą tą szczegółowo się zajmowały. Niechaj członkowie nasi przy rozważaniu tej kwestyi pominą całkowicie moment polityczny, a uwzględnią tylko ekonomiczny. Kto dokładnie przeglądnie dalsze części tego sprawozdania, ten znajdzie, że ekonomiczne stosunki nasze wcale nie polepszyły się, lecz nawet dosyć pogorszyły. Z roku na rok, z tygodnia nawet na tydzień do kas naszych stawia się coraz większe wymagania, a to daje istotnie do myślenia, w jaki sposób przedstawiamy sobie naszą przyszłość i jak możliwem

będzie zadość uczynić zwiększonym wymaganiom na przyszłość. Nietylko obowiązkiem funkcyjaryusza jest mieć oczy otwarte, ale także każdy członek, przywiązany do naszej, tak pięknej, tak wielkimi ofiarami stworzonej organizacji, rozmyślać musi, jakby możliwem było organizację tę jeszcze powiększyć i umocnić.

Za żywe współpracownictwo, jakim funkcyjaryusze poszczególnych Stowarzyszeń w krajach koronnych wspierali Przewodnictwo Związku w jego działalności, niechaj na tem miejscu wyrażonem będzie serdeczne podziękowanie.

Sprawozdanie to jest ostatniem, jakie obecne Przewodnictwo Związku przedkłada swym członkom; oby je przestudyowano dokładnie, a jeśli członkowie zgadzają się z działalnością Przewodnictwa Związku, to z pewnością będzie to najpiękniejsza nagroda dla ustępującego Przewodnictwa.

Wiedeń, w maju 1904.

Franciszek Reifmüller

przewodniczący.

SPRAWOZDANIE

z czynności Związku za rok 1903.

Z polecenia Przewodnictwa Związku zestawił sekretarz Związku J. Dworczak.

I. Działalność urzędowa.

1. Ogólne spostrzeżenia.

Znowu jeden rok upłynął w wiecznym biegu czasu, — krótka co prawda chwila, bogata jednak w wydarzenia w naszym życiu stowarzyszeniowym, które tem bardziej pobudzająco się kształtowało, im bardziej na plan pierwszy występował kontrast między interesami przedsiębiorców a robotników. Przedsiębiorcy dążą do coraz większej koncentracji środków produkcji, do wyciągnięcia korzyści z technicznego udoskonalenia środków wytwórczych, aby z jednej strony tem owocniej wziąć udział w walce konkurencyjnej, z drugiej zaś, aby swych najemnych niewolników intensywniej mózdz jeszcze wyzyskiwać, o ile ci zresztą nie zostali już wyparci przez świadczące o genialnej pomysłowości ludzkiej maszyny, funkcjonujące z istotnie podziwienia godną precyzją. Dodać do tego należy i to, iż przedsiębiorcy, właściwie oceniając potęgę tkwiącą w organizacji robotników, sami teraz wszędzie kroczą po tej drodze, skupiają się coraz bardziej, łącząc istniejące już związki miejscowe przedsiębiorców w związki państwowe, by przez nie uzyskać stanowczy wpływ na decyzje pojedynczych przedsiębiorców wobec ich robotników. Najlepiej zauważyć to można na wpływie, jaki w zawodzie naszym ma zjednoczenie pryncypałów na pojedynczych przedsiębiorców, jeśli tylko chodzi o złatanie kurty towarzyszym. Z jaką arogancją pozwala sobie organizacja pryncypałów występować wobec organizacji towarzyszy, o tem świadczy podanie państwowego Związku pryncypałów do cennikowego urzędu drukarzy w Austrii, które czytelnicy nasi zacytowane znajdują na innem miejscu tegoż sprawozdania. Objawom tego rodzaju przeciwstawić najsilniejszy opór, do tego powołani są przedstawiciele organizacji; że zaś to w danym wypadku najzupełniej się udało, to wynika z części sprawozdania, poświęconej działalności naszego Przewodnictwa Związku. Jednak bez przerwy stać trzeba na straży, albowiem nie skończy się na tych i poprzednio już zaszytych zakusach naruszenia prawa stanowienia o sobie naszej organizacji. Dlatego wskazaniem jest na przyszłość, coraz silniej i silniej organizować się, aby na wszelki wypadek u boku obranych przez siebie przedstawicieli stanąć mogła drużyna, gotowa do energicznej obrony.

Zawodowy charakter naszych Stowarzyszeń, pierwotnie dla humanitarnych bardziej celów pomyślanych, coraz bardziej występuje na jaw, a mimo to skłonnybysię było uwierzyć w coś wprost przeciwnego, jeśli uprzytomnimy sobie debaty, toczone na zgromadzeniach poszczególnych Stowarzyszeń związkowych z okazji postawionego na ostatnim Zjeździe związkowym pytania, „czy lepszą formą organizacyjną jest obecny Związek federatywny, czy Stowarzyszenie państwowe.“ Wydaje się niemal, jakoby rozstrzygnięcie tej kwestyi zawisło jedynie od tego, ile jakieś stowarzyszenie pod finansowym względem zyskało na Związku, a ile, raczej czy spodziewać się czegoś w tym względzie można po zmianie formy organizacji. Zdaje się, jakoby zapomniało się całkowicie o tem, iż ekonomiczne położenie tak się zmieniło, że bezpowrotnie minęły już owe idylliczne stosunki, poprzednio istniejące w stowarzyszeniach, kiedy to sumy na sumy można było składać, bez konieczności ruszania ich, i że popęd samozachowawczy nieodparcie tego żąda, żeby wszystko poświęcić, aby być uzbrojonym na przyszłość. Przy rozwiązywaniu tej kwestyi decydującem być powinno jedynie czysto praktyczne stanowisko; zadaniem odbyć się mającego w tym roku Zjazdu związkowego w każdym razie będzie wyjaśnić, jakie zapatrywanie przeważa w kołach członków.

Brak pracy i w ubiegłym roku, *dziewiątym* od czasu założenia naszego Związku, był znaczny, a mianowicie liczba dni bezrobotnych pozostających w miejscu bez kon-

dycy, tak relatywnie jak i absolutnie wzrosła, natomiast liczba dni bezrobotnych znajdujących się w podróży członków, wykazuje znaczną zniżkę w porównaniu z rokiem poprzednim; uwzględniając obie kategorie, to przecież liczby relatywne pozostały niemal te same co w roku 1902, przeciwnie zaś absolutna liczba ogółu dni bezrobotnych była wyższą w roku 1903, niż w roku 1902. Odpowiednio do tego także liczba dni choroby poszła w górę. *Ogólna liczba dni, podczas których członkowie nasi byli bez roboty (włączając dni choroby), wyniosła w 1903 roku 309.205, była zatem o 14.963 dni wyższą niż w roku 1902.* Jeśli się zważy, ile zorganizowani drukarze w Austrii, prócz ciężarów spowodowanych brakiem pracy, zebrali środków pomocy, o czym świadczy statystyczna część tegoż sprawozdania, wtedy nie wyda się frazesem, jeśli powiemy, że *taką ofiarność wykazać jest w stanie tylko wolna, pozbawiona opieki organizacyja robotnicza.*

Jeśli nasi członkowie Związku niekiedy odczuwali zbyt dotkliwie nałożone ciężary, to przecież równomierny rozdział tychże między wszystkich członków zawsze umożliwiał podołać wszystkim stawianym całej organizacji wymaganiom, a nawet wówczas, kiedy przy szczególnym zbiegu okoliczności wydawało się niemal rzeczą niemożliwą zadość uczynić nadzwyczajnym żądaniom, to przecież zawsze znalazły się środki i drogi ominięcia ciężkiej sytuacji. Jak wynika z wypowiedzeń się na rozmaitych walnych zebraniach Stowarzyszeń związkowych, poszczególne postanowienia, dotyczące naszych urzędzeń zapomogowych, umożliwiające nadmierne wykorzystywanie naszej organizacji, uznane są za wymagające poprawy i w tym kierunku na Zjeździe związkowym postawione będą różne wnioski. Samo Przewodnictwo Związku, opierając się na doświadczeniach ostatnich lat w tym względzie, wystąpi również z konkretnymi propozycjami; tak więc na Zjeździe związkowym znajdzie się wiele sposobności do dyskusji nad tem, w jaki sposób możnaby bardziej zgodnymi uczynić wydatki Stowarzyszeń związkowych z ich dochodami. Spodziewajmy się, że przy uwzględnieniu odpowiedniego statystycznego materiału, nagromadzonego w naszych sprawozdaniach związkowych, znajdzie się rozwiązanie zadowalniające *wszystkie* strony, co skutecznie przyczyni się do dalszego rozwoju naszej organizacji.

2. Z Przewodnictwa Związku.

W roku 1903 skład Przewodnictwa Związku był następujący: Przewodniczący kolega *Reifmüller Franciszek*, pierwszy zastępca przewodniczącego kolega *Hofer Franciszek*, drugi zastępca przewodniczącego kolega *Stettmeier Józef*; członkami Zarządu koledzy: *Dworaczek Józef, Pochop Leopold, Schiegl Wilhelm, Schnöpf Józef, Sussmann Dawid, Möhle Fryderyk, Spielmann Maurycy, Lapuch Stefan, Langhammer Leopold, Dworak Antoni, Gettwert Hugo*; zastępcy koledzy: *Jellinek Józef, Peters August, Kleibl Józef, Luksch Franciszek*. — Komisya kontrolująca koledzy: *Zug Jerzy, Nath Ludwik, Seidl Karol* z Wiednia, *Klima Karol* z Berna i *Wanser Wilhelm* z Solnogrodu.

Dnia 17. stycznia wykluczono z posiedzeń Przewodnictwa z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności kolegę *Sindermanna Adolfa*, a w jego miejsce powołano zastępcę kolegę *Jellinka Józefa*. — Dnia 14. lutego złożył swój mandat zastępcy z powodu wyjazdu kolega *Peters August*.

Przewodnictwo Związku odbyło w roku sprawozdawczym 16 posiedzeń, a to: 17. stycznia, 14. lutego, 14. marca, 7. i 25. kwietnia, 16. maja, 6. i 20. czerwca, 9. i 30. lipca, 27. sierpnia, 17. września, 1. października, 2. i 21. listopada, 7. grudnia.

O rozmiarze stosunków z krajowymi i zagranicznymi organizacjami w roku 1903 podaje bliższe objaśnienia korespondencya sekretaryatu Związku. Liczba nadesłanych przesyłek pocztowych wynosiła 3947 sztuk (w roku ubiegłym 3843), wysłano 1689 listów i 1903 przesyłek druków, razem przesyłek 3592 (w roku ubiegłym 3533).

Z wpływów wymienianych w porządku chronologicznym następujące: Sprawozdania międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego o stosunkach i zdarzeniach w zagranicznych Związkach; Sprawozdania roczne i sprawozdania sytuacyjne ze wszystkich austriackich Stowarzyszeń związkowych; Sprawozdanie roczne sekcji monachijskiej

niemieckiego Związku drukarzy; Regulamin co do uczniów dla Stowarzyszeń drukarskich w Szwajcaryi; Sprawozdanie z czynności i rachunków sekcji wirtemberskiej; Sprawozdanie zapomogowego Stowarzyszenia drukarzy i odlewaczy czcionek w Wirtembergii; Sprawozdanie sekcji bawarskiej; Sprawozdanie roczne klubu zecerów gazetowych w Bernie, dalej Klubu odlewaczy czcionek, stereotyperów i galwanizerów w Wiedniu; Sprawozdanie Stowarzyszenia introligatorów i t. d. w Niższej Austrii; Zaproszenie do udziału w walnem zgromadzeniu alzacko-lotaryńskiego Związku drukarzy; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia pomocników z drukarń i odlewarń czcionek w Niższej Austrii; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia zapomogowego drukarzy i odlewaczy czcionek na Węgrzech; Sprawozdanie z czynności Stowarzyszenia zapomogowego drukarzy i odlewaczy czcionek w Wiedniu; Sprawozdanie roczne Stowarzyszenia dla Niższej Austrii „Senefelderverein“; Zaproszenie do wzięcia udziału w IV. austriackim kongresie zawodowym; Sprawozdanie roczne preszburskiego Stowarzyszenia; Jednodniówka z okazji 25-letniego istnienia sekcji Osterland-Turyngia; Osobne odbitki miesięcznych wyników statystycznych pośrednictwa pracy statystycznego urzędu pracy; Zaproszenie szwajcarskiego Związku typografów na walne zgromadzenie; Sprawozdania roczne Stowarzyszenia berlińskich drukarzy i odlewaczy czcionek, Szwajcarskiego Związku typografów i Związku drukarzy w romańskiej Szwajcaryi; Sprawozdanie i zamknięcie rachunków północno-zachodniej sekcji niemieckich drukarzy; Statystyczne badania międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego nad organizacjami towarzyszy w przemyśle drukarskim; Sprawozdanie Związku niemieckich drukarzy; Sprawozdanie Stowarzyszenia maszynistów i drukarzy w Niższej Austrii; Protokół ogólnego kongresu zawodowego w Niderlandach; Regulamin kasy chorych, inwalidów i pogrzebowej, oraz zmiana statutów szwajcarskiego Związku typografów; Projekt cennika szwedzkich drukarzy i odlewaczy czcionek; Sprawozdanie szwedzkiego Związku typografów; Sprawozdanie roczne rumuńskiego Stowarzyszenia drukarzy; Sprawozdanie roczne szwajcarskiego Związku maszynistów drukarskich; Protokół 36 walnego zgromadzenia Związku belgijskiego; Protokół 22 zwyczajnego zgromadzenia delegatów Związku drukarzy w Alzacyi i Lotaryngii; Sprawozdanie tegoż Związku; Protokół międzynarodowej konferencji drukarzy w Strassburgu; Sprawozdanie komisji zawodowej w Austrii wraz z Protokołem IV. austriackiego Kongresu zawodowego; Statuty Stowarzyszenia zapomogowego i dla chorych w Serajewie; Protokół 37 rocznego zgromadzenia ogólnego Związku typografów niderlandzkich; Zaproszenie Stowarzyszenia drukarzy i odlewaczy czcionek w Preszburgu na uroczystość jubileuszową z powodu 25-letniego istnienia Stowarzyszenia; 30 roczne sprawozdanie niemiecko-amerykańskiej Typografii; Poradnik dla funkcyjaryuszy niemieckiego Związku drukarzy; Protokół Zjazdu koleżeńkiego w Bregencji; wkońcu wpłynęły różne zaproszenia na Zjazdy koleżeńskie, uroczystości, jubileusze w obrębie Związku, jakoteż od zaprzyjaźnionych organizacyj, za których nadesłanie wyrażamy podziękowanie.

Z ważniejszych zdarzeń i uchwał Przewodnictwa Związku, o ile nie wspominaliśmy o nich poprzednio, wymieniamy w chronologicznym porządku co następuje:

Na posiedzeniu z 17. stycznia przedłożono Przewodnictwu Związku zawiadomienie międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego, iż przeprowadził już *wypowiedzenie umów wzajemności* we wszystkich interesowanych Związkach i że *międzynarodowa konferencya* celem obradowania nad nowemi umowami odbędzie się w Strassburgu na Wielkanoc 1903 r. z okazji walnego zgromadzenia alzacko-lotaryńskiego Związku drukarzy. — Zebranie materyału do rewizyi umów wzajemności i na konferencyę powierzono sekretaryatowi Związku.

Równocześnie też uchwalono ogłosić w organach związkowych komunikat, tyczący się wypowiedzenia umów wzajemności.

Na walnem zgromadzeniu bukowińskiego Stowarzyszenia z 7. lutego powzięto następującą uchwałę:

„Zaleganie z wkładkami w kondycyi dozwolonem jest tylko do dwóch tygodni; członkowie, którzy poza ten czas zalegają z wkładkami, tracą prawo do wsparcia przez tyle tygodni, ile ponad dwa tygodnie zalegają“.

Uchwałę tę, jako sprzeczną z uchwałami Zjazdów związkowych, odrzucono na posiedzeniu Przewodnictwa Związku z 14. lutego, o czem zawiadomiono zarząd czerńowieckiego Stowarzyszenia.

Na tem samem posiedzeniu przedłożono zawiadomienie międzynarodowego sekretaryatu, iż skutkiem *ruchu cennikowego w Serbii* zasystowano *wypłacanie wsparcia podróznego*.

Ze Lwowa doniesiono, że termin ważności *cennika zecerów gazetowych*, upływający 31. grudnia 1902, po obopólnem porozumieniu przedłużono na czas ważności normalnego cennika.

Konflikt, wybuchły w pewnej *wiedeńskiej oficynie gazetowej*, który 9. marca doprowadził do *strejku personalu*, o czym cyrkularzem zawiadomiliśmy Zarząd główny Związku drukarzy niemieckich, wywołał dalsze *zaostrenie różnic z niemieckiem Przewodnictwem Związku*, które błędnie przypuszczając, że ruch we wspomnianej oficynie skierowany jest przeciw członkom niemieckiego Związku, dało wyraz temu zapatrywaniu w piśmie, zwróconem do naszego Przewodnictwa Związku. Odpowiedziano na to niemieckiemu Przewodnictwu Związku w sposób odpowiedni.

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku z 14. marca wybrano delegatami: kolegę *Stettmeiera* na *plenarne zgromadzenie wiedeńskich organizacyj zawodowych*, kolegę *Reifmüllera* na *walne zgromadzenie tyrolskiego Stowarzyszenia*.

Na tem samem posiedzeniu *krakowscy* koledzy przedstawili skargę na nieregularne wychodzenie i liczne błędy w „Ognisku“. W sprawie tej napisano do Lwowa do komitetu redakcyjnego, wskazując na postanowienia regulaminu dla organów związkowych.

Przedłożonej na temże posiedzeniu prośbie komisji zjazdu delegatów *Senefeldzkich stowarzyszeń* w Gracu o zezwolenie, by nasi kasyerzy podróźni mogli rozciągnąć *kontrolę na ich podróźnych*, odmówiono ze względu na to, że Przewodnictwo Związku nie może wywierać wpływu w tym kierunku na funkcyjaryuszy Stowarzyszeń związkowych.

Przyłączając się do akcyi *morawskiego Stowarzyszenia* w sprawie *zaprowadzenia uporządkowanych stosunków cennikowych w Iglawie*, postanowiło Przewodnictwo Związku na tem samem posiedzeniu wysłać także jako delegata kolegę *Reifmüllera*.

Na *walne zgromadzenie alzacko-lotaryńskiego Związku drukarzy* i na *międzynarodową konferencyę drukarzy w Strassburgu* delegowano kolegów *Dworzaczka* i *Reifmüllera*. Z konferencyi tej, odbytej 14. i 15. kwietnia 1903, pojawiło się niebawem dokładne sprawozdanie w organach związkowych i protokół, wydany przez międzynarodowy sekretaryat drukarski w formie broszury, przesłany poszczególnym Stowarzyszeniom związkowym. Zbyteczną byłoby zatem rzeczą wchodzić tutaj w szczegóły i wystarczy, jeśli skonstatujemy jedynie na tem miejscu, że na konferencyi tej po wyczerpującej dyskusyi między przedstawicielami najbardziej w tej sprawie interesowanych Związków Niemiec i Austrii przyszło do *porozumienia odnośnie do zachodzących różnic*. Przedstawiciele nasi podczas debaty złożyli następujące oświadczenie:

„Przedstawiciele austriackiego Związku oświadczają, że austriackim funkcyjaryuszom Związku nigdy na myśl nie przyszło stawiać przeszkody członkom wzajemnych Związków, a specjalnie Związku niemieckiego, przy wstępowaniu do kondycyi w Austrii. Muszą jednak usilnie upierać się przy tem, aby spełniano istniejące przepisy meldunkowe; zobowiązują się dbać o to, aby wpływające zapytania zawsze były najrychlej załatwiane. i oświadczają, że przy udzielaniu informacji decydującem jest jedynie przestrzeganie cennika i zachowanie zasad Związku; spodziewają się jednak po członkach wzajemnych Związków, że działacze będą odpowiednio do udzielonej im informacji“.

Rozumie się samo przez się, iż przedstawiciele nasi w czasie toczącej się następnie dyskusyi nad *nowemi umowami wzajemności* napierali na to, by postanowienia, odnoszące się do przepisów meldunkowych, odpowiednio zostały sprecyzowane. Stosownie do tego uchwalono włączyć do nowego formularza umów postanowienie, że *przyjezdni natychmiast po przybyciu*, w razie zaś uzasadnionych przeszkód w ciągu ośmiu dni zgłosić się mają z legitymacją (Quittungsbuch) u miejscowych funkcyjaryuszy, i że członkowie, którzy zaniedbali przed przyjęciem kondycyi dowiedzieć się u miejscowych funkcyjaryuszy o stosunkach cennikowych, *ponosić mają wynikające stąd konsekwencye*. Prócz tego przyjęto napowrót zawarte w poprzednich umowach postanowienie, mocą którego koledzy, zajmujący miejsca strejkujących z powodu różnic cennikowych, względnie sporu o płacę mają być wykluczeni od przyjęcia. — Odnośnie do

praw do istniejących w niektórych Związkach gałęzi zapomóg, nowe umowy opierają się na zasadzie, iż członkowie dwóch umowę zawierających Związków pod względem czasu należenia (Karenz), wymaganego dla uzyskania praw, mają być na równi traktowani, i że jeśli jakiś Związek, jak na przykład austriacki, wprowadził krótszy czas należenia, to tenże krótszy czas należenia nie może być stosowanym do członków Związku, który wprowadził dłuższy czas należenia i tego również wymaga od naszych członków. — Nader ważnem dla naszych członków jest jednak w nowych umowach wzajemności postanowienie, czyniące zadość zwyczajowi, istniejącemu niemal we wszystkich zagranicznych Związkach, które orzeka, że *przy obliczaniu czasu należenia do rozmaitych gałęzi zapomóg, uwzględniać należy te tylko wkładki, które zapłacono w kondycji.*

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku 25. kwietnia delegatem na IV. austriacki kongres zawodowy w Wiedniu wybranym został kolega *Reifmüller* jako reprezentant Związku, a kolega *Dworzaczek* jako reprezentant Stowarzyszeń.

Do zarządów Stowarzyszeń wydaną została na temże posiedzeniu uchwalona *instrukcja*, regulująca *wykonanie* postanowień *wywiadowczych*, przewidzianych tak w umowie wzajemności, jak i w regulaminie dla podróżnych i bezkondycyjnych.

Ponieważ mimo osiągniętego na strassburskiej konferencji porozumienia między przedstawicielami niemieckiego i austriackiego Związku nie ustawały od dłuższego już czasu pojawiające się *ataki na funkcyonaryuszy naszego Związku* w „Korrespondent“, postanowiono więc na posiedzeniu 25. kwietnia wysłać pismo do niemieckiego Przewodnictwa Związku z żądaniem, aby spowodowało redaktora „Korrespondenta“ do odwołania podanych kłamstw, ewentualnie Przewodnictwo austriackiego Związku wyciągnie z tego rodzaju postępowania konsekwencje. Podobne pismo wysłano do redaktora gazety „Gutenberg“ w Budapeszcie, pomieszczającej również nieuzasadnione napaści na austriacki Związek.

Na tem samem posiedzeniu Przewodnictwa Związku postanowiono delegować kolegę *Reifmüllera* na Zjazd koleżeński w Styrii.

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku 16. maja przedłożono już odpowiedzi na poprzednio uchwalone pisma, wysłane do Berlina i Budapesztu; doprowadziły one do *dalszej wymiany zdań* z odnośnymi organizacjami, wobec czego *niezbyt wskazanem* wydało się *zawarcie nowych umów wzajemności* w podobnych warunkach.

Rozpatrywane na temże posiedzeniu pismo *międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego* z prośbą o *zaniechanie polemiki*, uznano za nadeszłe *post festum*, ponieważ międzynarodowy sekretaryat wcześniej nie poczuł się powołanym do ofiarowania roli pośrednika celem załatwienia wyłoniionych sporów.

Ze względu na wrogie stanowisko węgierskiego organu zawodowego *odrzucono* na posiedzeniu 16. maja zaproszenie do wzięcia *udziału w węgierskim kongresie drukarzy.*

Na *walne zgromadzenie szwajcarskiego Związku typografów* wysłano *pismo z pozdrowieniem.*

Na *walne zgromadzenie Niżso-austriackiego Stowarzyszenia* wysłano jako przedstawicieli Przewodnictwa Związku kolegów *Dworzaczka i Schiegla*, by referowali o wzajemności z zagranicznymi Związkami i zajęli stanowisko wobec wniosków, zmierzających do zmiany statutow.

Zgodzono się na projekt urzędu cennikowego, dotyczący zmiany regulaminu, co spowodować ma lepsze funkcyonowanie urzędu cennikowego.

Stowarzyszenie na *Pobrzeżu przewyżkę kosztów*, spowodowanych *prenumeratą „Vorwärtsu!“* dla kilku członków, przeniosło na *rachunek* administracyi „*Risveglio*“, co Przewodnictwo Związku uznało za *niedopuszczalne*, powołując się na regulamin dla organów związkowych, według którego każdy członek ma prawo prenumerować organ, wychodzący w jego języku macierzystym, *na koszt stowarzyszenia.*

Zapytanie *trydenckiego Stowarzyszenia* w sprawie *przyjmowania litografów i cynkografów* skierowano do organizacyi drukarzy litograficznych.

Konflikt wybuchł 23. maja w pewnem *wiedeńskim przedsiębiorstwie dziennikarskim* z powodu osobistych nieporozumień wśród personalu, skutkiem którego oddalono siedmiu niemieckich zecerów maszynowych, wywołał *ponowne zaostrożenie*

sporu z Przewodnictwem niemieckiego Związku, za czym poszły dalsze napaści „Korrespondenta“ na funkcjonaryuszy austriackiego Związku, których uczyniono odpowiedzialnymi za te zajścia.

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku 6. czerwca postanowiono wobec fałszywego przedstawienia rzeczy w „Korrespondent“ ogłosić w „Vorwärts!“ oficjalne wyjaśnienie. Ponieważ jednak przypadkowo przewodniczący Związku niemieckich drukarzy, kolega *Döblin*, przybył do Wiednia na austriacki kongres zawodowy jako przedstawiciel generalnej komisji niemieckich organizacji zawodowych i wyraził życzenie sprawę osobiście załatwić z Przewodnictwem Związku i interesowanymi stronami z powołaniem osoby bezstronnej (jako taką oznaczył sekretarza austriackiej komisji zawodowej, tow. *Antoniego Huebera*), wobec tego zaniechano ogłoszenia wspomnianego wyjaśnienia Przewodnictwa Związku.

Dnia 9. czerwca odbyła się konferencja z kolegą *Döblinem*, która przyczyniła się istotnie do wyjaśnienia sytuacji; rezultat jej bez udawania się w szczegóły przedstawia poniżej podany protokół, ogłoszony tak w naszych organach, jak i niemieckiego Związku:

„Protokół.

We wtorek 9. czerwca odbyła się, pod przewodnictwem zast. przew. Związku austr. drukarzy *Józefa Stettmeiera*, z powodu ostatniego zdarzenia w drukarni dziennika „Zeit“, konferencja, w której wzięli udział: ze strony niemieckiego Przewodnictwa Związku *Emil Döblin*, ze strony komisji zawodowej sekretarz *Antoni Hueber*, z austr. Przewodnictwa Związku *Franciszek Reifmüller*, *Józef Dworzaczek*, *Wilhelm Schiegl* i *Dawid Susmann*, z Niższo-austr. Stowarzyszenia *Karol Miess*, z wiedeńskiego Zgromadzenia towarzyszy *Franciszek Hofer* i *M. L. Spielmann*, z wiedeńskiego Klubu zecerów gazetowych *Jan Nowak* i *Jan Hoffmann*, z personalu „Zeit“ *Otton Prochaska* i *Jan Reger*, wreszcie jako reprezentanci niemieckich zecerów maszynowych *Wilhelm Heine* i *Fryderyk Lorenz*.

Rezultatem wynurzeń było stwierdzenie faktu, że ze strony funkcjonaryuszów ogólnej organizacji nie wywierano nigdy wpływu, by niemieckich zecerów maszynowych z „Zeit“ wydalono.

Dalej stwierdzono, że obecni za zgromadzeniu oficynowem personalu „Zeit“ z 21. maja 1903 funkcjonaryusze *Hofer* i *Spielmann* wyteżali całą energię, by odstąpić od zamierzonych kroków przeciw niemieckim zecerom maszynowym. Stwierdzono również, że funkcjonaryusze ci wraz z przewodniczącym Związku *Franciszkiem Reifmüllerem*, aż do ostatniej chwili przedsięwzięli wszystko, by powstrzymać wykonanie jednogłośnej uchwały, zmierzającej do wydalenia niemieckich zecerów maszynowych.

Jako przyczyna postępu personalu „Zeit“ przeciw niemieckim zecerom maszynowym, okazało się współdziałanie różnych okoliczności: częścią wzajemna nieufność, częścią ignorowanie austriackich instancji związkowych przez niemieckich zecerów maszynowych, częścią zamieszczane w „Korrespondent“ artykuły z Wiednia, które wychodziły z mylnych przypuszczeń, w innych punktach zawierały nieprawdziwe twierdzenia, które ze strony redakcji, na podstawie nadesłanych z Wiednia dat, doznały jeszcze zaostreżenia.

Specjalnie skonstatowano, że zawarte w „Korrespondent“ odnośnie do „Ost-deutsche Rundschau“ twierdzenia nie są zgodne z prawdą.

Dalej zganiono postępki personalu „Zeit“ i osiągnięto wyrównanie różnic w ten sposób, że personal „Zeit“ oświadcza, że nie będzie stawiał przeszkód ewentualnemu ponownemu przyjęciu wydanych niemieckich zecerów maszynowych.

Przez dokonane wynurzenia i uregulowanie różnic w „Zeit“, mają podpisani nadzieję zapobiedz w przyszłości podobnym wypadkom i stwierdzają, że członkowie są obowiązani wnosić zażalenia zawsze do zarządu swego miejsca kondycjonowania, względnie Związku, do którego w danej chwili należą.

Wiedeń, 9. czerwca 1903.

Za Związek niemieckich drukarzy:

Emil Döblin.

*Za Związek austriackich Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek
oraz pokrewnych zawodów:
Franciszek Reifmüller.*“

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku 20. czerwca kol. *Hofer* wybrany został delegatem na południowo-morawski Zjazd koleżeński w Znoimie.

Zgodzono się na projekt międzynarodowego sekretaryatu drukarskiego przedłużenia do końca września ważności dawnych umów wzajemności ze względu, że nie ukończono jeszcze prac przygotowawczych do zawarcia nowych umów.

Skutkiem zamknięcia stacji płatniczej Oedenburg węgierskiego Stowarzyszenia zawiadomiono i naszych skarbników stacji pogranicznych, by nie wysyłali tam podró-
żnych. Zamknięcie stacji płatniczej zniesiono znowu 3. lipca.

Na posiedzeniu 9. lipca delegowano na *nadzwyczajne walne zgromadzenie filii Kraków galicyjskiego Stowarzyszenia* kolegę Dworzaczka.

Uchwałą, powziętą na temże posiedzeniu, *zniesiono* od 1. sierpnia 1903 istniejącą dotychczas, prowadzącą częściowo przez terytoryum niemieckie, prostą *rutę podrózną Solnogród-Innsbruck*.

Przedłożonej na posiedzeniu 30. lipca prośbie *sekcji Steyr* Wyższo-austriackiego Stowarzyszenia o *płacenie* z funduszków Związku *wkładki* 6-halerzowej miesięcznie za każdego jej członka do *miejscowego Stowarzyszenia Steyr*, nie uczyniono zadość.

Przyjęto do wiadomości zawiadomienie komitetu redakcyjnego „Ogniska“, że odtąd jako odpowiedzialny redaktor pismo podpisywać będzie kol. Hudec.

Na *zjazd koleżeński* w *Bregencyi* delegowano kol. Hofera.

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku 27. sierpnia zajmowano się szczegółowo sprawą *zawarcia nowych umów wzajemności* z zagranicznymi organizacjami na podsta-
wie uchwał konferencji strassburskiej, przyczem uchwalono *zaniechać* na razie *odno-
wienia umowy wzajemności z Węgrami*, a dotychczasową umowę unieważnić z dniem
15. września, ponieważ dotąd nie nastąpiło odwołanie nieuzasadnionych napaści prze-
ciw austriackiemu Związkowi, pomieszczonych swego czasu w piśmie „Gutenberg“. Zawiadomiono o tem Zarząd węgierskiego Stowarzyszenia. Ponieważ jednak przed
upływem określonego terminu nadeszła wiadomość z Budapesztu, iż ma przybyć do
Wiednia deputacja miejscowego Stowarzyszenia, celem *nawiązania porozumienia* co do
różnic w zapatrywaniach odnośnie do stosunku wzajemności, powierzono więc kilku
członkom Przewodnictwa Związku wziąć udział w odbyć się mającej *konferencji* i tam
przedstawić stanowisko austriackiego Związku. Konferencya ta odbyła się 7. września,
a udział w niej wzięli imieniem węgierskiego Stowarzyszenia koledzy: *Peidl Juliusz*,
Rothenstein Maurycy i *Siegfried Józef*, imieniem naszego Związku koledzy: *Dworzaczek
Józef*, *Hofer Franciszek*, *Lapuch Stefan* i *Schiegl Wilhelm*, imieniem zaś Niższo-austriackiego
Stowarzyszenia kolega *Miess Karol*. Po wyczerpującej dyskusyi i złożeniu za-
dawalniającego oświadczenia ze strony węgierskich kolegów, utorowaną została i tutaj
droga do zawarcia nowej umowy wzajemności, tem bardziej, że następnie złożonem
zostało także oświadczenie w nrze 37 pisma „Gutenberg“, które brzmi:

„Oświadczenie.

Przekonawszy się osobiście w Wiedniu, że podane w kilku numerach, a w szcze-
gółności w numerach 15. i 20. „Gutberga“, wywody, odnoszące się do instytucyi
wzajemności i zastosowywania teje ze strony Austrii, opierały się na fałszywej
informacji, musimy lojalnie oświadczyć, że podniesione zarzuty przeciw austriackiemu
Związkowi co do niejednakowego traktowania członków własnych i wzajemnych Sto-
warzyszeń, jakoteż dotyczące przyjmowania kondycyi na zamówienie, sprzeczne były
z faktycznym stanem rzeczy.

Redakcya „Gutberga“.

Prośbie kolegów *Swaton* i *Smekal* o pozwolenie zamieszczenia w organach zwią-
zkowych „Vorwärts“ i „Veleslavin“ sprostowania tej treści, że podane na stronie 18
Sprawozdania związkowego za r. 1902 wiadomości o walnem zgromadzeniu moraw-
skiego Stowarzyszenia nie odpowiadają faktom, przedłożonej Przewodnictwu Związku
na posiedzeniu 27. sierpnia, odmówiono, ponieważ te ustępy w sprawozdaniu są zu-
pełnie zgodne z prawdą.

Dla załatwienia sporów w drukarni *Wierer & Müller* w *Solnogradzie* delego-
wano kolegę *Reifmüllera*, a następnie kolegę *Schiegla*.

Na posiedzeniu z 17. września uchwalono wysłać kolegę *Dworzaczka* na *uroczy-
ste zgromadzenie preszburskiego Stowarzyszenia* z powodu 25-letniego istnienia tegoż;
przy tej sposobności delegat miał się układać z miejscowymi funkcjonaryuszami co do
przyłączenia preszburskiego Stowarzyszenia do węgierskiego Stowarzyszenia krajowego
i co do łączącego się z tem *odnowienia prowizorycznej umowy wzajemności*.

Odnosnie do zaprojektowanego przez naszych przedstawicieli na międzynarodo-
wej konferencji w Strassburgu *uproszczonego formularza księgi kwitowej*, co do czego
konferencya życzyła sobie poprzedniego porozumienia się obu największych Związków
(Niemiec i Austrii), przedłożono na posiedzeniu Przewodnictwa 17. września odpowiedź

odmowną Przewodnictwa niemieckiego Związku, wskutek czego uchwalono na razie pozostać przy dotychczasowym formularzu.

Delegatem Przewodnictwa Związku na *Zjazd delegatów niemieckich filij centralnego Stowarzyszenia czeskiego* wybrano kolegę *Schiegla*.

Ponieważ z wejściem w życie nowych umów wzajemności niektóre postanowienia regulaminu związkowego częścią pozostawały w sprzeczności z postanowieniami nowych umów, częścią zaś dawać mogły powód do niewłaściwego wykładania ich, dlatego Przewodnictwo Związku, uwzględniając, że ze sprawą tą nie można czekać do najbliższego Zjazdu związkowego, uchwaliło na posiedzeniu swoim 17. września przedsięwziąć odpowiednie zmiany regulaminu, które podane zostały do wiadomości członków przez organa związkowe i osobne odbliski.

Z powodu *śmierci* 26. września kolegi *Hartla*, założyciela Związku niemieckich drukarzy, wysłano telegram kondolencyjny do *Przewodnictwa niemieckiego Związku*.

Często nadchodzące skargi na zdarzające się w rozmaitych miejscowościach *nadużycia ustawowych przepisów o spoczynku niedzielnym*, skłoniły Przewodnictwo Związku na posiedzeniu 1. października do wezwania cyrkularzem zarządów Stowarzyszeń, aby sprawie tej poświęcały należytą uwagę, celem wystąpienia przeciw temu w danym wypadku.

Na zjazd koleżeński kolegów z *Krainy*, który odbył się w Lublanie 18. października, delegowano kolegę *Dworzaczkę*.

Ponieważ według zawiadomienia zarządu węgierskiego Stowarzyszenia zamknięto 20. października aż do odwołania *wszystkie stacje płatnicze* na Węgrzech, przeto zawiadomiono skarbników najbliższych austriackich stacyj płatniczych, aby tamże nie wysłali podróżnych.

Na odbytem 2. listopada posiedzeniu Przewodnictwa Związku uchwalono *nie zawierać żadnej umowy wzajemności z włoskim Związkiem*, ponieważ wypłata zapomogi podróżnej, zasystowana już z początkiem roku 1902, we Włoszech, według zawiadomienia centralnego komitetu, nie wcześniej podjętą być może, aż kongres włoskich robotników pokrewnych zawodów (*Bucharbeiter*) da centralnemu komitetowi środki po temu.

Na temże posiedzeniu Przewodnictwa Związku przedłożono *podanie państwowego Związku pryncypałów do urzędu cennikowego* ze skargą na funkcjonaryuszy organizacji towarzyszy, zwróconą do urzędu cennikowego z prośbą o rozstrzygnięcie i zapobieżenie. Przewodniczący urzędu cennikowego postawił sprawę tę na porządku dziennym *pełnego zgromadzenia urzędu cennikowego*, odbyć się mającego 8. grudnia 1903, i zaprosił Przewodnictwo Związku do *wysłania trzech reprezentantów na toż zgromadzenie*. Do odnośnego pisma dołączonym był w szczotkowej odbicie następujący tekst wspomnianej skargi:

„Do świetnego Urzędu cennikowego w Wiedniu !

Podpisany Związek państwowy austriackich właścicieli drukarni czuje się szeregiem zająć w ostatnich czasach spowodowanym do wystąpienia wobec Urzędu cennikowego z protestem przeciw postępowaniu poszczególnych funkcjonaryuszy towarzyszków.

Doszła do skutku po długich układach wspólność cennikowa zapewniła z jednej strony w formalny sposób towarzyszom pewne prawa; w szczególności zaś zapewniła im płacę minimalną, dała im ograniczeniem liczby uczniów gwarancję, iż nie nastąpi przepełnienie rynku robotniczego wskutek nadmiernego przybytku rąk robotniczych, otrzymali wreszcie skrócenie pracy dziennej, daleko przewyższające ustawowe postanowienia. Wszystkie te korzyści, zapewnione towarzyszom wspólnością cennikową, nakładają na przedsiębiorców w swobodnych ich decyzjach pewne zobowiązania i ograniczenia, na które ci nigdyby się nie zgodzili, gdyby wspólność cennikowa nie dawała im widoków na pewne korzyści. Nie są one oczywiście wprost wypowiedziane w normalnym cenniku, co zupełnie jest zrozumiałem, gdyż tego rodzaju pokojowe narzędzie tylko to jasno musi określać, co ustanowionem zostało ku ochronie ekonomicznie słabszych. Jasnem jest jednak, że korzyści dla przedsiębiorców należby się powinny w zagwarantowanym na pewien czas wspólnością cennikową spokojowi w przemyśle, dalej zaś szczególnie w tej okoliczności, że pryncypał mógł liczyć z pewnością na to, że każdego czasu w granicach płacy, określonej cennikiem normalnym, dostanie robotników. Zapewne wspólność cennikowa daje i inne korzyści obu stronom, pomijamy je jednak, ponieważ nie są one w związku z następującymi wywodami.

1. Wspólność cennikowa zawartą swego czasu została przez przedstawicieli państwowego Związku austriackich właścicieli drukarni, jakoteż z drugiej strony przez przedstawicieli Związku Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek w Austrii.

Z czysto prawno-stowarzyszeniowego punktu widzenia byłby ten cennik ważnym tylko dla należących do państwowego Związku pryncypałów i dla towarzyszy, należących do Związku Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek w Austrii.

Obustronni jednak delegaci konferencji cennikowej mieli atoli zamiar uczynić ze wspólności cennikowej wiążącą podstawę umowy robotniczej nie tylko dla członków własnych Stowarzyszeń, ale także dla nieorganizowanych mniejszości obu obozów.

W ostatnim jednak czasie zauważamy, że ze strony towarzyszy robione są usiłowania wykluczenia nie należących do Związku towarzyszy z pod błogosławieństw wspólności cennikowej, gdyż należący do Związku towarzysze wzdragają się pracować wspólnie z nieorganizowanymi towarzyszami. W postępowaniu tem widzimy dotkliwe ograniczenie praw pryncypałów, którego nie osłabia ewentualne wywody przedstawicieli towarzyszy, iż do korzyści ich kosztem po części osiągniętej wspólności cennikowej dopuścić mogą tylko członków własnych Stowarzyszeń; gdyż podobnie, jak odnośnie do wspólności cennikowej, niema żadnej różnicy między zorganizowanymi a nieorganizowanymi pryncypałami, tak też nie może być żadnej różnicy między zorganizowanymi i nieorganizowanymi towarzyszami. Wolny dobór personalu nie może być pryncypałowi w żaden sposób ograniczony.

2. Dalszy punkt skargi naszej wynika z ograniczenia swobody przesiedlania się towarzyszy, spowodowanego rozporządzeniami Związku Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów w Austrii. Notatkami w „Vorwärts!”, jakoteż wypowiedziami się przedstawicieli towarzyszy przy rozmaitych okazjach zostało skonstatowane, iż wydanem zostało rozporządzenie, według którego każdy członek Stowarzyszenia przed przyjęciem kondycyi ma uzyskać przyzwolenie odpowiedniego miejscowego funkcyjaryusza. O ile to tylko przeszłoby miało niecennikowym oficyom w uzyskaniu personalu z zewnątrz, to nie moglibyśmy nic mieć do zarzucenia temu rozporządzeniu. Jednak nakłada ono na członków organizacji towarzyszy ograniczenia w ich prawie poszukiwania pracy w cennikowych drukarniach według własnego uznania, ponieważ postanowienie to zdaje się być wydanem przez Związek towarzyszy z tego powodu, ażeby powstrzymać napływ z obcych miejsc, kiedy w samem miejscu znajdują się jeszcze bezkondycyjni. W dalszym wywodzie skonstatować musimy, że wskutek tego rozporządzenia, — które pod groźbą kar zmusza poszczególnych towarzyszy mniej lub więcej do poddania się rozkazowi — wymaga się od pryncypałów bezwarunkowego zadowolenia się jakością znajdujących się na miejscu bezkondycyjnych. Uniemożliwia się przedsiębiorcy uzyskanie sił roboczych, odpowiadających jego specjalnym zapotrzebowaniom; ma on być zmuszonym, przez przyjęcie osób nie dających się użyć do jego specjalnych celów lub wogóle mu nieodpowiadających, do ulżenia najprzód kasom towarzyszy.

Protestujemy wobec świetnego Urzędu cennikowego przeciw temu sprzecznemu z duchem wspólności cennikowej postępowaniu, gdyż nigdy a nigdy wspólność cennikowa nie po to przyszła do skutku, aby popierać ogólne cele stowarzyszeniowe zawierających umowę organizacji, lecz tylko w celu utrzymania uregulowanych warunków pracy.

3. Nietylko stan bezkondycyjnych w danej miejscowości wpływa na niektórych funkcyjaryuszach ze strony robotników. Zauważyliśmy niestety w ostatnich czasach, że przez zagrożenie karami, ustanowionemi w życiu stowarzyszeniowym, nawet dokładnie przestrzegające cennika oficy w niektórych miejscowościach były przez trzymanie zdala od nich poszukujących pracy blokowane, jeśli zarząd danej oficy w jakikolwiek sposób wzbudził niechęć towarzyszy. W takich wypadkach oczywiście funkcyjaryusze unikają oficjalnego występowania, zadowalniając się zwracaniem uwagi starającym się o zezwolenie na wstąpienie do ofiarowanej kondycyi, iż przez te lub owe zajęcia naraził się zarząd drukarni towarzyszom, co podać do wiadomości towarzyszom uważają za swój obowiązek. Kto zna ten terroryzm, występujący na jaw szczególnie w prowincyi ze strony towarzyszy przeciw nielubianym przedsiębiorcom i ich osobom zaufanym, ten będzie wiedział, że przyjazne wyjaśnienie funkcyjaryusza robotniczego wystarcza, aby poszukującego powstrzymać od przyjęcia kondycyi, gdyż obawia się wstąpić na cennikowych warunkach do przestrzegającej cennika oficy, w przekonaniu, iż ściągnie na się nienawiść sfanatyzowanych towarzyszy miejscowych, gdyby pomimo otrzymanej przyjaznej wskazówki przyjął pracę.

Postępowanie to w poszczególnych miejscowościach, w których zachodzą ze strony towarzyszy nawet najbardziej jaskrawe wykroczenia na równie drodze, sprzeciwia się tak wyraźnie istocie wspólności cennikowej, że liczymy z pewnością na to, iż wszczęte w tej kwestyi kroki w Urzędzie cennikowym sprowadzą rychłe polepszenie istniejących stosunków.

4. Przy przepisaniu informowaniu się przed przyjęciem kondycyi występuje również na jaw dążność towarzyszy do dopuszczenia nowowstępujących na opróżnione miejsca wynagradzane ponad minimum, jedynie za płacą poprzednika. Ponieważ

wyższe zarobki w bardzo licznych wypadkach następują tylko na skutek długoletniej kondycji w tej samej oficynie, a wcale nie zawsze uwarunkowane są ilościowymi rezultatami pracy towarzyszy, dlatego więc musimy zaprotestować i przeciw temu postępowaniu. Abstrahując od uregulowanego wspólnością cennikową minimum, uznajemy *tylko* wolną ugodę między pryncypałem a poszczególnym towarzyszem; mieszkanie się organizacji towarzyszy w te osobiste prawa musimy jednak energicznie odeprzeć.

5. Wydaje się nam wreszcie, iż przez wspomniane rozporządzenie organizacji towarzyszy, mocą którego każdy poszukujący pracy ma przed przyjęciem kondycji uzyskać zezwolenie miejscowego funkcyjarijusza, dano towarzyszom także pod czysto cennikowym względem zbyt daleko sięgającą ingerencję, gdyż przez to pozostawionem jest całkowicie uznaniu funkcyjarijuszy towarzyszy oznaczenie jakiejś drukarni za cennikową lub nie. To też istotnie widzieliśmy, iż w organie towarzyszy „Vorwärts!” ogłaszana była lista cennikowych drukarni i regularne, dodatkowe też uzupełniania. Z listy tej wywnioskować należy, że wszystkie niewymienione w niej drukarnie są niecennikowymi. Przeciw temu jednostronnemu postępowaniu towarzyszy musimy się zastrzedz, gdyż zmuszeni jesteśmy uznać za absolutnie niedopuszczalne, by ciężki zarzut nieprzestrzegania cennika podnoszonym był jednostronnie, przez jedną stronę. Rozstrzygać o tem, zdaniem naszym, może jedynie przewidziany w § 11 normalnego cennika polubowny sąd cennikowy, albo Urząd cennikowy. Musimy dlatego żądać, by polubowne sądy cennikowe wezwane zostały we wszystkich krajach koronnych, do zrewidowania list cennikowych i niecennikowych oficyn; uznane zaś przez wspólne forum za niecennikowe powinny być ogłoszone publicznie w pismach obu stron.

Dajemy wyraz uzasadnionemu oczekiwaniu, że Urząd cennikowy dokładnie zbada nasz protest i znajdzie środki i drogi, aby zapobiedz przedłożonym skargom, tak, że zachodzące różnice po myśli § 11 normalnego cennika w interesie utrzymania powszechnego spokoju w przemyśle znajdują ostateczne rozwiązanie w własnej sferze.

Wiedeń, 26. września 1903.

Za państwowy Związek austriackich właścicieli drukarni:

Kornel Engel, prezydent.

Adolf Holzhausen, sekretarz“.

Przewodnictwo Związku wystąpiło na wspomniane pełne zgromadzenie urzędu cennikowego kolegów *Hofera*, *Schiegla* i *Stettmeiera*.

Kiedy na zgromadzeniu tem, na które Związek państwowy pryncypałów również wysłał trzech przedstawicieli, panowie *Engel* i *Holzhausen* krótko uzasadnili swoje podanie, *przedstawiciele nasi* złożyli oświadczenie, że *odmawiają urzędowi cennikowemu kompetencji* wyrokowania w tej sprawie i że nie mogą dopuścić do tego, by urząd cennikowy krępował organizację towarzyszy w jej zarządzeniach. Przy uzasadnieniu oświadczenia swego przedstawiciele nasi nie zaniechali służyć pryncypałom kilkoma dosadnymi prawdami i oświadczyli zresztą gotowość *walowania rzeczowego omówienia* punktów skargi z *przedstawicielami państwowego Związku austriackich właścicieli drukarni*, a to celem wyjaśnienia.

Wobec tego uchwalili urząd cennikowy, że nie może więcej zajmować się tą sprawą.

Skoro dziwnym sposobem w tym samym nrze „Oesterreichisch-ungarische Buchdrucker-Zeitung“, w którym zamieszczonym był protokół z tego pełnego zgromadzenia urzędu cennikowego, wydrukowanym było w *specyjalnym artykule podanie państwowego Związku pryncypałów*, którego tekstu nie zawierał oficjalny protokół urzędu cennikowego, z *obszernym komentarzem*, gdzie zarzucono funkcyjariuszom towarzyszom jednostronne postępowanie, — Przewodnictwo Związku było spowodowane przesłać „Buchdrucker-Zeitung“ następujące sprostowanie, które ogłoszone zostało w numerze 52 tegoż pisma:

„Do Redakcyi „Oesterreichisch-ungarische Buchdrucker-Zeitung“ w Wiedniu.

W numerze 50. „Oesterreichisch-ungarische Buchdrucker-Zeitung“ z 10. grudnia br. ogłoszono na stronie 624 artykuł pod tytułem „Uzasadniony protest“, zawierający mnóstwo rzeczy niezgodnych z prawdą. Podpisani upraszają przeto, nie wchodząc we wszystkie szczegóły, o zamieszczenie w piśmie, zgodnie z postanowieniami ustawy prasowej, następującego sprostowania:

Nieprawdą jest, że występujące na jaw ograniczenia rozciągają się, jak to wynika z podania Związku państwowego, tak na pryncypałów jak i towarzyszy w takiej mierze, że *osobista wolność* jednych i drugich wydaje się być naruszoną.

Prawdą jest, że *osobista wolność* ani pryncypałów ani towarzyszy naruszona nie jest.

Nieprawdą jest, że niektórzy funkcyjariusze wydali rozporządzenia, które nawet przez większość ich kolegów nie mogą być uznane.

Prawdą jest, że rozporządzenia naszych funkcyjariuszów uznane zostały przez ich kolegów.

Nieprawdą jest, że nawet mniej roztropni pryncypałowie wkońcu poddają się urzędowi cennikowemu, jak tego dowiódł niedawno dopiero wypadek z Czoppem, stawiają jednak energiczny opór brutalnemu postępowaniu poszczególnych przywódców towarzyszy.

Prawdą jest, że mniej roztropni pryncypałowie *nie* poddają się urzędowi cennikowemu i pan Czopp faktycznie kpił sobie z przewodniczącego urzędu cennikowego. *Prawdą* jest, że Herman Czopp dopiero wówczas uznał cennik, kiedy uznanie cennika etc. postawionem było jako *warunek* zgody w zagrażającym procesie prasowym Schiegl contra Czopp. *Prawdą* jest, że poszczególni przywódcy towarzyszy *nie* postępują brutalnie.

Nieprawdą jest, że niedawne wykreślenie firmy Wierer & Müller w Solnogradzie z listy cennikowych oficyn cofniętem zostało przez Związek towarzyszy za pośrednictwem przełożonego urzędu cennikowego, ponieważ dochodzenie wykazało, że nie zachodzi złamanie cennika.

Prawdą jest, że skreślenie firmy Wierer & Müller w Solnogradzie z listy cennikowych oficyn nastąpiło ze strony Związku towarzyszy, gdyż firma ta poszukiwała sił roboczych na warunkach *niecennikowych*. *Prawdą* jest, że na prośbę przełożonego urzędu cennikowego przedłożono temuż do przegłędnięcia *kilka* odnośnych ofert, a ten ujemnie wyraził się o postępowaniu firmy i w tym duchu napisał do firmy. *Prawdą* jest, że firma Wierer & Müller zaprzeczała temu, jakoby łamała cennik. Zakwestyonowane sformułowanie ofert należy odnieść do *pomyłki pisarskiej*. *Prawdą* jest, że po *ponownem ustnem i piśmiennem* uznaniu cennika przez firmę Wierer & Müller na *interwencję solnogradzkich funkcyjaryuszów towarzyszy* firma na powrót przyjęta została do spisu cennikowych oficyn. *Prawdą* jest, że firma Wierer & Müller jednego drukarza przez dłuższy czas, jak to skonstatowanem zostało przy rozprawach przed przewodniczącym urzędu cennikowego w Wiedniu, płaciła *nie* podług cennika.

Wiedeń, 14. grudnia 1903.

Z poważaniem

Za Związek Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów
w Austrii:

Wilhelm Schiegl, członek Przewodnictwa Franciszek Reifmüller, przewod.“

Na posiedzeniu Przewodnictwa Związku z 2. listopada uchwalono wejść w porozumienie z Przewodnictwami Związków w Niemczech i Szwajcarii odnośnie do uchwalonej na Zjeździe koleżeńskim w Bregencji *rezolucyi*, w której wypowiedziano, „*że należałoby zwołać konferencję przedstawicieli z Niemiec, Szwajcarii i Austrii celem znalezienia dróg i środków dla polepszenia stosunków w okręgu Bodensee*“.

Szwajcarski Związek typografów odpowiedział, że jest gotowym przyłączyć się do akcji celem uregulowania stosunków w okręgu Bodensee. — *Niemieckie Przewodnictwo Związku* odpowiedziało, iż za praktyczniejsze uważa pozostawienie sprawy sekcjom pogranicznym, gdyż wydaje mu się, iż rozwinięcie większego aparatu z powołaniem zainteresowanych Przewodnictw Związku nie odpowiada ewentualnie dającym osiągnąć się rezultatom.

Prośba kolegi Wernera z Ołomuńca o zwołanie konferencji w sprawie osobistego sporu z czeskim Stowarzyszeniem centralnem, spowodowanego wyrażaniem się kolegi Wernera na morawsko-ostrowskim zjeździe koleżeńskim, została ze względu na wielkie koszty *odrzuconą*, zaś kolegę Wernera zawiadomiono, aby sam porozumiał się z czeskim Stowarzyszeniem centralnem, przedkładając dowody na swe twierdzenia. Celem załatwienia wybuchłego w *Villach konfliktu oficynowego* delegowano tamże 29. listopada kolegę Reifmüllera.

Ponieważ w międzyczasie większa część *nowych umów wzajemności* została przeprowadzoną, uchwalono na posiedzeniu Przewodnictwa 7. grudnia polecić sekretaryatowi Związku wypracowanie *instrukcyi co do stosowania nowych postanowień umów*.

Nowe umowy, któremi Przewodnictwo Związku zajmowało się na szeregu posiedzeń, a które z powodu konieczności układania się oddzielnie z każdym Związkiem co do czasu należenia, dopiero *po dość długich rokowaniach* przyszły do skutku, mieszczą się na str. 66—69 tego sprawozdania, uważamy zatem za zbyteczne cytowanie ich na tem miejscu.

W ten sposób wyczerpaliliśmy *najważniejsze* rzeczy z całokształtu obrad Przewodnictwa Związku; niechaj wystarczy wspomnieć, że oprócz powyższych, jeszcze bardzo wiele kwestyj, odnoszących się do wewnętrznego działania Związku i do cennika, dało Przewodnictwu niemało zajęcia. Zamieszczamy poniżej *zamknięcie rachunkowe kasy Związkowej* za rok 1903 i tabelaryczny *przegląd obrotu funduszów związkowych od czasu założenia Związku*.

W rozdziale II. „Statystyka“ znajdują czytelnicy przedstawienie obrotu i składu naszego Związku, daty co do ruchu członków i działalności naszych Stowarzyszeń związkowych w dziedzinie kształcenia, stręczenia pracy i udzielania zapomóg w roku ubiegłym; dalej zawiera ten rozdział sprawozdanie z działalności organizacyjnej i agitacyjnej, wiadomości o drukarniach przestrzegających cennika, o będących w użyciu w obrębie Związku maszynach do składania, wreszcie przejrzysty przegląd strejków i innych konfliktów. — W rozdziale III. zawarte jest przedstawienie ogólnego obrotu funduszów Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia; w rozdziale IV. znajdują się nowe umowy wzajemności.

PRZYCHÓD

3. Zanknięcie rachunkowe Kasy związkowej za rok 1903.

ROZCHÓD

Wkładka związkowa Stowarzyszeń:		K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy		6360	90			540	—		
Bukowina		244	40			95	31		
Dalmacja		114	40			563	50		
Galicya		1815	45			568	32		
Karantya		307	45			6282	45		
Kratina		341	25			57	40		
Pobrzeże		897	—			5720	—		
Morawa		2055	30			432	—		
Austria niższa		11418	55			76	—		
Austria wyższa		882	05			397	20		
Solinogroda		284	05			248	—		
Śląsk		569	40			452	58		
Syrya		1249	95			93	06	15525	82
Tyrol-Vorarlberg		724	10						
Trentino		183	95	27448	20				
Odsetki od majątku:									
Procent poczt. Kasy oszczędności za r. 1902				212	99			5320	67
Różne:									
Ze sprzedaży cennika normalnego		68	—			1142	32		
Inne przychody		25	—	93	—	974	89	2219	12
						101	91	1652	47
Razem przychody				27754	19			24718	08
Stan majątku z dniem 31. grudnia 1902				15366	12			18402	23
				43120	31			43120	31

AKTYWA

4. Wykaz majątku.

PASYWA

I.		K	h	I.		K	h
Wkładka pocztowej Kasy oszczędności		15643	60	Stan majątku wedle ksiąg z 31. grudnia 1903		18402	23
Gotówka		2758	63				
Razem		18402	23	Razem		18402	23

Prócz tego posiada Związek inwentarz w przybliżonej wartości K 1600— i archiwum w przybliżonej wartości K 600—

Karol Seidl (Wiedeń)

Jerzy Zug (Wiedeń)

Karol Rlima (Berno)

Józef Dworzaczek
kasyer Związku

6. Sprawozdanie komisji kontrolującej.

Od ostatniego Zjazdu związkowego przeprowadziła komisja kontrolująca dwanaście rewizyj kwartalnych i sześć niespodziewanych szkонтów kasowych, a mianowicie cztery rewizje kwartalne i dwa niespodziewane szkонтa kasowe roczne.

Przy rewizjach kwartalnych byli obecni, prócz członków wiedeńskich, naprzemian koledzy Karol *Klima* (Berno) i Wilhelm *Wanser* (Solnogród). Szkонтa kasowe niespodziewane jakoteż kontrole miesięczne przeprowadzali członkowie, zamieszkali w Wiedniu.

Ponieważ przy wszystkich rewizjach znaleziono księgi, dowody kasowe i gotówkę w najlepszym porządku, przeto Komisja kontrolująca wyraża obydwom urzędnikom Związku, kolegom Józefowi *Dworzaczowski* i Wilhelmowi *Schięłowski*, najzupełniejsze uznanie za ich sumienne i wzorowe spełnianie powierzonych im czynności.

Jerzy Zug
sekretarz

Karol Seidl
przewodniczący

II. Statystyka.

1. Obręb Związku.

Do „Związku austriackich Stowarzyszeń drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów“ z siedzibą w Wiedniu, pod przewodnictwem kol. Franciszka Reifmüllera, należały w roku 1903 następujące Stowarzyszenia:

1. „Centralne Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Czechach, Typograficka Beseda“ z siedzibą w Pradze. — Stowarzyszenie to miało 32 filij, a mianowicie: w Aussig, Bischofteinitz, Czeskiej Lipie, Brüx, Budziejowicach, Chrudim, Dux, Chebie, Friedlandzie, Gablonz n. N., Graslitz, Hohenelbe, Młodym Bolesławiu, Karlsbadzie, Kolinie, Chomutowie, Königgrätz, Kutnejhorze, Laun, Litomierzycach, Pardubicach, Pilźnie, Raudnitz, Libercu, Rumburgu, Zatecu, Schlan, Cieplicach, Tetschen, Trutnowie, Warnsdorfu i Winterbergu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 34 miejscowościach: Adlerkosteletz, Auscha, Beneszwowie, Bilinie, Błatna, Czeskim Brodzie, Brandeis, Chlumecu, Eisenbrod, Geiersberg, Hohenmauth, Horzicach, Horzowicach, Humpolezu, Jaromierzu, Jiczynie, Kaaden, Königinhof, Kralup, Litomyślu, Nachodzie, Neuhaus, Nimburgu, Nixdorf, Pilgramie, Pisek, Podiebradzie, Prachaticach, Przybramie, Rakonicach, Reichenau, Semilu, Tabor i Wildenschwert. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 9: w Budziejowicach, Chebie, Pardubicach, Pilgramie, Pilźnie, Pradze, Libercu, Cieplicach i Tetschen. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Karol Krunert.

2. „Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Bukowinie w Czerniowcach“ z siedzibą w Czerniowcach. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących czterech miejscowościach: w Gurahumorze, Radowcach, Sadagórze i Suczawie. — *Stacyj płatniczą dla podróźnych* miało 1: w Czerniowcach. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Adolf Schreiber.

3. „Società dei Tipografi Dalmati“ z siedzibą w Zarze. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w Raguzie i Spalato. — *Stacyj płatniczą* miało 1: w Zarze. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Giovanni Mazzanti.

4. „Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów dla Galicyi, Wielkiego Księstwa Krakowskiego i Bukowiny „Ognisko“ we Lwowie z siedzibą we Lwowie. — Stowarzyszenie miało 2 filie: w Krakowie i Przemyślu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 24 miejscowościach: w Bochni, Brodach, Brzeżanach, Chrzanowie, Drohobyczu, Gródku, Jarosławiu, Jaśle, Kołomyi, Krośnie, Monasterzyskach, Nowym Targu, Nowym Sączu, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Śniatynie, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Tarnowie, Wadowicach, Złoczowie i Żółkwi. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 7, a to: w Kołomyi, Krakowie, Lwowie, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i Tarnowie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Józef Hudec.

5. „Stowarzyszenie drukarzy w Karyntyi“ z siedzibą w Celowcu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących miejscowościach: w Villach, Spittal nad Drawą i w St. Veit nad Glan. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* było 2: w Celowcu i Villach. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Gustaw Wandrey, następnie kol. Fryderyk Bolland.

6. „Stowarzyszenie drukarzy w Krainie“ z siedzibą w Lublanie. — Stowarzyszenie to miało nadto członków w następujących 5 miejscowościach: Adelsberg, Gottschée, Krainburgu, Rudolfswert i Stein. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* było 2: w Lublanie i Rudolfswert. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Józef Pawliczek, następnie kol. Raimund Pirkovicz.

7. „Società dei Tipografi del Litorale“ z siedzibą w Tryeście. — Stowarzyszenie miało 8 filij: w Abbazy, Capodistria, Gorycyi, Gradysce, Parenzo, Poli, Rovigno i Veglia. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* było 3: w Gorycyi, Poli i Tryeście. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. Ernesto de Rosa.

8. „Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Morawie“ z siedzibą w Bernie. — Stowarzyszenie miało 5 filij: w Kromierzu, Ołomuńcu, Morawskiej Ostrawie, Prossnitz i w Znojmie. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 31 miejscowościach: w Boskowitz, Mor. Budwiczach, Datschitz, Eibenschitz, Freiberg, Gaya, Hohenstadt, Holleschau, Hombok, Weg-Hradcu, Igławie, Litawie, Wielkim Meseritschu, Woł. Meseritschu, Mistku, Mor.-Neustadt, Neustadt, Nowym Jiczynie, Nikolsburgu, Polskiej Ostrawie, Przerowie, Przywozie, Römerstadt, Mor. Schönberg, Sternberg, Mor.-

Trübau, Trebitsch, Białokościółach, Wiszowie, Witkowicach i Zwittau. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 5: w Bernie, Gaya, Nikolsburgu, Ołomuńcu i Znojmie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Karol Klima*.

9. „*Niższo-austryackie Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek*“ z siedzibą w Wiedniu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 29 miejscowościach: Amstetten, Baden, Berndorf, Floridsdorf, Gänserndorf, Gloggnitz, Gmünd, Hirschwang, Horn, Korneuburgu, Krems, Liesing, Lilienfeld, Melk, Mistelbach, Mödlingu, Neulengbachu, Dziewięciokościółach, Oberhollabrunn, Purkersdorf, Scheibbs, Schwechat, Stockerau, St. Pölten, Tulln, Waidhofen nad Thaya, Waidhofen n. Ibsb, Wiener-Neustadt i Zwettl. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 4: w Krems, St. Pölten, Wiedniu i Wiener-Neustadt. *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Karol Miess*.

10. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Austrii Wyższej*“ z siedzibą w Lincu. — Stowarzyszenie miało 8 filij: w Braunau nad Innem, Gmunden, Ischl, Ried, Rohrbach, Schärding, Steyr i Wels. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 3 miejscowościach: Enns, Freistadt i Grein. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 4: w Lincu, Ried, Schärding i Steyr. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Józef Kirchberger*.

11. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w kraju koronnym Solnogród*“ z siedzibą w Solnogrodzie. — Stowarzyszenie miało prócz tego członków w następujących 3 miejscowościach: w Hallein, St. Johann i. P. i Maria Sorg. — *Stacya płatnicza dla podróźnych* istniała 1: w Solnogrodzie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Józef Mosslechner*.

12. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek na Śląsku austriackim*“ z siedzibą w Opawie. — Stowarzyszenie miało 4 filie: w Bielsku, Freudenthal, Freiwaldau i Cieszynie. — Nadto miało Stowarzyszenie członków w następujących 6 miejscowościach: Frydku, Jägerndorfie, Jauernig, Hotzenplotz, Weidenau i Zuckmantel. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 3: w Freiwaldau, Cieszynie i Opawie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Rudolf Markytan*.

13. „*Stowarzyszenie drukarzy i odlewaczy czcionek w Styryi*“ z siedzibą w Gracu. Stowarzyszenie miało 4 filie: w Bruck n. M., Cylei, Leoben i Marburgu. — Prócz tego miało Stowarzyszenie członków w następujących 14 miejscowościach: w Aussee, Niem. Landsberg, Felzbach, Hartberg, Judenburg, Knittelfeld, Leibnitz, Liezen, Mürzzuschlag, Pettau, Pöls, Radkersburg, Weiz i Windischgratz. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* było 4: w Bruck, Cylei, Grazu i Marburgu. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Reinhard Machold*.

14. „*Stowarzyszenie zapomogowe dla drukarzy i odlewaczy czcionek w Tyrolu i Vorarlbergu*“ z siedzibą w Innsbruku. — Stowarzyszenie miało 4 filie: w Bozen, Bregencyi (Vorarlbergu), Brixen i Meranie. — Nadto miało Stowarzyszenie członków w następujących 9 miejscowościach: Bludenz, Bruneck, Dornbirn, Feldkirch, Imst, Kitzbühel, Kufstein, Schwaz i Untermais. — *Stacyj płatniczych dla podróźnych* istniało 5: w Bludenz, Bregencyi, Brixen, Innsbruku i Meranie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Karol Berreitter*.

15. „*Società dei Tipografi del Trentino*“ z siedzibą w Trydencie. — Nadto Stowarzyszenie to miało członków w następujących 6 miejscowościach: w Cavalese, Cles, Mezolombardo, Primiero, Riva i Roveredo. — *Stacya płatnicza dla podróźnych* istniała 1: w Trydencie. — *Przewodniczącym* Stowarzyszenia był kol. *Giuseppe Bellutta*.

Związek składał się przeto z 15 Stowarzyszeń, posiadających prócz Zarządów centralnych w siedzibie każdego Stowarzyszenia, jeszcze w 67 miejscowościach filie i w 52 miejscowościach stacye płatnicze dla podróźnych.

Członkowie wszystkich Stowarzyszeń związkowych rozpadają się na 255 miejscowości, posiadających drukarnie.

2. Ruch członków w roku 1903.

a) Wykaz sumaryczny.

O ruchu członków informują nas następujące cyfry sumaryczne: Z początkiem roku 1903 liczyły Stowarzyszenia związkowe 10.412 członków czynnych, a z końcem roku 10.997 członków czynnych, liczba członków *wzrosła* tedy o 585 = 5·62%. Przeciętna liczba członków w roku wynosi 10.636.

Wedle rodzaju zatrudnienia było w Stowarzyszeniach: z początkiem roku 8314 = 79·85% zecerów, 1651 = 15·85% drukarzy, 316 = 3·04% odlewaczy czcionek i 131 = 1·26% z pokrewnych zawodów; z końcem roku 8695 = 79·07% zecerów, 1808 = 16·44% drukarzy, 350 = 3·18% odlewaczy czcionek i 144 = 1·31% z pokrewnych zawodów.

Następująca tabelka umożliwia porównanie przyrostu i ubytku członków i spowodowane tem zmiany co do ich liczby w poszczególnych Stowarzyszeniach z końcem roku:

Stowarzyszenie	przyrost członków	ubytek	pomnożenie faktyczne	umniejszenie
Czechy	352 = 11·49%	277 = 11·41%	75 = 3·08%	
Bukowina	52 = 57·14%	33 = 36·26%	19 = 20·88%	
Dalmacya	8 = 16·67%	14 = 29·17%		6 = 12·5 %
Galicja	181 = 26·35%	112 = 16·32%	69 = 10·03%	
Karyntya	78 = 67·82%	69 = 60·0 %	9 = 7·82%	
Kraina	59 = 46·46%	43 = 33·86%	16 = 12·6 %	
Pobrzeże	73 = 21·41%	56 = 16·42%	17 = 4·99%	
Morawa	170 = 21·58%	146 = 18·53%	24 = 3·05%	
Austria niższa	904 = 21·02%	561 = 13·05%	343 = 7·97%	
Austria wyższa	142 = 42·14%	131 = 38·87%	11 = 3·27%	
Solnogród	68 = 64·15%	74 = 69·81%		6 = 5·66%
Śląsk	100 = 46·08%	101 = 46·54%		1 = 0·46%
Styrya	157 = 32·17%	151 = 30·94%	6 = 1·23%	
Tyrol-Vorarlberg	159 = 59·33%	150 = 55·97%	9 = 3·36%	
Trentino	12 = 16·9 %	12 = 16·9 %	pozostało niezmiennione	
Razem	2515 = 24·15%	1930 = 18·53%	585 = 5·62%	

Co do rodzaju przyrostu i ubytku członków w roku 1903 skonstatować można w porównaniu z ostatnimi dwoma latami co następuje:

Przyrost:	w roku 1903:	w roku 1902:	w roku 1901:
Przystąpiło:			
po wypisie	543 = 5·22%	549 = 5·61%	487 = 5·27%
później	562 = 5·39%	562 = 5·74%	528 = 5·71%
Z podróży	1287 = 12·36%	1473 = 15·04%	1393 = 15·07%
Z wojska	123 = 1·18%	140 = 1·43%	125 = 1·35%
Razem	2515 = 24·15%	2724 = 27·82%	2533 = 27·4 %
Ubytek:			
W podróż	1310 = 12·58%	1408 = 14·38%	1330 = 14·39%
Wystąpiło	38 = 0·36%	67 = 0·68%	50 = 0·54%
Wykreślono	278 = 2·67%	325 = 3·32%	289 = 3·13%
Na inwalidów	30 = 0·29%	32 = 0·33%	36 = 0·39%
Zmarło	139 = 1·33%	117 = 1·2 %	134 = 1·45%
Do wojska	135 = 1·3 %	156 = 1·59%	141 = 1·52%
Razem	1930 = 18·53%	2105 = 21·8 %	1980 = 21·42%
Przyrost członków	585 = 5·62%	619 = 6·32%	553 = 5·98%

Stosunek należących do Związku towarzyszy zawodowych do niezwiązkowców ukształtował się jak następuje: Wykazano:

	z końcem r. 1903:	z końcem r. 1902:	z końcem r. 1901:
Członków Związku	10997 = 91·92%	10412 = 90·78%	9793 = 89·15%
Niezwiązkowców	966 = 8·08%	1057 = 9·22%	1192 = 10·85%
Ogółem towarzyszy zawodow.	11963 = 100 %	11469 = 100 %	10985 = 100 %

3. Organizacya i agitacya.

Na czynność organizacyjną i agitacyjną drukarzy w roku zeszłym dają pogląd umieszczone tu wykazy:

W roku 1903 odbyło się:	Zgromadzeń Stowarzyszeń	Zgromadzeń filij	Posiedzeń wydziałów głównych	Posiedzeń wydziałów filij	Innych zgromadzeń	Zjazdów koleżeńskich	Ogólna liczba zgromadzeń
Przewodnictwo Związku (w Wiedniu) . .	.	.	16	.	.	.	16
w Czechach	1	239	26	151	42	2	461
„ Bukowinie	2	.	18	.	20	.	40
„ Dalmacyi	4	6	40	.	11	.	61
„ Galicyi	2	9	15	28	47	4	105
„ Karyntyi	2	5	18	.	.	.	25
„ Krainie	2	.	20	.	9	2	33
„ Pobrzeżu	4	3	65	11	.	.	83
„ Morawach	5	35	21	76	45	3	185
„ Austrii niższej	4	70	20	61	22	.	177
„ Austrii wyższej	5	20	13	6	13	1	58
„ Solnogradzie	6	.	9	.	16	.	31
„ Śląsku	12	43	15	15	6	.	91
„ Styryi	1	48	15	.	16	1	81
„ Tyrolu i Vorarlbergu	8	43	30	54	12	1	148
„ Trentino	1	.	41	.	12	.	54
Razem . .	59	521	382	402	271	14	1649

Ze strony Przewodnictwa Związku wysłano celem osobistego porozumienia się i pośredniczenia w sporach cennikowych i sprawach organizacyjnych w 19 wypadkach delegatów do następujących 15 miejscowości: Aussig, Bregencyi, Hopfgarten, Iglawy (3 razy), Innsbruku (2 razy), Krakowa, Lublanę, Lincu, Liberca, Solnogradu (2 razy), Steyr, Cieszyna, Villach, Zary i Znojmu. — Prócz tego odbyli delegaci Przewodnictwa Związku rozmaite narady o charakterze miejscowym; dalej wzięło udział 2 delegatów Przewodnictwa Związku w obradach IV. austriackiego Kongresu zawodowego w Wiedniu, 2 delegatów w zwołanej w sprawie uregulowania wzajemnych stosunków Międzynarodowej konferencji drukarzy w Strassburgu, 1 delegat w obchodzie jubileuszowym Stowarzyszenia w Preszburgu z okazji 25-letniego istnienia tego Stowarzyszenia, przy którejto sposobności obradowano także nad kwestyą utrzymania wzajemnych stosunków i kwestyą przyłączenia preszburzkiego Stowarzyszenia do węgierskiego Stowarzyszenia krajowego.

Z najbardziej interesowanych w danej sprawie Zarządów Stowarzyszeń i kół koleżeńskich wysłano wprost — w porozumieniu z Przewodnictwem Związku i kosztem tegoż, w części celem załatwienia wynikłych dyferencyj cennikowych, w części zaś w celach organizacyjnych — w 55 wypadkach delegatów do następujących 41 miejscowości: Aussee (2 razy), Auspitz, Aussig (4 razy), Bludenz, Bregencyi, Chrudim, Gröbming, Jarosławia, Iglawy (3 razy), Jiczyna, St. Johann, Königgrätz, Mor. Kromau, Czeskiej Lipy (2 razy), Litomyśla, Leoben (2 razy), Lundenburga, Murau, Nachod, Neustadt nad M., Ołomuńca, Mor. Ostrawy, Pardubic, Pilzna (2 razy), Przemyśla (2 razy), Przybramu, Liberca (2 razy), Roveredo, Rumburga, Schlan, Spalato, Steyr, Tabor, Tetschen nad Elbą, Trutnowa, Villach (2 razy), Warnsdorfu (3 razy), Wiednia, Wittingau, Zary i Znojmu.

Do strzeżenia interesów materyalnych, mianowicie do czuwania nad cennikowymi warunkami pracy towarzyszów zawodu, były też zawsze gotowe tak Zarządy Stowarzyszeń, jakoteż Wydziały Zgromadzenia towarzyszy.

4. Kształcenie.

O środkach kształcenia, jakie w roku 1903 były do dyspozycji członków Stowarzyszeń związkowych, daje obraz następujące zestawienie:

Biblioteki posiadają					Przy Stowarzy- szeniu w	Ruch w bibliotekach					
z literatury			różnej treści	Razem		Pożyczono osób	z literatury			różnej treści	Razem
powie- ściowej	nauko- wej	fachowej					powie- ściowej	nauko- wej	fachowej		
t o m ó w							t o m ó w				
3702	1650	1077	1652	8081	Czechach	687	2856	478	319	741	4394
722	158	37	35	952	Bukowinie	83	882	42	17	.	941
.	.	.	.	.	Dalmacyi	.	.	.	.	.	.
2311	977	270	150	3708	Galicji	218	2305	720	103	42	3170
808	277	109	168	1362	Karyntyi	118	1742	95	30	7	1874
566	213	134	170	1083	Krainie	70	647	75	51	118	891
.	.	.	.	.	Pobrzeżu	.	.	.	.	.	.
2909	394	292	394	3989	Morawach	907	1915	517	328	437	3197
5469	2923	930	108	9430	Niższej Austrii	1388	9590	1793	372	10	11765
1827	734	421	116	3098	Wyższej Austrii	214	2756	282	178	5	3221
605	73	47	18	743	Solnogradzie	113	563	36	31	11	641
1099	318	183	132	1732	Śląsku	106	761	57	87	21	926
1176	362	92	.	1630	Styryi	521	3479	237	97	.	3813
935	406	357	121	1819	Tyrolu - Vorarl. b.	172	1002	268	179	192	1641
.	.	.	.	.	Trentino	.	.	.	.	.	.
22129	8485	3949	3064	37627	R a z e m	4597	28498	4600	1792	1584	36474

Gdy ogólną sumę wypożyczonych 36474 tomów rozdzielimy na 4597 osób, korzystających z bibliotek, wypadnie na osobę około 8 tomów.

Z funduszków Stowarzyszenia prenumeruje się dla każdego członka jeden z organów Związku, wychodzących, z powodu różnic językowych, w języku niemieckim, czeskim, polskim i włoskim; tym sposobem członkowie informowani są dokładnie o wszystkich zdarzeniach w łonie Stowarzyszeń, jakoteż w życiu zawodowym kraju i zagranicy. Organami Związku są:

1. Wychodzący w *Wiedniu w języku niemieckim*, „Vorwärts!“ drukujący się w 9100 egz.
2. Wychodzący w *Pradze w języku czeskim*, „Veleslavin“ drukujący się w 2350 egz.
3. Wychodzące we *Lwowie w języku polskim*, „Ognisko“ drukujące się w 900 egz.
4. Wychodzący w *Tryeście w języku włoskim*, „Il Risveglio“ drukujący się w 630 egz.

Ogólny nakład wynosi 12980 egz.

Prócz tego mieli członkowie Stowarzyszeń następujące osobne *środki kształcenia*:

W *Czechach*: W *Pradze* czytelnię w lokalu Stowarzyszenia, zaopatrzoną w czasopisma zawodowe i różnej treści; wykłady Akademii robotniczej; frekwencja była mała. *Filie* miały czytelnie.

Na *Bukowinie*, w *Dalmacyi*, *Karyntyi*, *Krainie*, *Pobrzeżu*, na *Śląsku* i w *Trentino*: Czytelnie zaopatrzone w pisma krajowe i zagraniczne, tak zawodowe jakoteż innej treści.

W *Galicji* wolny wstęp na wykłady Uniwersytetu ludowego; udział mierny; — następnie czytelnie, zaopatrzone w pisma zawodowe i innej treści.

Na *Morawie*: Udział w kursach stenograficznych, urządzanych staraniem „Gabelsbergera Stowarzyszenia stenografów“; udział słaby. Czytelnie z pismami różnej treści.

W *Austrii niższej*: Kursa buchalterji, języka angielskiego, francuskiego, włoskiego, stenografii, gimnastyki, kursa muzealne i uniwersyteckie; udział w tych kursach był dość liczny. — Czytelnia zaopatrzoną była w znaczny wybór pism codziennych i zawodowych krajowych i zagranicznych.

W *Austrii wyższej*: Poszczególne kursa naukowe, urządzane staraniem powiatowego Związku Stowarzyszeń robotniczych; udział bardzo liczny.

W *Styryi*: Wykłady naukowe, kursa buchalterji, stenografii i języka angielskiego w powiatowym Związku Stowarzyszeń robotniczych; udział nie był zadowolniający. — Czytelnia z pismami różnej treści.

W *Tyrolu-Vorarlbergu*: Kursa uniwersyteckie w Innsbruku i kursa szkicowania we wszystkich sekcjach; oprócz tego kursa stenografii i buchalterji, urządzane staraniem powiatowego Związku Stowarzyszeń robotniczych; udział był początkowo bardzo liczny, w ciągu trwania kursów jednak coraz słabszy.

5. Biuro stręczenia pracy.

Wynik czynności biura stręczenia pracy w r. 1903, zestawiony szczegółowo wedle *miesiący i tygodni*, przedstawia się w całym obrębie Związku następująco:

Zgłoszonych było w roku 1903													Wskazano kondycyj stałych				Bez wskazania kondycji wykreślono				Z końcem tygodnia pozostali w ewidencji			
w miesiącu	z ubiegłego tygodnia zostało				nowo zgłoszeni				razem				zec.	dr.	odl.	raz.	ze c.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.
	zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.	zec.	dr.	odl.	raz.												
Styczeń	1. t.	286	77	7 370	43	10	4	57	329	87	11	427	26	9	.	35	13	3	1	17	290	75	10	375
	2. „	290	75	10 375	61	17	2	80	351	92	12	455	56	7	.	63	20	1	2	23	275	84	10	369
	3. „	275	84	10 369	83	19	2	104	358	103	12	473	60	6	5	71	15	3	1	19	283	94	6	383
	4. „	283	94	6 383	61	19	1	81	344	113	7	464	54	12	1	67	10	4	.	14	280	97	6	383
	5. „	230	97	6 383	48	14	.	62	328	111	6	445	51	14	.	65	19	3	1	23	258	94	5	357
Luty	1. t.	258	94	5 357	50	16	.	66	308	110	5	423	40	10	.	50	9	3	.	12	259	97	5	361
	2. „	259	97	5 361	55	16	1	72	314	113	6	433	46	9	.	55	14	3	.	17	254	101	6	361
	3. „	254	101	6 361	65	13	.	78	319	114	6	439	44	9	1	54	14	4	.	18	261	101	5	367
	4. „	261	101	5 367	48	13	.	61	309	114	5	428	41	8	.	49	11	5	.	16	257	101	5	367
Marzec	1. t.	257	101	5 363	44	19	1	64	301	120	6	427	45	12	2	59	19	5	.	24	237	103	4	344
	2. „	237	103	4 344	60	12	2	74	297	115	6	418	39	9	1	49	18	5	.	23	240	101	5	346
	3. „	240	101	5 346	55	12	.	67	295	113	5	413	55	11	2	68	15	1	.	16	225	101	3	329
	4. „	225	101	3 329	64	11	.	75	289	112	3	404	41	15	1	57	11	2	.	13	237	95	2	334
Kwiecień	1. t.	237	95	2 334	38	14	.	52	275	109	2	386	74	18	1	93	15	.	.	15	186	91	1	278
	2. „	186	91	1 278	47	12	.	59	233	103	1	337	28	7	.	35	13	3	.	16	192	93	1	286
	3. „	193	93	1 286	70	15	1	86	262	108	2	372	31	5	.	36	13	5	.	18	218	98	2	318
	4. „	218	98	2 318	62	13	1	76	280	111	3	394	55	12	1	68	9	3	.	12	216	96	2	314
Maj	1. t.	216	96	2 314	57	13	1	71	273	109	3	385	24	10	.	34	13	6	.	19	236	93	3	332
	2. „	236	93	3 332	59	22	1	82	295	115	4	414	64	18	2	84	26	4	.	30	205	93	2	300
	3. „	205	93	2 300	81	16	.	97	286	109	2	397	39	18	1	58	12	4	.	16	235	87	1	323
	4. „	235	87	1 323	53	11	2	66	288	98	3	389	38	20	1	59	8	5	.	13	242	73	2	317
	5. „	242	73	2 317	44	13	4	61	286	86	6	378	67	10	.	77	12	6	1	19	207	70	5	282
Czerwiec	1. t.	207	70	5 282	52	22	.	74	259	92	5	356	43	8	.	51	6	.	.	6	210	84	5	299
	2. „	210	84	5 299	63	14	.	77	273	98	5	376	50	14	.	64	8	2	1	11	215	82	4	301
	3. „	215	82	4 301	47	24	.	71	262	106	4	372	60	12	2	74	14	7	.	21	188	87	2	277
	4. „	188	87	2 277	56	7	.	63	244	94	2	340	37	13	.	50	8	1	.	9	199	80	2	281
Lipiec	1. t.	199	80	2 281	73	15	.	88	272	95	2	369	44	8	.	52	14	3	.	17	214	84	2	300
	2. „	214	84	2 300	84	20	1	105	298	104	3	405	45	8	.	53	5	4	.	9	248	92	3	343
	3. „	248	92	3 343	80	21	.	101	328	113	3	444	36	11	.	47	11	6	.	17	281	96	3	380
	4. „	281	96	3 380	65	23	.	88	346	119	3	468	44	5	.	49	14	4	1	19	288	110	2	400
Sierpień	1. t.	288	110	2 400	86	14	1	101	374	124	3	501	20	17	.	37	11	3	.	14	343	104	3	450
	2. „	343	104	3 450	60	10	1	71	403	114	4	521	63	17	.	80	21	2	.	23	319	95	4	418
	3. „	319	95	4 418	65	18	1	84	384	113	5	502	21	13	1	35	9	3	1	13	354	97	3	454
	4. „	354	97	3 454	54	13	1	68	408	110	4	522	55	13	.	68	10	6	.	16	343	91	4	438
	5. „	343	91	4 438	58	19	.	77	401	110	4	515	42	9	1	52	12	5	.	17	347	96	3	446
Wrzesień	1. t.	347	96	3 446	74	21	.	95	421	117	3	541	39	14	1	54	9	2	.	11	373	101	2	476
	2. „	373	101	2 476	45	4	.	49	418	105	2	525	36	7	.	43	3	2	.	5	379	96	2	477
	3. „	379	96	2 477	94	16	.	110	473	112	2	587	54	12	.	66	9	4	.	13	410	96	2	508
	4. „	410	96	2 508	70	17	1	88	480	113	3	596	56	5	.	61	17	6	.	23	407	102	3	512
Październik	1. t.	407	102	3 512	65	22	2	89	472	124	5	601	46	15	.	62	24	1	.	25	402	107	5	514
	2. „	402	107	5 514	97	12	1	110	499	119	6	624	77	19	1	97	17	3	.	20	405	97	5	507
	3. „	405	97	5 507	59	24	.	83	464	121	5	590	50	18	1	69	21	5	.	26	393	98	4	495
	4. „	393	98	4 495	82	8	10	100	475	106	14	595	66	16	.	82	13	2	.	15	396	88	14	498
	5. „	396	88	14 498	62	27	4	93	458	115	18	591	65	15	.	80	9	1	.	10	384	99	18	501
Listopad	1. t.	384	99	18 501	42	16	3	61	426	115	21	562	59	12	1	72	15	3	.	18	352	100	20	472
	2. „	352	100	20 472	58	18	.	76	410	118	20	548	62	18	4	84	11	4	1	16	337	96	15	448
	3. „	337	96	15 448	58	18	.	76	395	114	15	524	81	16	2	99	21	4	.	25	293	94	13	400
	4. „	293	94	13 400	61	13	.	74	354	107	13	474	67	9	6	82	11	1	.	12	276	97	7	380
Grudzień	1. t.	276	97	7 380	62	17	2	81	338	114	9	461	62	7	3	72	7	1	.	8	269	106	6	381
	2. „	269	106	6 381	48	17	1	66	317	123	7	447	71	17	.	88	5	3	.	8	241	103	7	351
	3. „	241	103	7 351	61	21	.	82	302	124	7	433	56	17	2	75	7	4	.	11	239	103	5	347
	4. „	239	103	5 347	60	4	.	64	299	107	5	411	21	3	.	24	11	3	.	14	267	101	5	373
Suma roczna		286	77	7 370	3189	815	52	4056	3475	892	59	4426	2546	618	44	3208	662	173	10	845	267	101	5	373

Ułożona sumarycznie i według Stowarzyszeń działalność biur stręczenia pracy daje następujący rezultat:

Zapisani byli w r. 1903																								
w biurze stręczenia pracy Stowarzy- szenia	z zeszłego roku pozostało				nowo zgłoszeni				razem				Wskazano kondycyę stałych				Bez wskaza- nia kondycyi wykreślono z ewidencji				Z końcem roku pozos- tało w ewiden- cyi			
	Z.	D.	O.	R.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	Raz.	Z.	D.	O.	R.
Czechy .	108	20	1	129	751	159	6	916	859	179	7	1045	608	119	6	733	169	35	1	205	82	25	.	107
Bukowina	2	.	.	2	30	3	.	33	32	3	.	35	26	2	.	28	5	1	.	6	1	.	.	1
Dalmacja	.	.	.	.	22	1	.	23	22	1	.	23	15	1	.	16	2	.	.	2	5	.	.	5
Galicja .	30	6	.	36	53	9	.	62	83	15	.	98	71	11	.	82	6	.	.	6	6	4	.	10
Karyntya	3	.	.	3	18	8	.	26	21	8	.	29	11	3	.	14	9	5	.	14	1	.	.	1
Kraina .	1	.	.	1	22	2	.	24	23	2	.	25	10	1	.	11	13	.	.	13	1	.	.	1
Pobrzeże	1	1	.	2	82	12	4	98	83	13	4	100	71	12	2	85	9	1	2	12	3	.	.	3
Morawa .	26	8	.	34	189	55	.	244	215	63	.	278	170	45	.	215	25	10	.	35	20	8	.	28
Austria n.	81	37	5	123	1590	494	41	2125	1671	531	46	2248	1313	401	36	1750	234	78	6	338	124	52	4	180
Austria w.	1	1	.	2	89	23	.	112	90	24	.	114	40	2	.	42	49	19	.	68	1	3	.	4
Śolnogród	4	1	.	5	77	6	.	83	81	7	.	88	56	2	.	58	24	5	.	29	1	.	.	1
Śląsk .	5	.	1	6	52	11	.	63	57	11	1	69	24	4	.	28	31	5	1	37	2	.	.	15
Styrya .	19	1	.	20	124	11	1	136	143	12	1	156	72	3	.	75	60	6	.	66	11	3	1	4
Tyrol-Vlb.	3	2	.	5	81	20	.	101	84	22	.	106	51	11	.	62	24	8	.	32	9	3	.	12
Trentino	2	.	.	2	9	1	.	10	11	1	.	12	8	1	.	9	2	.	.	2	1	.	.	1
W r. 1903	286	77	7	370	8189	815	52	1056	3475	892	59	4126	2546	618	44	3208	662	179	10	*845	267	101	5	373
" " 1902	373	101	9	483	2848	714	71	3633	3221	815	80	4116	2242	521	56	2819	693	217	17	927	286	77	7	370
" " 1901	237	74	1	312	2441	499	65	3005	2678	573	68	3317	1860	370	45	2275	445	102	12	559	373	101	9	483
* Z tych udało się 257 w podróż, 26 odeszło do wojska, 55 zachorowało, a 507 znalazło zapewne prace na własną rękę.																								

* Z tych udało się 257 w podróż, 26 odeszło do wojska, 55 zachorowało, a 507 znalazło zapewne pracę na własną rękę.

Zauważyć należy, że liczba wskazanych kondycji odpowiadała liczbie zgłoszeń pryncypałów.

Oprócz uwidocznionych w powyższych tabelach wskazań kondycji stałych, nastęrczono jeszcze kondycję krótkotrwałych pomocniczych (trwających 1—3 dni):

W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem	W	zecerzy	drukarze	odlewacze	razem
1. tyg.	51	1	.	52	14. tyg.	33	.	.	33	27. tyg.	25	.	.	25	40. tyg.	30	.	.	30
2. „	32	.	.	32	15. „	44	.	.	44	28. „	14	.	.	14	41. „	17	.	.	17
3. „	46	.	.	46	16. „	40	1	.	41	29. „	15	.	.	15	42. „	25	.	.	25
4. „	53	.	.	53	17. „	39	.	.	39	30. „	15	.	.	15	43. „	19	.	.	19
5. „	51	.	.	51	18. „	66	1	.	67	31. „	24	.	.	24	44. „	42	1	.	43
6. „	47	2	.	49	19. „	38	.	.	38	32. „	21	.	.	21	45. „	14	.	.	14
7. „	40	.	.	40	20. „	38	.	.	38	33. „	31	.	.	31	46. „	14	.	.	14
8. „	44	.	.	44	21. „	37	1	.	38	34. „	27	.	.	27	47. „	14	.	.	14
9. „	48	.	.	48	22. „	43	1	.	44	35. „	24	.	.	24	48. „	14	.	1	15
10. „	46	.	.	46	23. „	26	1	.	27	36. „	27	.	.	27	49. „	20	.	.	20
11. „	44	.	.	44	24. „	43	.	.	43	37. „	25	.	.	25	50. „	15	.	.	15
12. „	42	.	.	42	25. „	19	.	.	19	38. „	26	.	.	26	51. „	15	.	.	15
13. „	48	.	.	48	26. „	31	.	.	31	39. „	33	.	.	33	52. „	10	.	.	10
W roku 1903 razem																1645	9	1	1655
„ „ 1902																1771	8	2	1781
„ „ 1901																1926	.	.	1926

Z tych krótkotrwałych kondycji przypada na Czechy 4, na Bukowinę 3, na Pobrzeże 10, na Austrię niższą 1636, na Śląsk 2.

Czas najniższego i najwyższego stanu poszukujących pracy, jakoteż dane, wskazujące, ilu poszukujących pracy przeciętnie w tygodniu było zaciągniętych, okazuje następujące zestawienie:

Biuro strę- czenia pracy w Stowarzy- szeniu	Najniższy		Najwyższy		Przeciętny		Nie było żadnego zgło- szonego
	stan zgłoszonych poszukujących pracy w roku 1903						
	kiedy	wie- lu	kiedy	wie- lu	tygo- dniowo		
Czechy	4. tydz. czerwiec	85	2. tydz. paździer.	195	139	.	
Bukowina . . .	2. „ sierpień	1	1. „ kwiecień	5	3	7 tygodni	
Dalmacja . . .	2. „ listopad	1	4. „ kwiecień	7	4	1 tydzień	
Galicja	2. „ kwiecień	5	2. „ marzec	46	21	.	
Karyntya . . .	1. „ luty	1	1. „ listopad	6	2	6 tygodni	
Kraina	1. „ styczeń	1	2. „ paździer.	6	2	16 „	
Pobrzeże . . .	3. „ maj	1	2. „ sierpień	20	8	.	
Morawa	4. „ czerwiec	16	3. „ wrzesień	47	32	.	
Austria niższa	2. „ kwiecień	121	2. „ paździer.	297	198	.	
Austria wyższa	1. „ styczeń	2	2. „ kwiecień	19	11	.	
Solnogród . .	1. „ lipiec	1	1. „ wrzesień	12	5	.	
Śląsk	4. „ czerwiec	1	2. „ maj	14	5	.	
Styrya	3. „ listopad	2	2. „ sierpień	33	15	.	
Tyrol-Vorarl.	1. „ styczeń	5	3. „ paździer.	26	12	.	
Trentino . . .	2. „ styczeń	1	4. „ lipiec	7	3	10 tygodni	
W całym okręgu Związku:							
w roku 1903	4. tydz. czerwiec	340	2. tydz. paździer.	624	460	.	
„ „ 1902	5. „ maj	322	4. „ wrzesień	620	458	.	
„ „ 1901	1. „ kwiecień	254	4. „ paździer.	715	437	.	

Stosunek stałych zgłoszeń pryncypałów do poszukujących pracy i odwrotnie (dla porównania dodano cyfry z dwu lat poprzednich) był następujący:

	Na jedno zgłoszenie przypadło poszukujących pracy			Na jednego poszukującego pracy przypadło zgłoszeń		
	w roku 1903	w roku 1902	w roku 1901	w roku 1903	w roku 1902	w roku 1901
zecerów	1:36	1:44	1:43	0:73	0:70	0:69
drukarzy	1:44	1:56	1:55	0:69	0:64	0:65
odlewaczy	1:34	1:43	1:47	0:75	0:70	0:68
Przeciętnie	1:38	1:46	1:46	0:72	0:68	0:68

Liczba poszukujących pracy i zgłoszeń pryncypałów według zawodów przedstawia się w procentach następująco: Było

	poszukujących pracy			zgłoszonych miejsc		
	w roku 1903	w roku 1902	w roku 1901	w roku 1903	w roku 1902	w roku 1901
zecerów	78.51%	78.26%	80.74%	79.36%	79.53%	81.76%
drukarzy	20.15%	19.80%	17.27%	19.26%	18.48%	16.26%
odlewaczy	1.34%	1.94%	1.99%	1.38%	1.99%	1.98%
Razem	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Interwencji sekretaryatu Związku jako centralnego biura stręczenia pracy wzywano tylko w 11 wypadkach, gdyż w dotyczących miejscowościach nie było poszukiwanych sił roboczych. Wezwania takie nadesłano: raz z Czech, dwa razy z Bukowiny, raz z Galicji, dwa razy z Pobrzeża, raz z Morawy, dwa razy z Austrii wyższej, raz ze Śląska i raz ze Styryi. Żądano 9 zecerów, 7 maszynistów. We wszystkich tych wypadkach zarządzono, by z najbliższych położonych biur stręczenia pracy dostarczono odpowiednich sił roboczych na wakujące miejsca.

6. Oficyny przestrzegające cennika.

Prowadzona ewidencja spisu przestrzegających cennika oficyn wykazuje w roku 1903 następujące zmiany:

Z roku zeszłego pozostało. 879 przestrz. cennika i 152 nieprzestrz. cennika firm
do końca roku 1903 przybyło 47 „ „ i 8 „ „ „
razem było zatem 926 przestrz. cennika i 160 nieprzestrz. cennika firm
skreślono 15 „ „ i 18 „ „ „
pozostało przeto z końcem roku . . 911 przestrz. cennika i 142 nieprzestrz. cennika firm

Oficyny, *przestrzegające cennika* jakoteż i *nieprzestrzegające cennika*, rozdzielają się z końcem roku 1903 co do obrębu poszczególnych Stowarzyszeń związkowych następująco:

K r a j	Oficyny przestrzega- jące cennika	Nieprzestrze- gające cennika i takie, które nie zatrudniają towarzyszy	Ogólna suma oficyn	Było więc	
				przestrzegają- cych cennika	nieprzestrzega- jących cennika
				procent wszystkich oficyn	
Czechy	227	64	291	78·01	21·99
Bukowina	18	3	21	85·71	14·29
Dalmacya	11	2	13	84·61	15·39
Galicja	53	20	73	72·6	27·4
Karyntya	10	2	12	83·33	16·67
Kraina	12	.	12	100·0	.
Pobrzeże	31	2	33	93·94	6·06
Morawa	79	10	89	88·76	11·24
Austria niższa . . .	311	19	330	94·24	5·76
Austria wyższa . . .	33	2	35	91·67	8·33
Solnogród	16	.	16	100·0	.
Śląsk	28	6	34	82·35	17·65
Styrya	35	1	36	97·22	2·78
Tyrol-Vorarlberg . .	33	3	36	91·67	8·33
Trentino	14	8	22	63·64	36·36
Razem	911	142	1053	86·51	13·49
W roku 1902 było	879	152	1031	85·26	14·74
Zatem w tym roku	+ 32	— 10	+ 22	+ 1·25	— 1·25

7. Maszyny do składania.

Poniższe zestawienie wskazuje ciągle *przedzieranie się naprzód maszyny do składania*, która w Austrii coraz więcej się rozpowszechnia, stwarzając pracy ręcznej *niemałą konkurencyę*.

Powiększanie się z roku na rok liczby maszyn do składania jest znaczne, o czym z pomocą poniżej umieszczonego przeglądu łatwo przekonać się można. Było w ruchu maszyn:

			Linotype	Typograph	Monoline	Razem
Z końcem roku 1903 w 26 miastach	105	69	31	205		
„ „ 1902 „ 25 „	81	53	34	168		
„ „ 1901 „ 20 „	42	46	35	123		
„ „ 1900 „ 13 „	30	28	32	90		
„ „ 1899 „ 8 „	18	21	19	58		
„ „ 1898 „ 3 „	2	4	.	6		

Z końcem roku 1903 rozszerzono badania co do ruchu maszyn do składania tak dalece, że oprócz *liczby maszyn* osiągnięto też *liczbę zajętych przy nich zecerów*, aby mieć lepszy *pogląd na wyparcie pracy ręcznej, spowodowane wprowadzeniem maszyn*.

Ruch maszyn do składania obejmował z końcem roku 1903:

W kraju i miejscowości:	Linotype		Typogr.		Monoline		Razem	
	maszyn	zecerów	maszyn	zecerów	maszyn	zecerów	maszyn	zecerów
Czechy: Pragę	21	26	6	8	.	.	27	34
Aussig	2	3	1	2	.	.	3	5
Brüx	1	2	.	.	.	.	1	2
Gablonz	.	.	1	1	1	2	2	3
Karlsbad	1	1	.	.	.	.	1	1
Kolin	1	1	.	.	.	.	1	1
Chomotów	.	.	.	.	1	2	1	2
Kutnahorę	.	.	1	1	.	.	1	1
Liberzec	6	12	2	4	.	.	8	16
Rokycan	1	2	.	.	.	.	1	2
Cieplice	5	6	.	.	.	.	5	6
Warnsdorf	1	2	.	.	.	.	1	2
Karyntya: Celowiec	2	4	1	1	.	.	3	5
Kraina: Lublanę	1	1	.	.	.	.	1	1
Pobrzeże: Tryest	5	7	.	.	.	.	5	7
Morawa: Berno	5	10	.	.	.	.	5	10
Ołomuniec	.	.	.	.	3	3	3	3
Austria niższa: Wiedeń	46	84	24	32	26	30	96	146
Austria wyższa: Linc	1	1	.	.	.	.	1	1
Solnogród: Miasto Solnogród	.	.	2	2	.	.	2	2
Śląsk: Cieszyn	.	.	8	8	.	.	8	8
Opawę	.	.	4	4	.	.	4	4
Styrya: Grac	4	*10	12	14	.	.	16	24
Tyrol-Vorarlberg: Innsbruck	.	.	6	12	.	.	6	12
Bozen	2	4	.	.	.	.	2	4
Meran	.	.	1	1	.	.	1	1
Razem w 26 miastach	105	176	69	90	31	37	205	303
W roku 1902 w 23 miastach	81	.	53	.	34	.	168	.
W porównaniu z rokiem zeszłym	+24	.	+16	.	- 3	.	+37	.

* Z tych 10 zecerów tylko 4 czasowo pracowało przy maszynach.

W procentach wyrażone zwiększenie się liczby maszyn do składania przedstawia się, w porównaniu z rokiem zeszłym, następująco: przy Linotype 29·63%; przy Typografie 30·19%; przy Monolinie okazało się zmniejszenie o 8·82%; przeciętnie wynosiło zwiększenie się 22·02%.

8. Zastanowienia pracy i inne nieporozumienia.

W obrębie Związku miał miejsce w roku 1903 cały szereg mniej lub więcej poważnych zaprzestań pracy lub też nieporozumień oficynowych; o ich powodach i sposobie załatwienia nadesłano zawiadomienia, które w zestawieniu dają następujące szczególne wyjaśnienia:

Nr.	Kraj, oficyna i miejscowość	Rozporządzenia i rodzaj nieporozumienia. Liczba biorących udział	Powód	Żądanie	Załatwienie	Czas trwania
1.	<i>Czechy:</i> Staněk Jan w Nusle obok Pragi	28. marca: Wypowiedzenie kondycji przez cały personel: 5 zecerów, 1 drukarz	Wzbranianie się właściciela oddalenia nadliczbowego ucznia	Wydalenie tegoż ucznia	Żądaniu uczyniono wprawdzie zadość, jednak wypowiedzenie personalu zostało przyjęte i dopiero interwencja Zarządu Zrómadzenia towarzyszy sprawiła, że wypowiedzenie stało się bezprzedmiotowem	?
2.	Künstner J. w Czeskiej Lipie	26. maja: Zastanowienie pracy; 15 towarzyszy	Idto.	Idto. i lepsze traktowanie towarzyszy; niewydalenie nikogo	Żądaniom uczyniono zadosyć	1 1/2 dnia
3.	Rennert Ernest w Aussig	13. lipca: Zastanowienie pracy; 8 towarzyszy drukarskich, 7 litografów, 2 drukarzy litograficznych, jakoteż 11 pomocnic	Szykanowanie personalu drukarni, ponieważ poprzednio podobny sąd cennikowy w dwóch wypadkach naruszenia cennika rozstrzygnął na korzyść personalu; wypowiedzenie towarzyszy, należącym do Związku i zastąpienie tychże nieorganizowanymi; procz tego jeszcze inne nieporządki.	Lepsze traktowanie personalu i pozbycie się zamiaru zastąpienia zorganizowanych towarzyszy nieorganizowanymi, usunięcie nieporządków	Wszelkie usiłowania celem doprowadzenia do skutku zgody pozostały bezowocne; ponieważ właściel przyjął maszynistę, wynagradzanego poniżej minimum, jakoteż nadliczbowego ucznia, ogłoszono tę oficynę jako niecennikową	?
4.	Günzel Wiktor w Zatecu	9. listopada: Zastanowienie pracy; 4 towarzyszy	Przyjęcie dwóch nadliczbowych uczniów	Wydalenie nadliczbowych uczniów	Ponieważ interwencja polubownego sądu cennikowego, jak i przewodniczącego urzędu cennikowego, a także organizacyi towarzyszy pozostała bez skutku, ogłoszono oficynę tę jako niecennikową, a członkowie Związku wystąpili z niej	?
5.	<i>Bukowina:</i> Czopp Herman w Czeremiówcach	22. stycznia: W dalszym ciągu wybuchłego w dniu 10. listopada r. z. strajku zastąpili pracować: kierownik techniczny, 4 zecerów i 2 uczniów, do których przyłączyło się jeszcze 3. marca 13 zecerów	Niecennikowe stosunki	Uznanie i zupełne przestrzeganie cennika normalnego	Cennik normalny został uznany, a Czopp, jako gwarantujący przestrzeganie cennika, złożył u przewodniczącego urzędu cennikowego weksel, opiewający na kwotę 10,000 K.	10 miesięcy i 5 dni

Nr.	Kraj, oficyna i miejscowość	Rozpoczęcie i rodzaj nieporozumienia. Liczba biorących udział	Powód	Żądanie	Załatwienie	Czas trwania
6.	<i>Dalmacya:</i> Tipografia Leonina w Spalato	25. czerwca: Zastanowienie pracy; 4 towarzyszy; 1 uczeń	Wzbranianie się uznania cennika normalnego	Uznanie i przestrzeganie cennika normalnego	Cennik został uznany	5 godzin
7.	<i>Galicya:</i> Styfi Józef i Schwarz Leon w Przemysłu	28. lutego: Zatareg oficynowy; 8 zecerów; 2 drukarzy	W pierwszej oficynie zatrudnienie dwojga dziewcząt przy kasie, w drugiej oficynie zatrudnienie nadliczbowego ucznia	Wydalenie dwojga dziewcząt i nadliczbowego ucznia	Żądaniom uczyniono zadosyć	14 dni
8.	Schläfrig E. we Lwowie	7. czerwca: Zastanowienie pracy; 5 zecerów	Niecennikowe stosunki	Wprowadzenie cennika normalnego	Żądaniu uczyniono zadosyć	9 dni
9.	Styfi Józef w Przemysłu	18. października: Zatareg oficynowy; 5 towarzyszy	Przynępał zatrudnioną przy kasie dziewczynę, którą zobowiązał się wobec personelu już przed kilku miesiącami wydaląc, zajął znowu w drukarni rozbiórka	Usunięcie dziewczyny z zeceru	dto.	14 dni
10.	Miziński w Kołomyi	21. listopada: Zastanowienie pracy; 2 zecerów	Niecennikowa zapłata	Płacenie cennikowego minimum	dto.	6 tygodni
11.	<i>Karyntya:</i> Gitschthaler Józef w Villach	10. sierpnia: Zastanowienie pracy; 8 osób	Wydalenie z miejsca towarzysza i ordynarne traktowanie personelu przez przynępała	Należyte dotrzymanie terminu wypowiedzenia wobec wydanego i przyswoistego traktowanie personelu	Żądaniom uczyniono zadosyć	1 dzień
12.	Ta sama oficyna	23. listopada: Zastanowienie pracy; 6 towarzyszy	Wypowiedzenie mężczyzny z powodu jego działalności za utrzymaniem cennika normalnego	Powtórne uznanie cennika normalnego; przyjęcie napowrót meza zaufania; przyswoistego traktowanie personelu; w ciągu 43 tygodni nie wolno nikomu z biorących udział w zastanowieniu pracy wypowiedzieć wyjątek stanowi brak pracy	Na interwencję reprezentantów Związku karyntyjskiego Stowarzyszenia i strejkującego personelu przysłał do skutku następującą ugodę: Pan Gitschthaler oświadczył, że cennika normalnego w całej pełni przestrzegać będzie, cały strejkujący personel napowrót do kondycyi przywrócić i nikogo z powodu tego strejku nie wywali. Później personel podjął znów pracę.	1 tydzień
13.	<i>Morawa:</i> Bracia Chrastina w Woł. Meseritschu	22. lipca: Zastanowienie pracy; 15 osób (9 członków, 6 nieczłonków)	Różne niewłaściwości, jak praca w niedziele, spóźnienie wypłaty, nieporządku w zakładzie	Usunięcie wymienionych niewłaściwości, następnie wydalenie niezadowolonego zarządy	Bez rezultatu, gdyż strejkujących zastępowali niejednokrotnie chętni do pracy nieczłonkowie	?

14.	<i>Austryja Niższa:</i> Radinger Rudolf w Scheibbs	7. stycznia: Zastanowienie pracy; 3 osoby	Niezapłacenie obowiązującego od 1. stycznia dodatku 1 k do minimum	Zapłacenie dodatku	Żądaniu uczyniono zadosyć	4 dni
15.	Vernay J. N. w Wiedniu	24. lutego: Bierny opór; około 200 osób	Nieprzyjęcie skarg personelu przez Zarząd	Przyjmowanie skarg i usunięcie niewłaściwości	Żądaniu uczyniono zadosyć	12 dni
16.	"Ostdeutsche Rundschau" w Wiedniu	9. marca: Zastanowienie pracy; 30 osób	Całemu personelowi wypowiedziano, gdyż dziennik miał się rzekomo drukować w nowo urządzonej oficynie; po upływie terminu wypowiedzenia przetrzymywano personel z tygodnia na tydzień, a tymczasem werbowano potajemnie na warunkach mniej korzystnych nowy personel, który miał zająć miejsce dotychczasowego personelu	Zatrzymanie starego personelu	dto.	12 dni
17.	Stiasny Alojzy w Wiedniu	22. marca: Zastanowienie pracy; 7 osób	Nieprzebranie cennika normalnego	Przebranie cennika normalnego	dto.	2 dni
18.	"Die Zeit" w Wiedniu	23. maja: Zatareg oficynowy; cały personel	Rozterki natury osobistej z częścią personelu	Wydalenie 7 towarzyszy	dto.	?
19.	Büsing H. w Wr. Neustadt	5. lipca: Zastanowienie pracy; 5 zecerów, 1 maszynista i 1 pomocnik	Uplanowane wydalenie i złe obchodzenie się z personalem	Cofnięcie ostatniego wypowiedzenia; zapewnienie luźnego obchodzenia się, jakiegoż usunięcie niechcianych stosunków (stereotypia w zeceru i t. d.)	Wszystkim żądaniom uczyniono zadosyć	1 dzień
20.	Nedwid Gustaw w Wiedniu	18. września: Zastanowienie pracy; cały personel	Trzymanie nadliczbowego ucznia; nieusprawiedliwione wypowiedzenie pewnemu robotnikowi	Wydalenie ucznia; cofnięcie wypowiedzenia; spóźnienie niedzielnego dla uczniów	dto.	1/2 dnia
21.	<i>Austryja Wyższa:</i> Oberösterreichische Buchdruckerei- und Verlagsgesellschaft (Spółka nakładowa) w Lincu	16. marca: Zastanowienie pracy; cały personel; 21 towarzyszy, 7 pomocników	Natychmiastowe wydalenie personelu towarzysza, który nieczłonkiem, podejrzanego o denuncjację, złożył	1. Wydalenie nieczłonka; 2. wydalenie zarządy; 3. przyjęcie napowrót wydanego z miejsca kolegi; 4. w ciągu trzech miesięcy nie może być wydalonym, wyjątek stanowi brak pracy przewidziane w § 82 a ustawy przemysłowej wypadki	Na interwencję dwóch delegatów Związku państwowego przynępał i jednego delegata naszego Związku przysłało do zgody, wedle której, nieczłonka usunięto z zajmowanej przez niego posady metrapała i magistratu, zarządy zaś odebrano prawo wydalenia; 12 towarzyszy i pomocnicy podjęli na nowo pracę, podczas gdy 8 towarzyszy w tych okolicznościach wrzuciło się kondycyi; pewien towarzysz, mający wypowiedzianą kondycję, również rzekł się jej	2 dni

Nr.	Kraj, oficyna i miejscowość	Rozpoczęcie i rodzaj nieporozumienia Liczba biorących udział	Powód	Żądanie	Załatwienie	Czas trwania
22.	<i>Solnograd:</i> Wierer & Müller w Solnogradzie	27. sierpnia: Zastanowienie pracy; cały personal	Wypowiedzenie małżowi zaufania	Cofnięcie wypowiedzenia	Przed urzędem cennikowym przyszła do skutku następująca ugoda: Bezwarunkowe przyjęcie napowrót wydalonego męża zaufania i ściśle przestrzeganie cennika, gdyż przy rozprawach okazało się, że w oficynie tej pewien drukarz wynagradzany był niżej cennika	14 dni
23.	<i>Śląsk:</i> Machatschek F. w Cieszynie	16. marca: Zastanowienie pracy; 2 zecerów, 1 drukarz	Wnieście się żony właściciela w sprawy drukarni	Usunięcie tej niewłaściwości	Żądaniu uczyniono zadosyć	1 godzin
24.	<i>Styrya:</i> Grill Antoni w Aussee	9. lipca: Zastanowienie pracy; 6 zecerów	Niewydalecie nadliczbowego ucznia, mimo danego w tej mierze przyrzeczenia; praca niezadowolonych uczniów	Respektowanie skali uczniów i zniesienie pracy niedzielnej uczniów	Na interwencję wydziału Zgromadzenia towarzyszy został jeden uczeń wypisany i konflikt zażegnany	2 godziny
25.	Ta sama oficyna	17. lipca: Zastanowienie pracy; 6 zecerów	Niedotrzymanie poprzednio udzielonych warunków; przyjęcie pewnego nieorganizowanego, a wypowiedzenie trzem towarzyszom, wbrew danemu przyrzeczeniu	Cofnięcie wypowiedzeń	Z wyjątkiem jednego, cofnięto wypowiedzenia; nieorganizowany odjechał	2 dni
26.	<i>Tyrol-Vorarlberg:</i> Lampe Karol w Innsbrucku	16. czerwca: Bierny opór; 12 zecerów, 2 drukarzy	Niecennikowość i denuncjacje zecera maszynowego	Wydalenie zecera maszynowego i szwagra jego, przynajmniej w międzyczasie	Spełnienie żądania naznaczono na 1. sierpnia	1 1/2 dnia
27.	Feller Hans w Bozen	27. czerwca: Bierny opór; 5 zecerów, 1 maszynista	Niezupełna wypłata zarobku	Punktualna wypłata zarobku	Punktualna wypłata zarobku została personalowi zapewniona	2 godziny
28.	Dworzak Karol w Bludenz	3. sierpnia: Zatarę oficynowy; wystąpienie dwóch towarzyszy	Złe obchodzenie się i lżenie personalu	Przyzwolite obchodzenie się z personaliem	Spełnienie żądania zostało zapewnione, wobec czego 2 towarzyszy podjęło na nowo pracę	2 dni

Jak z powyższych zestawień wynika, z wykazanych 28 wypadków zaprzestania pracy i innych nieporozumień, w 15 wypadkach byli powodem przekroczenia cennikowe, w 1 wypadku nieuznanie cennika normalnego, w 3 wypadkach niegodne obchodzenie się z personaliem, w 8 wypadkach nieuzasadnione wydalenie towarzyszy, względnie małżów zaufania, w 1 wypadku zaręgi personalu między sobą. W 8 z tych wypadków było kilka z powyżej wymienionych powodów mierzalnych dla zaprzestania pracy.

W 1 wypadku wypowiedzenie personalu 2 oficyn. — W 7 wypadkach brali udział w strajku pomocnicy, w 2 wypadkach również i uczniowie. — Najmniejsza liczba personalu, biorąca udział w strajku, wynosiła 2 osoby, najwyższa 200 osób. — Najkrótszy czas trwania konfliktu wynosił 1 godzinę, najdłuższy 10 miesięcy i 5 dni. W 4 wypadkach nie zawiądzano o czasie urwania nieporozumień. — Z wymienionych konfliktów wypadło 23 na korzyść robotników, 2 tylko z częściową korzyścią, 3 zaś na niekorzyść robotników.

9. Ogólny obrót kasowy Stowarzyszeń związkowych w roku 1903.

Ogólny obrót kasowy 15 Stowarzyszeń związkowych, jak się to okazuje z nadesłanych sprawozdań tych Stowarzyszeń, przedstawiał się w roku 1903 następująco: Przy przeciętnym stanie 10636 rzeczywistych członków były następujące *przychody*:

wkładki członków	K	817190·51	= 85·34 %	wszystkich przychodów
wpisowe	"	3351·78	= 0·35 %	" "
odsetki	"	46620·31	= 4·87 %	" "
inne wpływy	"	90456·79	= 9·44 %	" "
Razem	K	957619·39	= 100·00 %	wszystkich przychodów

Wydatki były następujące: na

zapomogi	K	687856·82	= 74·36 %	wszystkich wydatk.	albo	71·83 %	wszystk. przych.
kształcenie	"	47555·88	= 5·14 %	" "	"	4·97 %	" "
administrację	"	70473·76	= 7·62 %	" "	"	7·36 %	" "
organizację	"	33181·97	= 3·59 %	" "	"	3·46 %	" "
inne wydatki	"	85957·85	= 9·29 %	" "	"	8·98 %	" "

Razem K 925026·28 = 100·00 % wszystkich wydatk. albo 96·6 % wszystk. przych.

Porównawszy ogół wydatków z ogółem przychodów, okazuje się nadwyżka w kwocie K 32593·11 = 3·4 % przychodów.

Wyszczególnienie obrotu kasowego.

a) P r z y c h o d y.

Stowarzyszenie	Wkładka tygodniowa	Wkładki członków		Wpisowe		Odsetki		Inne wpływy (wraz z sumą wyrównania)		S u m a	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	1·60	206473	07	1142	40	2678	21	17532	49	227826	17
Bukowina	1·60	8027	70	80	—	699	19	611	64	9418	53
Dalmacya	1·40	3557	30	37	50	273	68	1759	84	5628	32
Galicja	1·40	51533	70	426	—	1406	65	5383	39	58749	74
Karyntya	1·50	9280	80	6	—	907	12	3455	25	13649	17
Kraina	1·30	8849	10	6	—	1443	67	2610	44	12909	21
Pobrzeże	1·40	25466	10	100	—	1051	79	4151	56	30769	45
Morawa	1·60	62583	80	111	—	3802	63	6883	22	73380	65
Austria niższa . .	1·44	331505	17	1222	88	23399	31	18337	45	374464	81
Austria wyższa . .	1·44	25278	40	36	—	2325	58	6182	83	33822	81
Solnogród	1·40	7965	80	12	—	1083	44	7117	36	16178	60
Śląsk	1·40	16100	90	72	—	2910	38	1754	67	20837	95
Styrya	1·50	35410	59	30	—	2749	38	8012	44	46202	41
Tyrol i Vorarib. .	1·40	19902	48	64	—	1311	30	6609	87	27887	65
Trentino	1·40	5255	60	6	—	577	98	54	34	5893	92
Razem w 15 Stow.	.	817190	51	3351	78	46620	31	90456	79	957619	39

b) W y d a t k i.

Stowarzyszenie	Na zapomogi		Na kształce- nie		Na admini- strację		Na organi- zację		Inne wy- datki (wraz z su- mą wyró- wnania		S u m a	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	177570	62	7713	07	15775	26	8567	58	11859	11	221485	64
Bukowina	3430	—	542	74	1117	47	244	40	2398	90	7733	51
Dalmacya	4690	04	112	48	298	53	114	40	679	20	5894	65
Galicja	37428	30	2729	21	5110	69	2316	33	7580	03	55164	56
Karyntya	7431	—	585	71	1116	39	319	45	2707	98	12160	53
Kraina	7728	97	816	60	1068	94	548	01	3194	81	13357	33
Pobrzeże	21012	60	767	60	1696	54	940	80	3748	54	28166	08
Morawa	48981	80	4204	22	5097	68	2541	99	11584	39	72410	08
Austria niższa.	271972	21	22870	11	29359	35	12856	27	22861	70	359919	64
Austria wyższ.	24271	72	1861	05	2220	66	1214	27	3608	60	33176	30
Solnogród	13847	60	552	84	559	51	301	05	848	87	16109	87
Śląsk	12602	20	1033	09	1427	58	719	40	2634	36	18416	63
Styrya	31520	—	2429	84	4074	74	1298	75	8312	61	47635	94
Tyrol i Vorarl.	21994	56	1187	36	1172	77	976	08	2375	62	27706	39
Trentino	3375	20	149	96	377	65	223	19	1563	13	5689	13
Razem w 15 Stowarz. .	687856	82	47555	88	70473	76	33181	97	85957	85	925026	28

c) Stan majątku

(z wyłączeniem bibliotek i inwentarza)

Stowarzyszenie	Z końcem roku 1903		Z końcem roku 1902		W z r ó s ł			Zmniejszył się		
					w porównaniu z poprzednim rokiem					
	K	h	K	h	K	h	proc.	K	h	proc.
Czechy	230917	90	224577	37	6340	53	2·82	.	.	.
Bukowina	18714	82	17029	80	1685	02	9·89	.	.	.
Dalmacya	315	—	581	33	.	.	.	266	33	45·84
Galicja	37435	66	33850	48	3585	18	10·59	.	.	.
Karyntya	27681	30	26192	66	1488	64	5·68	.	.	.
Kraina	35110	87	35558	99	.	.	.	448	12	1·26
Pobrzeże	32272	94	29669	57	2603	37	8·77	.	.	.
Morawa	112074	82	111104	25	970	57	0·87	.	.	.
Austria niższa	786758	03	772212	86	14545	17	1·88	.	.	.
Austria wyższa	62568	29	61921	78	646	51	1·04	.	.	.
Solnogród	29284	90	29216	17	68	73	0·24	.	.	.
Śląsk	36864	39	34443	07	2421	32	7·03	.	.	.
Styrya	90193	83	91627	36	.	.	.	1433	53	1·56
Tyrol i Vorarlberg ..	39325	39	39144	13	181	26	0·46	.	.	.
Trentino	2183	—	1978	21	204	79	1·04	.	.	.
Razem w 15 Stowarzyszeniach	1541701	14	1509108	03	34741	09	2·3	2147	98	0·14
			od tego suma obok		2147	98	0·14			
			rzecz. wzrost		32593	11	2·16			

d) Ulokowanie majątku.

Stowarzyszenie	W y k a z a n o								Przypuszczalna wartość prócz obok wykazanego majątku			
	w realnościach		w papierach wartościowych		w kasach oszczędności		w gotówce		biblioteka		inventarz	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	¹⁾ 189925	96	25256	—	5832	98	9902	96	4000	—	7647	18
Bukowina	.	.	.	.	18217	23	497	59	448	21	222	47
Dalmacja	.	.	.	.	.	.	²⁾ 315	—	.	.	.	.
Galicja	.	.	28140	—	3608	16	5687	50	1452	22	626	98
Karyntya	.	.	.	.	24239	85	³⁾ 3441	45	1439	09	457	87
Kraina	.	.	12132	04	21474	83	1504	—	1853	—	300	—
Pobrzeże	⁴⁾ 23000	—	671	—	7734	25	867	69	.	.	.	.
Morawa	⁵⁾ 91000	—	4684	—	12324	43	4066	39	4400	—	1000	—
Austria niższa	⁶⁾ 665732	34	95238	66	18621	14	7165	89	7233	48	10600	18
Austria wyższa	.	.	42864	—	17562	79	2141	50	3691	93	908	11
Solnogród	.	.	11520	—	16508	82	1256	08	600	—	.	.
Śląsk	.	.	29451	20	2193	10	5220	09	822	56	51	33
Styrya	⁷⁾ 63220	01	1280	—	22729	31	2964	51	3044	55	564	77
Tyrol i Vorarlb.	.	.	986	20	37437	15	902	04	.	.	.	.
Trentino	.	.	.	.	.	.	2183	—	400	—	600	—
Razem	1032878	31	252223	10	208484	04	48115	69	29385	04	21978	89
	K 1541701·14								K 51363·93			

¹⁾ Dom i grunt po odpisaniu ciężącego na nich długu hipotecznego w kwocie K. 149830·15. — ²⁾ Stary dług. — ³⁾ Włącznie K 577·80 długu. — ⁴⁾ Drukarnia Związkowa. — ⁵⁾ Dom. — ⁶⁾ Dom po odpisaniu długu hipotecznego w kwocie K 237622·57. — ⁷⁾ Dom.

e) Porównanie stanu majątku do liczby członków.

Stowarzyszenie	Z końcem r. 1903			Z końcem r. 1902			Z końcem r. 1901		
	Członków	Majątku	Udział na członka	Członków	Majątku	Udział na członka	Członków	Majątku	Udział na członka
		K	K		K	K		K	K
Czechy	2503	230917·90	92·26	2428	224577·37	92·49	2393	239205·20	99·96
Bukowina ..	110	18714·82	170·13	91	17029·80	187·14	77	16481·41	214·04
Dalmacja ..	42	315·—	7·50	48	581·33	12·11	54	1130·92	20·94
Galicja	756	37435·66	49·52	687	33850·48	49·27	546	17873·35	32·74
Karyntya ...	124	27681·30	223·22	115	26192·66	227·76	107	25672·54	239·93
Kraina	143	35110·87	245·53	127	35558·99	279·99	117	34313·24	293·28
Pobrzeże ...	358	32272·94	90·15	341	29669·57	87·01	349	29850·57	85·53
Morawa	812	112074·82	138·02	788	111104·25	140·99	746	114777·19	153·72
Austr. niż...	4643	786758·03	169·45	4300	772212·86	179·58	3959	712173·50	179·89
Austr. wyż...	348	62568·29	179·79	337	61921·78	183·74	308	61527·52	199·80
Solnogród ..	100	29284·90	292·85	106	29216·17	275·62	109	28833·29	264·53
Śląsk	216	36864·39	170·67	217	34443·07	158·72	214	30329·93	146·40
Styrya	494	90193·83	182·58	488	91627·36	187·76	479	90798·73	189·56
Tyr. i Vorarlb.	277	39325·39	141·93	268	39144·13	146·06	264	38666·46	146·46
Trentino ...	71	2183·—	30·75	71	1978·21	27·86	71	1737·23	24·47
Razem	10997	1541701·14	140·19	10412	1509108·03	144·94	9793	1443371·08	147·39

10. Dział zapomogowy Stowarzyszeń związkowych.

Zawarte w poprzedzającym zestawieniu ogólnego obrotu kasowego Stowarzyszeń związkowych sumaryczne cyfry wypłaconych zapomóg (scentralizowanych i dodatków miejscowych) przytaczamy poniżej szczegółowo, a celem porównania z wynikami dwóch lat poprzednich podajemy ówczesne dane.

W rozmaitych gałęziach zapomóg wynik był następujący:

Wsparcie jako **czasowo niezdolni do pracy (chorzy)** otrzymali w roku 1903: 3358 zecerów, 535 drukarzy, 122 odlewaczy czcionek, 24 z pokrewnych zawodów, razem 4039 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	chorzy	w procentach na przeciętną liczbę członków	w wypadkach choroby	Czas trwania choroby			Kwota otrzymanej zapomogi	
				razem dni	na 1 wypadek choroby dni	podzielone na przeciętną liczbę członków dni	razem	na 1 wypadek choroby
Czechy	881	35·9	1128	28784	25·52	11·73	K 59009·62	K 52·31
Bukowina	42	43·3	72	1239	17·21	12·77	" 2477·20	" 34·41
Dalmacya	30	69·77	40	1259	31·48	29·28	" 2518·—	" 62·95
Galicja	260	36·82	391	10185	26·05	14·43	" 20050·—	" 51·28
Karyntya	52	44·07	58	1600	27·59	13·56	" 3088·—	" 53·24
Kraina	55	41·67	76	1302	17·13	9·86	" 3109·37	" 49·13
Pobrzeże	144	41·26	218	5824	26·72	16·69	" 11295·20	" 51·81
Morawa	252	31·78	328	8351	25·46	10·53	" 20980·40	" 63·96
Austria niższa....	1608	36·19	2297	66038	28·75	14·86	" 129614·40	" 56·17
Austria wyższa...	174	51·03	224	4368	19·5	12·81	" 8536·80	" 38·11
Solnogród	61	56·48	79	1388	17·69	12·85	" 2776·—	" 35·38
Śląsk	98	44·75	139	2226	16·02	10·16	" 4452·—	" 32·04
Styrya	202	41·82	280	4937	17·63	10·22	" 9650·80	" 34·47
Tyrol i Vorarlberg.	138	49·46	170	3306	19·45	11·85	" 6575·20	" 38·68
Trentino	42	59·15	64	812	12·69	11·44	" 1624·—	" 25·37
Razem ..	4039	37·97	5564	141619	25·46	13·32	K 285756·99	K 51·36
w roku 1902	3692	36·46	4967	128226	25·69	12·66	" 258549·15	" 52·05
" " 1901	3709	39·01	5121	126033	24·61	13·26	" 255240·66	" 49·84

Gdy *liczbę wypłaconych dni choroby* zamienimy na lata (à 365 dni), otrzymamy następujące cyfry:

	dni choroby	lata lub całorocznie	wspierani chorzy	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1903	141619	==	388	3·65
" " 1902	128226	==	352	3·48
" " 1901	126033	==	346	3·64

Jako **nie mający zajęć w miejscu** pobierali w roku 1903 zapomogę: 1334 zecerów, 341 drukarzy, 26 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów, razem 1703 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	bezkonduktyni w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członków	w wypadkach bezrobocia	Czas trwania bezrobocia			Wypłacona zapomoga	
				razem dni	na 1 wypadek bezkon. dni	podzielone na przeciętną liczbę członków dni	razem	na 1 wypadek bezrobocia
Czechy	405	16·5	621	21367	34·41	8·71	K 45464·—	K 73·21
Bukowina	12	12·37	14	145	10·36	1·49	" 290·—	" 20·72
Dalmacya	13	30·23	15	566	37·73	13·16	" 1156·—	" 77·07
Galicja	78	11·05	114	2850	25·0	4·04	" 5700·—	" 50·—
Karyntya	17	14·41	25	445	17·8	3·77	" 890·—	" 35·60
Kraina	11	8·33	12	221	18·42	1·67	" 442·—	" 36·84
Pobrzeże	45	12·89	87	1375	15·8	3·94	" 2750·—	" 31·60
Morawa	147	18·54	227	6848	30·17	8·64	" 13696·—	" 60·34
Austria niższa....	715	16·09	2348	35466	15·1	7·98	" 70932·—	" 30·20
Austria wyższa...	64	18·77	81	2109	26·04	6·18	" 4268·—	" 52·69
Solnogród	41	37·96	69	1219	17·67	11·29	" 2438·—	" 35·34
Śląsk	30	13·7	51	1354	26·55	6·18	" 2708·—	" 53·10
Styrya	66	13·66	100	2357	23·57	4·88	" 4714·—	" 47·14
Tyrol i Vorarlberg.	49	17·56	76	1998	26·29	7·16	" 3996·—	" 52·58
Trentino	10	14·08	19	678	35·68	9·55	" 1356·—	" 71·36
Razem ..	1703	16·01	3859	78998	20·47	7·43	K 160800·—	K 41·67
w roku 1902	1588	15·68	3127	67759	21·67	6·69	" 137758·—	" 44·37
" " 1901	1574	16·55	2965	72840	24·57	7·66	" 147164·—	" 49·63

Gdy *liczbę wypłaconych dni bezrobocia* zamienimy na lata (licząc rok roboczy po 300 dni), dojdziemy do następującego rezultatu:

	dni bezrobocia	lata lub całorocznie wspierani bezkondycyjni w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1903.....	78998	= 263	2·47
" " 1902.....	67759	= 226	2·23
" " 1901.....	72840	= 223	2·56

Koszta przesiedlenia otrzymali w roku 1903: 46 zecerów, 19 drukarzy, 3 odlewaczy czcionek, razem 68 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	przesiedlający się	Wyplacona zapomoga razem	na 1 wypadek przesiedlenia
Czechy.....	22	K 1134·—	K 51·55
Bukowina.....	.	.	.
Dalmacya.....	.	.	.
Galicja.....	5	" 172·—	" 34·40
Karyntya.....	.	.	.
Kraina.....	1	" 28·—	" 28·—
Pobrzeże.....	1	" 28·—	" 28·—
Morawa.....	13	" 658·—	" 50·62
Austria niższa.....	13	" 728·—	" 56·—
Austria wyższa.....	4	" 224·—	" 56·—
Solnogród.....	1	" 56·—	" 56·—
Śląsk.....	1	" 50·—	" 50·—
Styrya.....	1	" 42·—	" 42·—
Tyrol i Vorarlberg.....	5	" 320·—	" 64·—
Trentino.....	1	" 28·—	" 28·—
Razem.....	68	K 3468·—	K 51·—
w roku 1902.....	60	" 2840·—	" 47·33
" " 1901.....	43	" 2196·—	" 51·07

Jako nie mający zajęcia w podróży pobrali w r. 1903 zapomogę: 1323 zecerów, 273 drukarzy, 24 odlewaczy czcionek, razem 1620 członków, a mianowicie:

				Czas trwania podróży	Wyplacona zapomoga		
Ze Stowarzyszenia	podróźni	w procentach na przeciętną liczbę członk.	frekwencya w stacyach płatniczych	razem dni	przeciętnie na podróżnego dni	razem	przeciętnie na podróżnego
Czechy	1620	15·23	1902	7459	3·92	K 9441·80	K 4·96
Bukowina			14	69	4·93	" 82·80	" 5·91
Dalmacya			20	75	3·75	" 116·04	" 5·80
Galicja			236	997	4·22	" 1196·40	" 5·07
Karyntyja			502	2338	4·66	" 2805·60	" 5·59
Kraina			296	1545	5·22	" 1854·—	" 6·26
Pobrzeże			373	1199	3·21	" 1438·80	" 3·86
Morawa			701	2656	3·79	" 3359·40	" 4·79
Austria niższa			2039	6873	3·37	" 8247·60	" 4·04
Austria wyższa			1440	5072	3·52	" 6104·40	" 4·24
Solnogród			714	3203	4·49	" 3843·60	" 5·38
Śląsk			340	1149	3·38	" 1378·80	" 4·05
Styryja			1200	4656	3·88	" 5587·20	" 4·66
Tyrol i Vorarl.			1229	5651	4·6	" 6781·20	" 5·52
Trentino			76	306	4·03	" 367·20	" 4·96
Razem	1620	15·23	11082	43248	26·7	K 52604·84	K 32·48
w roku 1902	1736	17·14	13145	49871	28·73	" 61013·—	" 35·15
" " 1901	1481	15·58	9966	36296	24·51	" 44460·60	" 30·02

Gdy *liczbę wypłaconych dni podróży* zamienimy na lata (licząc na rok 300 dni roboczych), wykaże się następujący stosunek:

	dni podróży	lata lub całorocznie wspierani bezkond. w podróży	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1903.....	43248	= 144	1·35
" " 1902.....	49871	= 166	1·64
" " 1901.....	36296	= 121	1·27

Jako stałe niezdolni do pracy (inwalidzi) otrzymali w roku 1903 zapomogę: 147 zecerów, 43 drukarzy, 7 odlewaczy czcionek, 4 z pokrewnego zawodu, razem 201 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	inwalidzi	w procentach na przeciętną liczbę członk.	Czas trwania zapomogi		Wyplacona zapomoga	przeciętnie na inwalidę
			razem tygodni	przeciętnie na inwalidę tygodni	razem	
Czechy	55	2·24	2526	4·59	K 28227·—	K 513·22
Bukowina	1	1·03	52	52·0	" 364·—	" 364·—
Dalmacya	1	2·33	52	52·0	" 364·—	" 364·—
Galicja	13	1·84	637	49·0	" 5927·—	" 255·92
Karyntya	1	0·85	8	8·0	" 96·—	" 96·—
Kraina	3	2·27	112	37·33	" 1396·—	" 465·33
Pobrzeże	9	2·58	385	42·78	" 3422·—	" 380·22
Morawa	8	1·01	358	44·75	" 4121·—	" 515·12
Austria niższa....	77	1·73	3300	42·86	" 37217·—	" 483·34
Austria wyższa...	4	1·17	165	41·25	" 2857·—	" 714·25
Solnogród	6	5·56	307	51·17	" 4298·—	" 716·33
Śląsk	5	2·28	260	52·0	" 3224·—	" 644·80
Styrya	12	2·48	573	47·75	" 7550·—	" 629·17
Tyrol i Vorarlberg.	6	2·15	259	43·17	" 2585·—	" 430·83
Trentino	.	.	.	.	.	.
Razem	201	1·89	8994	44·75	K 101648·—	K 505·71
w roku 1902	198	1·96	8950	45·2	" 99908·—	" 504·59
" „ 1901	178	1·87	8117	45·6	" 90199·—	" 506·74

Gdy liczbę wypłaconych tygodni zapomóg inwalidom zamienimy na lata, otrzymamy następujące cyfry:

	tygodnie wypłacone	lata lub całorocznie wspierani inwalidzi	w procentach na przeciętną liczbę członków
w roku 1903	8994	= 173	1·63
" „ 1902	8950	= 172	1·7
" „ 1901	8117	= 156	1·64

Koszta pogrzebowe (także i odprawy wdowie) wypłacono w roku 1903 za 138 zecerów, 11 drukarzy, 8 odlewaczy czcionek, 1 z pokrewnych zawodów, razem za 158 członków, a mianowicie:

Ze Stowarzyszenia	za członków	w procentach na przeciętną liczbę członków	w ogólnej kwocie	przeciętnie na 1 wypadek
Czechy	50	2·04	K 10200·—	K 204·—
Bukowina	.	.	.	.
Dalmacya	3	6·98	" 500·—	" 166·66
Galicja	14	1·98	" 3185·90	" 227·56
Karyntya	1	0·85	" 420·20	" 420·20
Kraina	1	0·76	" 121·60	" 121·60
Pobrzeże	6	1·72	" 1000·—	" 166·66
Morawa	10	1·26	" 4170·—	" 417·—
Austria niższa.	53	1·19	" 13951·21	" 263·23
Austria wyższa	6	1·76	" 1514·52	" 252·42
Solnogród	2	1·85	" 340·—	" 170·—
Śląsk	2	0·91	" 200·—	" 100·—
Styrya	5	1·04	" 2060·—	" 412·—
Tyrol i Vorarlberg	5	1·79	" 1159·96	" 231·99
Trentino	.	.	.	.
Razem	158	1·49	K 38823·39	K 245·72
w roku 1902	141	1·39	" 35357·10	" 250·76
" „ 1901	147	1·55	" 38580·38	" 262·45

Zapomogę dla sierót w roku 1903 wypłacono 424 dzieciom, a mianowicie:

Zo Stowarzyszenia	dzieciom	za miesiąc	w kwocie	przeciętnie na dziecko
Czechy	132	1271	K 11673.—	K 88·43
Bukowina	3	36	" 216.—	" 72.—
Dalmacya	1	12	" 36.—	" 36.—
Galicja	27	263	" 1197.—	" 44·33
Karyntya	2	24	" 108.—	" 54.—
Kraina	9	105	" 606.—	" 67·33
Pobrzeże	12	97	" 519.—	" 43·25
Morawa	30	326	" 1897.—	" 63·23
Austria niższa	158	1738	" 9426.—	" 59·66
Austria wyższa	11	111	" 535.—	" 48·64
Solnogród	2	24	" 96.—	" 48.—
Śląsk	6	72	" 432.—	" 72.—
Styrya	22	212	" 1026.—	" 46·64
Tyrol i Vorarlberg	9	88	" 508.—	" 56·44
Trentino				
Razem	424	4379	K 28275.—	K 66·69
w roku 1902	367	3833	" 25133.—	" 68·48
" " 1901	361	3529	" 23496.—	" 65·09

Inne zapomogi wypłacono w roku 1903: 785 osobom, a mianowicie:

Zo Stowarzyszenia	osobom	w kwocie	przeciętnie na osobę
Czechy	64	K 12421·20	K 194·08
Bukowina	.	.	.
Dalmacya	.	.	.
Galicja	.	.	.
Karyntya	9	" 23·20	" 2·58
Kraina	2	" 172.—	" 86.—
Pobrzeże	28	" 559·60	" 19·99
Morawa	2	" 100.—	" 50.—
Austria niższa	93	" 1856.—	" 19·96
Austria wyższa	3	" 232.—	" 77·33
Solnogród	.	.	.
Śląsk	346	" 157·40	" —·45
Styrya	212	" 890.—	" 4·20
Tyrol i Vorarlberg	26	" 69·20	" 2·66
Trentino	.	.	.
Razem	785	K 16480·60	K 21.—
w roku 1902	479	" 14739·60	" 30·77
" " 1901	374	" 13183·44	" 35·25

Gdy główne cyfry wszystkich gałęzi zapomóg zliczymy razem, to wykaże się, że w roku 1903 wypłacono zapomóg:

Ze Stowarzyszenia	Zapomogi otrzymało osób	otrzymało w kwocie	przeciętnie na wspieranego przypadka	Każdy członek był obciążony na cele zapomogowe całorocznie	tygodniowo
Czechy	3511	K 177570·62	K 50·58	K 72·36	K 1·39
Bukowina	72	" 3430·—	" 47·64	" 35·36	" 0·68
Dalmacya	68	" 4690·04	" 68·97	" 109·07	" 2·10
Galicja	633	" 37428·30	" 59·13	" 53·01	" 1·02
Karyntya	584	" 7431·—	" 12·72	" 62·97	" 1·21
Kraina	378	" 7728·97	" 20·45	" 58·55	" 1·13
Pobrzeże	618	" 21012·60	" 34·—	" 60·21	" 1·16
Morawa	1163	" 48981·80	" 42·12	" 61·77	" 1·19
Austria niższa	4756	" 271972·21	" 57·19	" 61·21	" 1·18
Austria wyższa	1706	" 24271·72	" 14·23	" 71·18	" 1·37
Solnogród	827	" 13847·60	" 16·74	" 128·22	" 2·47
Śląsk	828	" 12602·20	" 15·22	" 57·54	" 1·11
Styrya	1720	" 31520·—	" 18·33	" 65·26	" 1·26
Tyrol i Vorarlberg	1467	" 21994·56	" 14·99	" 78·83	" 1·52
Trentino	129	" 3375·20	" 26·16	" 47·54	" 0·92
Razem	18460	K 687856·82	K 37·26	K 64·67	K 1·24
w roku 1902	19570	" 635297·85	" 32·46	" 62·74	" 1·21
" " 1901	16222	" 614520·08	" 37·88	" 64·63	" 1·24

11. Scentralizowane zapomogi Związku.

Z zawartych w rozdziale 10 kwot działu zapomogowego zaliczono Związkowi tylko te kwoty, które w myśl uchwał Zjazdu związkowego przeznaczone do wyrównania i które 15 Stowarzyszeń związkowych w stosunku do liczby swoich członków wspólnie pokryło. Na podstawie miesięcznych i kwartalnych zamknięć rachunkowych osiągnięto następujący rezultat:

Tytułem scentralizowanych zapomóg wydano w roku 1903:

dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych)	K 278065 ⁶⁰
„ nie mających pracy w miejscu i przesiedlonych . „	161382 [—]
„ „ „ w podróży	51532 ⁸⁰
„ stale niezdolnych do pracy (inwalidów)	92764 [—]
na kosztą pogrzebowe (także odprawy wdowie) . . .	35023 ¹⁹
dla sierot	21829 [—]

Razem . . K 640596⁵⁹

w roku 1902 „ 592644⁵⁰

„ „ 1901 „ 573301⁷⁸

W porównaniu z wynikami dwu lat poprzednich okazuje się *zapotrzebowanie w pojedynczych działach scentralizowanych zapomóg* następująco:

1. Zapomoga dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych) w miejscu i podróży:

	chorzy	wypadki	dni po K 2 [—]	Z a p o m o g i		kwota
				dni po K 1-20	razem dni	
w roku 1903 . .	4039	5564	135152	6468	141620	K 278065 ⁶⁰
„ „ 1902 . .	3692	4966	120805	7429	128234	„ 250524 ⁸⁰
„ „ 1901 . .	3709	5121	119598	6426	126024	„ 246907 ²⁰

2. Zapomoga dla bezkondycyjnych w miejscu i kosztą przesiedlenia:

	bezkondycyjni w miejscu	wypadki	dni	Z a p o m o g i kwota	przesie- dleni	pobrali zapomogi
w roku 1903 . . .	1703	3859	78978	K 157956 [—]	67	K 3426 [—]
„ „ 1902 . . .	1588	3127	67736	„ 135472 [—]	60	„ 2840 [—]
„ „ 1901 . . .	1574	2965	72792	„ 145584 [—]	43	„ 2196 [—]

3. Zapomoga dla bezkondycyjnych w podróży:

	podróżni	frekwencya na stacyach płatniczych	Z a p o m o g i		kwota
			dni		
w roku 1903	1620	11009	42944	K	51532 ⁸⁰
„ „ 1902	1736	13213	50173	„	60207 ⁶⁰
„ „ 1901	1481	9966	36296	„	43555 ²⁰

4. Zapomoga dla stale niezdolnych do pracy (inwalidów):

w roku 1903 . . .	19 inwalidów przez	814 tygodni po K	7 [—]	razem	K 5698 [—]
	26 „ „	1095 „ „	8 [—]	„ „	8760 [—]
	21 „ „	996 „ „	9 [—]	„ „	8964 [—]
	23 „ „	1081 „ „	10 [—]	„ „	10810 [—]
	34 „ „	1564 „ „	11 [—]	„ „	17204 [—]
	78 „ „	3444 „ „	12 [—]	„ „	41328 [—]
Ogółem	201 inwalidów przez	8994 tygodni	pobrało	razem	K 92764 [—]
w roku 1902. . . .	198 „ „	8950 „ „	„ „	„ „	91311 [—]
„ „ 1901. . . .	178 „ „	8117 „ „	„ „	„ „	81828 [—]

5. Kosztą pogrzebowe (także odprawa wdowia):

w roku 1903 w 12 wypadkach w rozmaitej wysokości	razem	K 1023 ¹⁹
52 wypadk. à K 100	„ „	5200 [—]
37 „ „ „ 200	„ „	7400 [—]
14 „ „ „ 300	„ „	4200 [—]
43 „ „ „ 400	„ „	17200 [—]
Razem. . . 158 wypadków z ogólną sumą		K 35023 ¹⁹
w roku 1902 . . 141 „ „ „ „		32057 ¹⁰
„ „ 1901 . . 147 „ „ „ „		34810 ³⁸

6. Zapomoga dla sierot:

w roku 1903	129	dzieciom	za	1285	miesięcy	po K 3--	w kwocie K	3855—
	291	"	"	2979	"	" " 6—	"	17874—
		1	dziecku	tytułem	odprawy	"	"	100—
Razem	421	dzieciom	za	4264	miesięcy	w ogólnej sumie	K	21829—
w roku 1902	367	"	"	3948	"	"	"	20232—
"	1901	361	"	3529	"	"	"	18421—

Dla większej przejrzystości podajemy poniżej *statystyczne dane* z roku 1903, odnoszące się do scentralizowanych zapomóg:

Do liczby 1: **Ruch w dziale chorych:** Zapomogę otrzymało 3358 zecerów, 535 drukarzy, 122 odlewaczy czcionek, 24 z pokrewnych zawodów, zatem razem 4039 członków. Z tych 228 pozostało na funduszu chorych z poprzedniego roku, 3811 świeżo a 1525 powtórnie zachorowało, co czyni razem 5564 wypadków choroby. — Z funduszu chorych ubyło 721 skutkiem polepszenia się, 4422 wyzdrowiało, 29 przeniesiono w stan inwalidowy, 122 zmarło, 14 chorym wstrzymano zapomogę, a 256 pozostało z końcem roku na funduszu chorych.

Według miesięcy przedstawia frekwencya następujący rezultat:

	Chorych	wypadków	dni
Styczeń	752	781	11626
Luty	783	806	10967
Marzec	762	784	10985
Kwiecień	689	703	10422
Maj	767	779	13213
Czerwiec	702	716	11751
Lipiec	769	782	12683
Sierpień	889	908	16771
Wrzesień	791	805	11927
Październik	736	752	12350
Listopad	668	692	9744
Grudzień	598	610	9181
Przeciętnie w roku 1903 na miesiąc .	742	760	11802
" " 1902 " " .	671	687	10686
" " 1901 " " .	678	694	10503

Najwyższa liczba chorych była w roku 1903 w sierpniu, najniższa w grudniu.

* * *

Do liczby 2: **Ruch w dziale nie mających zajęcia w miejscu:** Zapomogę otrzymało 1334 zecerów, 341 drukarzy, 26 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów, zatem razem 1703 członków. Z tych pozostało na funduszu z poprzedniego roku 159, nowych przybyło 1544, powtórnie bez zajęcia było 2156, razem więc było 3859 wypadków bezkondycjonowania. — Ubyło: do kondycyi wstąpiło 3069, udało się w podróż 257, na fundusz chorych przeszło 55, wypłacono 272, do wojska odeszło 26, zapomogę wstrzymano 9 członkom, a z końcem roku pozostało na funduszu 171.

Według miesięcy przedstawia frekwencya następujący rezultat:

	Nie mających zajęcia	wypadków	dni	Przesiedlo- nych
Styczeń	366	489	6468	3
Luty	315	415	5012	3
Marzec	314	412	4645	7
Kwiecień	306	383	4714	4
Maj	373	515	6393	4
Czerwiec	314	405	4690	7
Lipiec	356	413	5514	6
Sierpień	477	548	10133	6
Wrzesień	473	529	8405	13
Październik	565	627	10593	4
Listopad	423	472	6773	7
Grudzień	383	441	5638	3
Przeciętnie w roku 1903 na miesiąc .	389	471	6582	
" " 1902 " " .	338	397	5645	
" " 1901 " " .	347	393	6070	

Najwyższa liczba nie mających zajęcia w miejscu była w roku 1903 w sierpniu, najniższa w kwietniu.

Oprócz pobierających zapomogę z funduszu dla nie mających zajęcia w miejscu była w r. 1903 we wszystkich okręgach Stowarzyszeń, z wyjątkiem Krainy, wielka liczba *wypłaconych i nieuprawnionych do pobierania zapomogi członków bez pracy*, których wykazanie ze względu na rzeczywisty stan bezrobocia i dokładność jest na tem miejscu potrzebne:

Niepobierających zapomogi było w miejscu					Czas trwania bezrobocia	
w okręgu Stowarzyszenia	wypła- conych	nie mają- cych jeszcze prawa	razem	Procent przeciętnej liczby członków	razem	na będącego bez zajęcia przeciętnie
	członków bez zajęcia				d n i	
Czechy	94	178	272	1·11	13994	51·45
Bukowina	.	3	3	3·09	308	102·66
Dalmacya	4	1	5	11·63	277	55·4
Galicja	8	4	12	1·7	420	35·0
Karyntya	1	3	4	3·39	75	18·75
Kraina	.	.	.	.	.	.
Pobrzeże	1	7	8	2·29	438	54·75
Morawa	4	38	42	5·29	3924	93·45
Austria niższa	85	326	411	9·25	22846	55·59
Austria wyższa	4	4	8	2·35	1077	134·62
Solnogród	1	4	5	4·63	287	57·4
Śląsk	3	3	6	2·74	103	17·17
Styrya	6	10	16	3·31	961	60·63
Tyrol-Vorarlberg	6	12	18	6·45	853	47·39
Trentino	1	.	1	1·41	100	100·0
Razem . . .	218	593	811	7·63	45663	56·3

Jeżeli cyfry powyższej tabeli dodamy do tych, które odnoszą się do pobierających wsparcie, wtedy otrzymamy rzeczywistą liczbę będących bez zajęcia w miejscu. *Suma* ta przedstawia się następująco:

	nie mających zajęcia w miejscu	w procentach na przeciętną liczbę członków	razem dni	Czas trwania bezrobocia podzielony na	
				liczbę nie ma- jących zajęcia przypało dni	przeciętną liczbę członków dni
w roku 1903	1514	23·64	124641	49·57	11·72
" " 1902	2346	23·09	115835	49·38	11·44
" " 1901	2299	24·18	118246	51·43	12·44

Jeżeli *ogólną sumę dni bezrobocia* zamienimy na lata (licząc 300 dni roboczych na rok), otrzymamy rzeczywisty *procent bezrobocia* jak następuje:

	dni bezrobocia	lata lub całorocznie bezkond. w miejscu	w procentach na prze- ciętną liczbę członków
w roku 1903	124641	= 415	3·9
" " 1902	115835	= 386	3·81
" " 1901	118246	= 394	4·14

* * *

Do liczby 3: **Ruch w dziale nie mających zajęcia w podróży:** Otrzymało zapomogę w roku 1903: 1323 zecerów, 273 drukarzy, 24 odlewaczy czcionek, razem zatem 1620 członków. Odbyli oni ogółem 3269 tur podróży, z czego 41 tur rozpoczęto w poprzednim roku; nowych tur przedsięwzięto: 525 z austriackich miejsc pracy, 189 przez pozostających bez zajęcia w miejscu i 240 przez takich, którzy zachorowawszy podczas podróży, wyzdrowieli, 3 po powrocie ze służby wojskowej, dalej od granic z Węgier 558, z Krocacji 62, z Niemiec 1513, z Włoch 68, ze Szwajcaryi 61, z Bośni 6, z Rumunii 2, z Rosyi 1.

Według należenia do Stowarzyszenia było 96 z Czech, 9 z Bukowiny, 3 z Dalmacyi, 26 z Galicji, 8 z Karyntyi, 3 z Krainy, 6 z Pobrzeża, 43 z Morawy, 112 z Austrii niższej, 26 z Austrii wyższej, 18 z Solnogradu, 16 ze Śląska, 40 ze Styryi, 22 z Tyrolu i 2 z Trydentu, razem z Austrii 430; z Węgier 344, z Krocacji 31, z Bośni 4; 701 z Niemiec, 9 z Alzacji i Lotaryngii, 23 z niemieckiej Szwajcaryi, 34 ze Skandynawii, 3 z Francji, 27 z Serbii, 7 z Włoch, 1 z Bułgaryi, 5 z Rumunii i 1 z Rosyi.

Kondycję otrzymali podróżni w 312 wypadkach; poza granice podróżni udali się: do Węgier 489 razy, do Krocacji 48, do Niemiec 1582, do Włoch 63, do Szwajcaryi 112 razy, do Bośni 5 razy, do Rumunii 1 raz, do Rosyi 1 raz, przeszło na fundusz bezkondycyjny 195, zachorowało 213, do wojska odeszło 3, zapomogę wstrzymano 3, wy-

płatonych zostało 4, podczas gdy z końcem roku 20 pozostawało w podróży, a 218 ukończyło podróż bez zawiadomienia. (Z tych ostatnich większość zapewne wstąpiła do kondycyi).

Frekwencja we wszystkich 52 stacjach płatniczych przedstawia się według miesięcy następująco:

	Podróżnych	frekwencja na stacjach płatn.	dni podróży
Styczeń	179	478	1809
Luty	167	449	1790
Marzec	215	575	2110
Kwiecień	242	697	2752
Maj	364	1092	4116
Czerwiec	395	1142	4549
Lipiec	431	1343	5268
Sierpień	539	1662	6508
Wrzesień	466	1460	5858
Październik	365	1051	4154
Listopad	224	678	2518
Grudzień	131	382	1512
Przeciętnie w r. 1903 na miesiąc	310	918	3579
" " " 1902 " "	348	1101	4181
" " " 1901 " "	270	831	3024

Najstabszym miesiącem odnośnie do frekwencji podróżnych i czasu trwania podróży był w roku 1903 miesiąc grudzień, najruchliwszym miesiąc sierpień.

* * *

Nawiązując do powyższego zestawienia, dołączamy tu wykaz *stosunku procentowego podróżnych, należących do rozmaitych Związków, opartych na wzajemności, którzy od czasu założenia Związku w Austrii zapomogę otrzymywali.*

W roku	Z podróżnych należało do Związku					Razem po- dróżnych
	w Austrii	na Węgrzech	w Niemczech	w niemieckiej Szwajcaryi	w innych krajach	
1903	430—26·54 ⁰ / ₀	344—21·24 ⁰ / ₀	701—43·27 ⁰ / ₀	23—1·42 ⁰ / ₀	122—7·53 ⁰ / ₀	1620
1902	446—25·69 ⁰ / ₀	323—18·61 ⁰ / ₀	809—46·6 ⁰ / ₀	33—1·9 ⁰ / ₀	125—7·2 ⁰ / ₀	1736
1901	490—33·08 ⁰ / ₀	324—21·88 ⁰ / ₀	517—34·91 ⁰ / ₀	45—3·04 ⁰ / ₀	105—7·09 ⁰ / ₀	1481
1900	402—35·29 ⁰ / ₀	328—28·8 ⁰ / ₀	340—29·85 ⁰ / ₀	28—2·46 ⁰ / ₀	41—3·6 ⁰ / ₀	1139
1899	396—36·39 ⁰ / ₀	234—21·51 ⁰ / ₀	402—36·95 ⁰ / ₀	24—2·21 ⁰ / ₀	32—2·94 ⁰ / ₀	1088
1898	315—32·31 ⁰ / ₀	191—19·59 ⁰ / ₀	420—43·08 ⁰ / ₀	23—2·36 ⁰ / ₀	26—2·66 ⁰ / ₀	975
1897	349—32·31 ⁰ / ₀	195—18·06 ⁰ / ₀	475—43·98 ⁰ / ₀	28—2·59 ⁰ / ₀	33—3·06 ⁰ / ₀	1080
1896	371—36·62 ⁰ / ₀	136—13·42 ⁰ / ₀	454—44·82 ⁰ / ₀	18—1·78 ⁰ / ₀	34—3·36 ⁰ / ₀	1013
1895	312—39·14 ⁰ / ₀	103—12·94 ⁰ / ₀	330—41·40 ⁰ / ₀	22—2·76 ⁰ / ₀	30—3·76 ⁰ / ₀	797

Odnośnie do wypłaconej tym podróżnym zapomogi za dni podróży był następujący *stosunek procentowy:*

W roku	Dni z wypłaconą zapomogą dla podróżnych, należących do Związku					Razem dni z wypłaconą zapomogą dla po- dróżnych
	w Austrii	na Węgrzech	w Niemczech	w niemieckiej Szwajcaryi	w innych krajach	
1903	11816—27·51 ⁰ / ₀	10357—24·12 ⁰ / ₀	16690—38·86 ⁰ / ₀	458—1·07 ⁰ / ₀	3623—8·44 ⁰ / ₀	42944
1902	12669—25·25 ⁰ / ₀	10820—21·57 ⁰ / ₀	21005—41·86 ⁰ / ₀	901—1·8 ⁰ / ₀	4778—9·52 ⁰ / ₀	50173
1901	12695—34·98 ⁰ / ₀	9815—27·04 ⁰ / ₀	10418—28·7 ⁰ / ₀	645—1·78 ⁰ / ₀	2723—7·5 ⁰ / ₀	36296
1900	8132—35·19 ⁰ / ₀	8007—34·65 ⁰ / ₀	5714—24·73 ⁰ / ₀	424—1·83 ⁰ / ₀	832—3·6 ⁰ / ₀	23109
1899	9390—39·98 ⁰ / ₀	6109—26·02 ⁰ / ₀	6693—28·5 ⁰ / ₀	358—1·53 ⁰ / ₀	933—3·97 ⁰ / ₀	23483
1898	6725—32·95 ⁰ / ₀	4705—32·06 ⁰ / ₀	7909—38·75 ⁰ / ₀	476—2·33 ⁰ / ₀	593—2·91 ⁰ / ₀	20408
1897	9879—34·84 ⁰ / ₀	5879—20·73 ⁰ / ₀	11097—39·13 ⁰ / ₀	715—2·52 ⁰ / ₀	788—2·78 ⁰ / ₀	28358
1896	9159—37·5 ⁰ / ₀	2967—12·15 ⁰ / ₀	11204—45·87 ⁰ / ₀	353—1·45 ⁰ / ₀	741—3·03 ⁰ / ₀	24424
1895	7656—40·88 ⁰ / ₀	2378—12·7 ⁰ / ₀	7494—40·01 ⁰ / ₀	548—2·93 ⁰ / ₀	654—3·48 ⁰ / ₀	18730

* * *

Powracając do wyników z roku 1903, otrzymamy *ogólny obraz rozmiarów bezrobocia* u drukarzy austriackich w tym roku, zestawivszy daty statystyczne cyfr 1—3 w sposób następujący:

W roku 1903 było bez zajęcia	człon- ków	w procen- tach na przeciętną liczbę członków	Czas trwania bez- robocia		w procen- tach na przeciętną liczbę członków
			dni	przemie- nione na lata=cało- rocznie bez zajęcia	
z powodu słabości.	4039	37·98	141620	388	3·65
w miejscu (wspieranych)	1703	16·01	78978	263	2·47
„ (niewspieranych).	811	7·63	45663	152	1·43
w podróży (wspieranych).	1620	15·23	42944	143	1·34
Razem	8173	76·85	309205	946	8·89
w roku 1902.	7922	78·23	294242	904	8·93
„ 1901.	7489	78·77	280575	861	9·05

Do cyfry 4: **Ruch w dziale stale niezdolnych do pracy (inwalidów):** Na początku roku 1903 było 171 (126 zecerów, 36 drukarzy, 7 odlewaczy czcionek, 2 z pokrewnych zawodów) pobierających zapomogę; świeżo przybyło 30 (21 zecerów, 7 drukarzy, 2 z pokr. zawodów). — Ubyło 24 inwalidów, a mianowicie: wskutek śmierci 23 (20 zecerów, 1 drukarz, 2 odlewaczy czcionek); wskutek odzyskania zdolności do pracy 1 (zecer). — Na funduszu pozostało 177 (126 zecerów, 42 drukarzy, 5 odlewaczy czcionek, 4 z pokrewnych zawodów).

Co do *wieku przyjętych w roku 1903 na fundusz inwalidowy* 30 członków, skonstatowano, że:

1 członek miał 25 lat	2 członków miało po 61 lat
1 „ „ 26 „	1 członek miał 62 „
2 członków miało po 27 „	1 „ „ 63 „
1 członek miał 28 „	1 „ „ 64 „
1 „ „ 29 „	1 „ „ 65 „
1 „ „ 31 „	2 członków miało po 66 „
1 „ „ 34 „	1 członek miał 67 „
1 „ „ 38 „	1 „ „ 69 „
1 „ „ 40 „	1 „ „ 71 „
1 „ „ 42 „	1 „ „ 73 „
2 członków miało po 52 „	1 „ „ 75 „
3 „ „ 58 „	1 „ „ 81 „

Przeciętny wiek tych członków przy przejściu w stan inwalidowy był zatem: 52·3 lat (w roku 1902: 59·7 lat, w roku 1901: 53·4 lat).

Jako *przyczynę przejścia w stan inwalidowy* stwierdzono:

Oslabienie i uwiad starczy w 6 wypadk.	Porażenie lewej ręki w 1 wypadk.
Zapalenie ścian żył. „ 1 „	Przepuklina „ 1 „
Zatrucie ołowiem (ołowianka) „ 1 „	Rozedma płuc „ 2 „
Zwapnienie naczyń krwiono- śnych „ 2 „	Choroby nerwów „ 2 „
Epilepsya. „ 1 „	Choroby uszu „ 1 „
Choroby mózgu „ 2 „	Zanik rdzenia pacierzowego (tabes). „ 1 „
Reumatyzm stawów. „ 3 „	Gruźlica „ 2 „
Choroby serca „ 4 „	

U 17 inwalidów były oprócz wymienionych tu chorób inne cierpienia przyczyną przejścia w stan inwalidowy.

24 inwalidów, którzy ubyli w roku 1903, *pobrało zapomogę* razem przez 6272 tygodni, a mianowicie jeden z nich przez 4 tygodnie, dwóch po 6, po jednym z nich przez 7, 23, 25, 55, 71, 74, 152, 159, 160, dwóch po 215, po jednym przez 299, 347, 405, 411, 422, 491, 533, 567, 702 i 923 tygodnie, *przeciętnie* zatem przez 261·4 tygodni = 5·03 lat. — (Inwalidzi, którzy w r. 1902 ubyli, pobierali zapomogę przeciętnie przez 3·11 lat; ci zaś, którzy ubyli w r. 1901, pobierali zapomogę przeciętnie przez 3·93 lat.)

Ze *zmarłych* w roku sprawozdawczym 23 inwalidów osiągnęło wiek: po jednym z nich 27, 28, 34, 37, 38, 58, 66, 67 lat, po dwóch 68, 69, 70, 74 lat, jeden 75 lat, trzech po 76 lat, po jednym 78, 81 i 86 lat, wszyscy razem osiągnęli zatem *wiek przeciętny* 63·7 lat (w r. 1902: 57·6 lat, w r. 1901: 54·1 lat).

Do cyfry 5: **Koszta pogrzebowe** w roku 1903 wypłacono za 138 zecerów, 11 drukarzy, 8 odlewczy czcionek, 1 z pokrewnych zawodów, razem zatem za 158 członków.

Zapomogę tę wypłacono, w myśl uchwał Zjazdu, w 85 wypadkach ślubnej żonie zmarłego, w 1 wypadku nieslubnej, w 6 wypadkach dzieciom, w 43 wypadkach rodzicom, w 6 wypadkach rodzeństwu, w 5 wypadkach innym pozostałym, a w 12 wypadkach Zarządy Stowarzyszeń same zajęły się pogrzebaniem zmarłych członków.

Z pośród 158 zmarłych znajdowało się *bezpośrednio przed śmiercią* 122 na funduszu chorych, 23 na funduszu inwalidów, a 13 zmarło nagle.

Jako *przyczynę śmierci* stwierdzono:

Oslabienie i uwiad starczy	w 7 wypadk.	= 4.43 ^o / _o	wszystkich wypadk. śmierci
Zapalenie opony brzusznej i płucnej „	4 „	= 2.53 ^o / _o	„ „ „
Choroby pęcherza i nerek	7 „	= 4.43 ^o / _o	„ „ „
Krwiotok „	1 „	= 0.63 ^o / _o	„ „ „
Choroby jelit i żołądka	3 „	= 1.9 ^o / _o	„ „ „
Zwapnienie naczyń	2 „	= 1.27 ^o / _o	„ „ „
Choroby mózgu i rdzenia pacierz. „	9 „	= 5.69 ^o / _o	„ „ „
Żółtaczk „	1 „	= 0.63 ^o / _o	„ „ „
Choroby serca	13 „	= 8.23 ^o / _o	„ „ „
„ wątroby	2 „	= 1.27 ^o / _o	„ „ „
Zapalenie płuc	6 „	= 3.8 ^o / _o	„ „ „
Mięsak gruczołów limfatycznych.. „	1 „	= 0.63 ^o / _o	„ „ „
Ataki apoplektyczne	2 „	= 1.27 ^o / _o	„ „ „
Samobójstwa	3 „	= 1.9 ^o / _o	„ „ „
Gruźlica	96 „	= 60.76 ^o / _o	„ „ „
Dur (tyfus)	1 „	= 0.63 ^o / _o	„ „ „

Wiek zmarłych przedstawia się następująco:

u 2 członk. 19 lat	u 5 członk. 36 lat	u 1 członk. 58 lat
„ 4 „ 20 „	„ 9 „ 37 „	„ 1 „ 59 „
„ 10 „ 21 „	„ 4 „ 38 „	„ 1 „ 60 „
„ 4 „ 22 „	„ 1 „ 39 „	„ 1 „ 61 „
„ 9 „ 23 „	„ 1 „ 40 „	„ 3 „ 66 „
„ 8 „ 24 „	„ 5 „ 42 „	„ 1 „ 67 „
„ 5 „ 25 „	„ 3 „ 44 „	„ 3 „ 68 „
„ 4 „ 26 „	„ 4 „ 45 „	„ 3 „ 69 „
„ 5 „ 27 „	„ 1 „ 46 „	„ 1 „ 70 „
„ 6 „ 28 „	„ 2 „ 47 „	„ 1 „ 71 „
„ 8 „ 29 „	„ 2 „ 49 „	„ 2 „ 73 „
„ 6 „ 30 „	„ 2 „ 50 „	„ 1 „ 75 „
„ 2 „ 31 „	„ 2 „ 52 „	„ 2 „ 76 „
„ 5 „ 32 „	„ 1 „ 53 „	„ 1 „ 78 „
„ 3 „ 33 „	„ 1 „ 54 „	„ 2 „ 81 „
„ 3 „ 34 „	„ 2 „ 55 „	„ 1 „ 86 „
„ 1 „ 35 „	„ 3 „ 57 „	

Przeciętny wiek zmarłych w roku 1903 wynosił 38.22 lat (zmarłych w roku 1902 38.22 lat, a w roku 1901 37.07 lat.)

Nie biorąc w rachubę 23 inwalidów, znajdujących się wśród 158 zmarłych, okaże się u 135 zmarłych *czynnych członków przeciętny wiek* 33.88 lat (w roku 1902: 34 lat, w roku 1901: 34.7 lat.)

* * *

Do cyfry 6: **Ruch w dziale sierot**: Z poprzedniego roku pozostało 327 sierot (102 z zapomogą w kwocie 3 K miesięcznie, 225 z zapomogą 6 K miesięcznie); nowych przybyło 93 (27 po 3 K miesięcznie, 66 po 6 K miesięcznie). — Ubyło 42 sierot (15 po 3 K miesięcznie, 27 po 6 K miesięcznie); z tych do publicznego zakładu wychowawczego wstąpiła 1, zmarło 7, wypłaconych zostało 34, odprawę otrzymała 1. — *Na funduszu dla sierot pozostało* z końcem roku 378 sierot (114 z zapomogą po 3 K miesięcznie, 264 z zapomogą po 6 K miesięcznie).

15. Stan miesięczny scentralizowanych zapomóg w ostatnich trzech latach.

Rodzaj wsparcia	W roku			W roku		
	1903	1902	1901	1903	1902	1901
	Styczeń			Lipiec		
	K	K	K	K	K	K
Bezkondyjni w miejscu	12936.—	10930.—	9192.—	11028.—	7538.—	8498.—
Przesiedleni	126.—	162.—	182.—	336.—	182.—	221.—
Bezkondyjni w podróży	2170·80	2377·20	728·40	6321·60	8050·80	5382.—
Chorzy	22704.—	15261·20	17424.—	24953·20	24594·80	22767·20
Inwalidzi	8880.—	7030.—	5851.—	7196.—	6840.—	6463.—
Koszta pogrzebowe . . .	2440.—	2400.—	2457·40	2411·34	2390.—	1700.—
Sieroty	1809.—	1878.—	1626.—	1983.—	1968.—	1846.—
Suma miesięczna.	51065·80	40038·40	37460·80	54229·14	51563·60	46877·20
	Luty			Sierpień		
Bezkondyjni w miejscu	10024.—	9814.—	7194.—	20266.—	15774.—	17932.—
Przesiedleni	168.—	286.—	126.—	280.—	244.—	134.—
Bezkondyjni w podróży	2148.—	2350·80	664·80	7809·60	9553·20	7510·80
Chorzy	21502·80	17005·20	21570·40	33049·20	31268·40	28496.—
Inwalidzi	7067.—	7165.—	5981.—	8960.—	8609.—	8024.—
Koszta pogrzebowe . . .	3844·60	2300.—	2264·70	4300.—	3723·10	3440.—
Sieroty	1563.—	1524.—	1260.—	1719.—	1581.—	1377.—
Suma miesięczna.	46317·40	40445.—	39060·90	76383·80	70752·70	66913·80
	Marzec			Wrzesień		
Bezkondyjni w miejscu	9290.—	12090.—	7832.—	16810.—	16590.—	19754.—
Przesiedleni	300.—	238.—	196.—	614.—	70.—	196.—
Bezkondyjni w podróży	2532.—	2652.—	928·80	7029·60	8785·20	7888·80
Chorzy	21540·40	22578.—	26355·20	23509·20	20387·20	18792.—
Inwalidzi	6937.—	8877.—	7592.—	7196.—	7079.—	6371.—
Koszta pogrzebowe . . .	3836·96	2040.—	2194·10	879.—	1210.—	4267·82
Sieroty	1653.—	1596.—	1341.—	1782.—	1608.—	1410.—
Suma miesięczna.	46089·36	50071.—	46439·10	57819·80	55729·40	58679·62
	Kwiecień			Październik		
Bezkondyjni w miejscu	9428.—	6758.—	6224.—	21186.—	14736.—	20878.—
Przesiedleni	196.—	264.—	354.—	252.—	378.—	420.—
Bezkondyjni w podróży	3302·40	3374·40	1726·80	4984·80	5854·80	5172.—
Chorzy	20423·20	17814·80	18531·60	24252·80	18886·40	16641·20
Inwalidzi	6924.—	6978.—	6232.—	9075.—	7133.—	6394.—
Koszta pogrzebowe . . .	2807·77	3900.—	2200.—	2400.—	3100.—	5300.—
Sieroty	1968.—	1845.—	1677.—	2052.—	1827.—	1845.—
Suma miesięczna.	45049·37	40934·20	36945·40	64202·60	51915·20	56650·20
	Maj			Listopad		
Bezkondyjni w miejscu	12786.—	9076.—	6856.—	13546.—	16190.—	20266.—
Przesiedleni	238.—	300.—	239.—	300.—	332.—	70.—
Bezkondyjni w podróży	4939·20	4608.—	3786.—	3021·60	4250·40	3291·60
Chorzy	25978·80	23607·60	18305·20	19116·80	20401·60	19173·60
Inwalidzi	8796.—	8682.—	6313.—	7327.—	8921.—	8111.—
Koszta pogrzebowe . . .	3500.—	3500.—	3548·60	3600.—	2220.—	2297·76
Sieroty	1870.—	1605.—	1323.—	1809.—	1623.—	1572.—
Suma miesięczna.	58108.—	51378·60	40370·80	48720·40	53938.—	54781·96
	Czerwiec			Grudzień		
Bezkondyjni w miejscu	9380.—	6818.—	9022.—	11276.—	9158.—	11936.—
Przesiedleni	420.—	230.—	58.—	196.—	154.—	—
Bezkondyjni w podróży	5458·80	5312·40	4334·40	1814·40	3038·40	2140·80
Chorzy	23084·40	21916·80	23956.—	17950·80	16802·80	14894·80
Inwalidzi	7078.—	6880.—	7988.—	7328.—	7117.—	6508.—
Koszta pogrzebowe . . .	2570.—	2300.—	3440.—	2433·52	2974.—	1700.—
Sieroty	1674.—	1566.—	1272.—	1947.—	1611.—	1872.—
Suma miesięczna.	49665·20	45023·20	50070·40	42945·72	40855·20	39051·60

13. Wynik rozliczeń

scentralizowanych zapomóg w roku 1903.

a) Zapomoga dla czasowo niezdolnych do pracy (chorych) w miejscu i podróży.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki		Po rozli-		D y f e r e n c y a				Zliczwszy	
		na rachunek		czeniu		ze Stowarzy-		z kasy Związku		wszystkie czte-	
		centralizacyi		wypadło		szenia do kasy		do Stowarzy-		ry kwartały	
				na Stowa-		Związku		szenia		miało Stowa-	
				rzyszenie				do zapła-		rzyszenie	
								cenia		rzyć	
										mać	
										zwrotu	

b) Zapomoga dla nie mających pracy w miejscu i kosztu przesiedlenia.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji		Po rozli- czeniu wypadło na Stowa- rzyszenie		D y f e r e n c y a				Zliczywszy wszystkie cze- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie	
						ze Stowarzy- szenia do kasy Związku		z kasy Związku do Stowarzy- szenia			
		do zapłacenja						nad- płacić	otrzy- mać zwrotu		
		K		K		K		K		K	
Czechy	I. II. III. IV.	10390— 8100— 12642— 12738—	43870—	7658-98 7600-09 11348-92 10733-25	37341-24		2731-02 499-91 1293-08 2004-75	65-8-76	.	6528-76	
Bukowina	I. II. III. IV.	144— 72— 6— 68—	290—	287-05 279-78 452-09 424-78	1440-70	143-05 207-78 446-09 356-78		1153-70	1153-70	.	
Dalmacja.....	I. II. III. IV.	186— 404— 378— 164—	1132—	151-41 116-83 209-73 197-06	675-03	 33-06	34-59 287-17 168-27 . .	33-06	490-03	456-97	
Galicja.....	I. II. III. IV.	974— 1192— 1800— 1906—	5872—	2167-10 2139-83 3267-18 3 04-80	10678-91	1193-10 947-83 1467-18 1198-80		4806-91	.	4806-91	
Karyntya	I. II. III. IV.	214— 40— 206— 430—	890—	362-76 359-72 568-61 521 12	1812-21	148-76 319 72 362-61 91-12		922-21	.	922-21	
Kraina	I. II. III. IV.	14— 150— 154— 152—	470—	400-61 399-68 601-23 608-70	2010-22	386-61 249-68 447-23 456-70		1540-22	.	1540-22	
Pobrzeże	I. II. III. IV.	222— 328— 1848— 380—	2778 —	1075-66 1057-62 1621-94 1519-56	5274-78	853-66 729-62 . . 1139-56		272-84	226-06	2496-78	
Morawa	I. II. III. IV.	3332— 2482— 4146— 4394—	14354-	2485-70 2416-54 3695-97 3481-41	12079-62		846-30 65-46 450-03 912-59	.	2274-38	2274-38	
Austria niższa ...	I. II. III. IV.	12970— 13956— 22976— 21674—	71576—	13564-09 18438-51 20553-91 19644-78	67201-29	594-09	517-49 2422-09 2029-22 . .	594-09	4968-80	4374-71	
Austria wyższa ..	I. II. III. IV.	942— 1422— 1172— 906—	4442-	1063-04 1051-47 1607-96 1458-25	5180-72	121-04 . . 435-96 552-25		1109-25	370-53	738-72	
Solnogród	I. II. III. IV.	694— 510— 370— 920—	2494 —	334-37 325-90 545-31 472-95	1678-53	. . . 175-31 . .	359-63 184-10 . . 447-05	175-31	990-78	815-47	
Śląsk.....	I. II. III. IV.	738— 1070— 432— 518—	2758—	684-51 697-91 1016 04 937-14	3335-60	. . . 584-04 419-14	53-49 372 09	1003-18	425-58	577 60	
Styrya.....	I. II. III. IV.	1420— 1798— 768— 770—	4756—	1539-37 1475-75 2176-57 2137-02	7328-71	119-37 . . 1408 57 1367-02		2894-96	322-25	2572-71	
Tyrol i Vorarl. .	I. II. III. IV.	526— 772— 1566— 1452—	4316—	845-39 867— 1332-97 1217-40	4262-76	319-39 95—	. . . 233-03 234 60	414-39	467-63	3-24	
Trentino.....	I. II. III. IV.	78 — 152— 870— 284—	1384—	223-96 221-37 335-57 297-78	1078-68	145-96 69-37	. . . 534-43 . .	229-11	534-43	3-5-32	
Razem	I. II. III. IV.	32844— 32448— 49334— 46756—	161382-	32844— 32448— 49334— 46756—	161382—	4025-03 2619— 5326-99 5628-21	4025-03 2619— 5326-99 5628-21	17599-23	14808-85	14808-85	

c) Zapomoga dla nie mających pracy w podróży.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji		Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie		D y f e r e n c y a		Zliczwszy wszystkie cze- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie	
						ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia		
		do zapłacenia		do zapłacenia		do zapłacenia		nad- płacić	otrzy- mać zwrotu
		K	K	K	K	K	K		
Czechy	I. II. III. IV.	1407-60 2382-— 3114-— 2047-20	8950-80	1595-88 3208-96 4866-79 2253-89	11025-52	188-28 826-96 1752-79 206-69	2974-72	2974-72	.
Bukowina	I. II. III. IV.	4-80 20-40 19-20 38-40	82-80	59-81 118-13 193-87 89-20	461-01	55-01 97-73 174-67 50-80	378-21	378-21	.
Dalmacja	I. II. III. IV.	21-60 25-20 26-40 16-80	90-—	31-55 49-33 89-94 41-38	212-20	9-95 24-13 63-54 24-58	122-20	122-20	.
Galicja	I. II. III. IV.	260-40 313-20 361-20 261-60	1196-40	451-55 903-49 1401-07 651-98	3408-09	191-15 590-29 1039-87 390-38	2211-69	2211-69	.
Karyntya	I. II. III. IV.	258-— 738-— 1356-— 453-60	2805-60	75-59 151-88 243-82 109-44	580-73	182-41 586-12 1112-18 344-16	2224-87	2224-87	.
Kraina	I. II. III. IV.	255-60 406-80 757-00 434-40	1854-—	83-48 168-76 257-83 127-83	637-90	172-12 238-04 499-37 306-57	1216-10	1216-10	.
Pobrzeże	I. II. III. IV.	204-— 424-80 610-80 199-20	1438-80	224-13 446-56 695-54 319-10	1685-33	20-13 21-76 84-74 119-90	246-53	246-53	.
Morawa	I. II. III. IV.	487-20 834-— 1218-— 648-—	3187-20	517-94 1020-32 1584-95 731-07	3854-28	30-74 186-32 366-95 83-07	667-08	667-08	.
Austria niższa...	I. II. III. IV.	1113-60 2356-80 3175-20 1239-60	7885-20	2826-30 5674-09 8814-18 4125-24	21439-81	1712-70 3317-29 5638-98 2885-64	13554-61	13554-61	.
Austria wyższa..	I. II. III. IV.	865-20 1596-— 2437-20 1188-—	6085-40	221-50 443-96 689-54 306-22	1661-22	643-70 1152-04 1747-66 881-78	4425-18	4425-18	.
Solnogród	I. II. III. IV.	403-20 1347-60 1598-40 493-20	3842-40	69-67 137-60 233-85 99-32	540-44	333-53 1210-— 1364-55 393-88	3301-96	3301-96	.
Śląsk	I. II. III. IV.	147-60 367-20 451-20 412-80	1378-80	142-63 294-68 435-71 196-79	1069-81	4-97 72-52 15-49 216-01	308-99	308-99	.
Styrya	I. II. III. IV.	741-60 1386-— 2288-40 1171-20	5587-20	320-75 623-10 933-38 448-76	2325-99	420-85 762-90 1355-02 722-44	3261-21	3261-21	.
Tyrol i Vorarlb. .	I. II. III. IV.	633-60 1388-40 3580-80 1178-40	6781-20	176-15 368-07 571-62 255-65	1369-49	457-45 1022-33 3009-18 922-75	5411-71	5411-71	.
Trentino	I. II. III. IV.	46-80 114-— 166-80 38-40	366-—	46-67 93-47 143-91 62-53	346-58	—13 20-53 22-89 24-13	43-55	19-42	.
Razem	I. II. III. IV.	6850-80 13700-40 21160-80 9820-80	51532-80	6843-60 13700-40 21156-— 9818-40	51518-40	2207-96 5064-48 9121-54 3785-19	20179-17	20155-04	20169-44
Pokryto przez zwrot udzielonych zapomóg	.	.	— 14-40	.	.	+ 14-40	.	+ 14-40	.
Rozdzielono więc .	.	.	51518-40	.	.	20193-57	.	20169-44	.

d) Zpomoga dla stale niezdolnych do pracy (inwalidów).

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki		Po rozli-		D y f e r e n c y a				Zliczwszy	
		na rachunek		czeniu wy-		ze Stowarzy-		z kasy Związku		wszystkie czte-	
		centralizacyi		padło na		szenia do kasy		do Stowarzy-		ry kwartały	
				Stowarzy-		Związku		szenia		miało Stowa-	
				szenie						rzyszenie	
		K		K		K		K		K	
Czechy	I. II. III. IV.	6164— 6577— 6821— 6936—	26498—	533638 533984 537195 544742	2149559		82762 123716 144405 148858	500241	.	500241	
Bukowina	I. II. III. IV.	91— 91— 91— 91—	334—	200— 19657 214 — 21559	82616	109— 10557 123— 12459	46216	.	46216		
Dalmacja	I. II. III. IV.	91— 91— 91— 91—	364—	10550 8208 9928 10002	38688	1450 828 902	3180	892	2288		
Galicja	I. II. III. IV.	1560— 1464— 1447— 1456—	5927—	150992 150345 154650 157578	613565	. 3945 9950 11978	25873	5008	20865		
Karyntya	I. II. III. IV.	 96—	96—	25275 25274 26915 26448	103912	25275 25274 26915 16848	94312	.	94312		
Kraina	I. II. III. IV.	387— 299— 299— 299—	1284—	27913 28082 28450 30893	115347	 993	993	14046	.	13053	
Pobrzeże	I. II. III. IV.	715— 743— 937— 1027—	3422—	74947 74308 76773 77122	303150	3447 —08	3455	16927 25578	4250	39050	
Morawa	I. II. III. IV.	909— 832— 832— 728—	3301—	173191 149786 174947 176691	694615	82291 86586 91747 103891	364515	.	364515		
Austria niższa...	I. II. III. IV.	8835— 8646— 8791— 9023—	35295—	945075 944193 972908 997027	3859203	61575 79593 93808 94727	329703	.	329703		
Austria wyższa ..	I. II. III. IV.	528— 429— 429— 429—	1815—	74067 73876 76112 74011	298066	21267 30976 33212 31111	116566	.	116566		
Solnogród	I. II. III. IV.	790— 845— 845— 845—	3325—	23297 22897 25812 24011	96010		.	55703 61603 58688 60496	236490	236490	
Śląsk	I. II. III. IV.	689— 689— 689— 689—	2756—	47593 49035 48794 47562	192384		.	21207 19865 20806 21338	83216	83216	
Styrya	I. II. III. IV.	1430— 1442— 1430— 1430—	5732—	107255 103686 103027 108460	422428		.	35745 40514 39973 34540	150772	150772	
Tyrol i Vorarlb. .	I. II. III. IV.	695— 650— 650— 590—	2585—	58902 60916 63096 61787	244701		2787	10598 4084 1904	16586	13799	
Trentino	I. II. III. IV.		.	15605 15553 15884 15114	62156	15605 15553 15884 15114	62156	.	62156		
Razem	I. II. III. IV.	22884— 22798— 23352— 23730—	92764—	22884— 22798— 23352— 23730—	92764—	221810 252492 284644 290810	1049756	221810 252492 284644 290810	1036621	1036621	

e) Koszta pogrzebu (także zapomoga dla wdów).

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacyi		Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie		D y f e r e n c y a		Zliczywszy wszystkie cze- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie		
						ze Stowarzy- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- szenia			
		K	K	K	do zapłacenia	K	K	nad- płacić	otrzy- mać zwrotu	
		K	K	K		K		K		
Czechy	I. II. III. IV.	2409— 3000— 2600— 2200—	10200—	2330·28 2079·40 1746·11 1936—	8121·79	· · · ·	39·72 920·60 853 89 264—	2078·21	· · · ·	2078·21
Bukowina	I. II. III. IV.	· · · ·	·	88·46 76·55 69·55 76·62	311·18	88·46 76 55 69·55 76·62	· · · ·	311·18	· · · ·	·
Dalmacja	I. II. III. IV.	200— · · 300—	500—	46·66 31·96 32·27 35·54	146·43	46 66 · 32 27 ·	168 04 · · 264·46	432·50	· · · ·	353·57
Galicja	I. II. III. IV.	540— 1145·90 800— 300—	2785·90	687·83 585·46 502·68 560·02	2315·99	127·83 · · 260·02	560·44 · · 297·32	857·76	· · · ·	469·91
Karyntya	I. II. III. IV.	· 400— · ·	400—	111·79 98·42 87·48 94—	391·69	111·79 · 87·48 94—	301·58 · · ·	301·58	· · · ·	8·31
Kraina	I. II. III. IV.	121·60 · · ·	121·60	123·45 109·35 92·50 109·79	435·09	1·85 109·35 92·50 109·79	· · · ·	313·49	· · · ·	313·49
Pobrzeże	I. II. III. IV.	300— 200— 200— 300—	1000—	331·49 289·36 249 54 274·09	1144·48	31·49 89·36 49·54 ·	· · · 25·91	25·91	144·48	·
Morawa	I. II. III. IV.	900— 100— 500— 800—	2300—	766·02 661·16 568·65 627·95	2623·78	· 561 16 68·65 ·	133 98 · · 172·05	303·03	323 78	·
Austria niższa...	I. II. III. IV.	5000— 1910·87 2790·34 3300—	13001·21	4180·07 3676 80 3162·36 3543·40	14562·63	· 1765 63 372·02 243·40	819 93 · · ·	819·93	1561·42	·
Austria wyższa ..	I. II. III. IV.	400— 621— 200— 133·52	1354·52	327·60 287 68 247·39 263 03	1125·70	· · 47·39 129·51	72·40 333·32 · ·	405·72	·	228·82
Solnogród	I. II. III. IV.	· · 300— ·	300—	103 04 89·16 83·90 85·30	361·40	103·04 89 16 · 85 30	216·10 · · ·	216·10	61·40	·
Śląsk	I. II. III. IV.	100— 100— · ·	200—	210·94 190·94 156·32 169·03	727·23	110·94 90 94 156·32 169 03	· · · ·	527·23	·	·
Styrya	I. II. III. IV.	200— 1200— · 300—	1700—	474 39 403·76 334·88 385·46	1598·49	274·39 · 334·88 85·46	796·24 · · ·	796 24	·	101·51
Tyrol i Vorarlb. .	I. II. III. IV.	159·96 · 200— 800—	1159·96	260·52 237·21 205·08 219·58	922·39	100·56 237·21 5·08 ·	· · · 580·42	580·42	·	237·57
Trentino	I. II. III. IV.	· · · ·	·	69·02 60 56 51·63 53·71	234 92	69·02 60 56 51·63 53·71	· · · ·	234·92	·	·
Razem	I. II. III. IV.	10121 56 8877·77 7590·34 8433·52	35023·19	10121·56 8877·77 7590 34 8433·52	35023·19	1066·03 3080·22 1367·31 1306 84	1066·03 3080·22 1367·31 1306·84	6820·40	3477·90	3477·90

f) Zapomoga dla sierot.

Stowarzyszenie	Kwartał	Wydatki na rachunek centralizacji	Po rozli- czeniu wy- padło na Stowarzy- szenie	D y f e r e n c y a		Zliczywszy wszystkie czte- ry kwartały miało Stowa- rzyszenie		
				ze Stowar. y- szenia do kasy Związku	z kasy Związku do Stowarzy- sz. nia	nad- płacić	otrzy- mać zwrotu	
				do zapłacenia				K
		K	K	K	K	K	K	
Czechy	I. II. III. IV.	1368— 1437— 1524— 1683—	6012—	1171·80 1291·05 1261·55 1333·27	5057 67	196·20 145·95 262·45 349·73	954·33	954 33
Bukowina	I. II. III. IV.	54— 54— 54— 54—	216 —	43·92 47·53 50·26 52·77	194·48	10·08 6·47 3·74 1·23	21·52	21·52
Dalmacya	I. II. III. IV.	9— 9— 9— 9—	36—	25·16 19·84 23·32 24·48	90·80	14·16 10·84 14·32 15·48	54·80	54·80
Galicja	I. II. III. IV.	222— 300— 333— 342—	1197 —	331·56 363·50 363·18 385·68	1443·92	109·56 63·50 30·18 43·68	246·92	246·92
Karyntya	I. II. III. IV.	27— 27— 27— 27—	108—	55·50 61·10 63·21 64·74	244·55	28·50 34·10 6·21 37·74	136·55	136·55
Kraina	I. II. III. IV.	153 — 153— 153— 135—	594—	61·29 67·89 66·83 75·61	271 62	91·71 85·11 86·17 59·39	322·38	322·38
Pobrzeże	I. II. III. IV.	120— 138— 126— 135—	519—	164·57 179·66 180·30 188·76	713·29	44·57 41·66 54·30 53·76	194·29	194·29
Morawa	I. II. III. IV.	459— 553— 450— 435—	1897—	380·30 410·50 410·85 432·46	1634·11	78·70 142·50 39·15 2·54	262·89	262·89
Austria niższa...	I. II. III. IV.	2025— 2235— 2202— 2343—	8805—	2075·26 2282·84 2284·78 2440·25	9083 13	50·26 47·84 82·78 97·25	278·13	278·13
Austria wyższa..	I. II. III. IV.	96— 108— 114— 117—	435—	162·64 178·61 178·74 181·14	701·13	66·64 70·61 64·74 64·14	266·13	266·13
Solnogród	I. II. III. IV.	18— 18— 18— 18—	72—	51·15 55 36 60·62 58·75	225·88	33·15 37·6 42·62 40·75	153·88	153·88
Śląsk	I. II. III. IV.	108— 108— 108— 108—	432—	104·73 118·55 112·94 116·41	452·63	10·55 4·94 8·41	23·90	20·63
Styrya	I. II. III. IV.	249— 255— 249— 261—	1014 —	235·52 250·69 241·95 265·46	993·62	13·48 4·31 7·05	24·84	20·38
Tyrol i Vorarlb. .	I. II. III. IV.	117— 117— 117— 117—	492—	129·34 147·28 148·17 151·23	576·02	12·34 30·28 31·17 10·23	84·02	84·02
Trentino	I. II. III. IV.		.	34·26 37·60 37·30 36·99	146·15	34·26 37·60 37·30 36·99	146·15	146·15
Razem	I. II. III. IV.	5025— 5512— 5484— 5808—	21829—	5025— 5512— 5484— 5808—	21829—	393·44 384·34 398·56 412·89	1589·23	1581·50

Tabele, zamieszczone na str. 55 do 61, wskazują, jak *niestatym był udział Stowarzyszeń związkowych* w 4 kwartałach roku ubiegłego w poszczególnych gałęziach zapomóg, i że *sprawiedliwy podział ciężarów przy dotychczasowej formie organizacyjnej był możliwym tylko przez istniejącą centralizację zapomóg.*

Rozliczenie kwot, przypadających na każdą kategorię zapomóg, odbywało się w każdym kwartale oddzielnie, a mianowicie na podstawie skonstatowanej na początku danego kwartału rzeczywistej liczby członków.

Z tabel, zawierających rozliczenia, okazuje się, że *w dziale zapomóg dla chorych* nadpłaciło jedenaście Stowarzyszeń K 9156'02, K 60— pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy cztery Stowarzyszenia otrzymały zwrotu K 9216'02.

W dziale zapomóg dla nie mających pracy w miejscu musiało ośm Stowarzyszeń dopłacić kwotę K 14808'85, podczas gdy siedm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w wysokości K 14808'85.

W dziale zapomóg dla podróżnych musiało siedm Stowarzyszeń dopłacić K 20155'04, K 14'40 pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy ośm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w kwocie K 20169'44.

W dziale zapomóg dla inwalidów dopłaciło ośm Stowarzyszeń K 10366'21, podczas gdy siedm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w tejże wysokości.

W dziale zapomóg na koszt pogrzebowe dopłaciło ośm Stowarzyszeń K 3477'90, podczas gdy siedm Stowarzyszeń otrzymało zwrot w wysokości K 3477'90.

W dziale zapomóg dla sierot dopłaciło dziesięć Stowarzyszeń K 1581'50, podczas gdy pięć Stowarzyszeń otrzymało zwrot w tejże wysokości.

Zestawiawszy wszystkie sześć scentralizowanych działów zapomóg, okaże się, iż dziewięć Stowarzyszeń dopłaciło kwotę K 18897'07, K 74'40 pokryto ze zwrotu zapomóg, podczas gdy sześć Stowarzyszeń otrzymało zwrotu K 18971'47.

Przypadająca na każdego członka kwota do pokrycia wynosiła w r. 1903											
w scentralizowanej zapomódze dla	za I. kwartał		za II. kwartał		za III kwartał		za IV. kwartał		za cały rok		Odnosi się to wkładce tygodnio- wej halerzy
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
Chorych	6	31'302	6	58'01	7	70'067	5	74'285	26	33'664	50'647
Bezkon. w miejscu	3	15'444	3	07'447	4	66'075	4	37'913	15	26'879	29'363
Bezkondyc. w po- dróży	—	65'728	1	29'812	1	99'868	—	91'958	4	87'366	9'373
Inwalidów	2	19'785	2	16'013	2	20'614	2	22'253	8	78'665	16'897
Kosztów pogrzeb.	—	97'211	—	84'118	—	71'709	—	78'988	3	32'026	6'385
Sierot	—	48'262	—	52'227	—	51'809	—	54'397	2	06'695	3'975
Razem	13	77'732	14	47'627	17	80'142	14	59'794	60	65'295	116'64
w roku 1902	13	28'210	13	72'468	17	55'874	14	31'658	58	88'21	113'235
„ „ 1901	13	29'975	13	53'851	18	19'118	15	58'865	60	61'809	116'573

Jeżeli powyższa tabela wskazuje, z jaką wkładką tygodniową można było uczynić zadość potrzebom, wynikającym z centralizacji zapomóg, to następujące zestawienie poucza, jakiego środka należałoby użyć, aby przy jednolitej wkładce we wszystkich Stowarzyszeniach związkowych zrównoważyć przychody z rozchodami.

14. Zestawienie porównawcze

kwot zapomogowych scentralizowanych z wypłaconemi faktycznie przez Stowarzyszenia związkowe w roku 1903.

Zapomogę scentralizowaną wypłacono	Stowarzyszenie z w i ą z k o w e														Wszystkie Stowarzyszenia razem	
	Czechy	Bukowina	Dalmacja	Galicya	Karpaty	Kraina	Pobrzeże	Morawa	Austria niższa	Austria wyższa	Solnogród	Śląsk	Syrya	Tyrol-Vorarlberg		Trentino
K o r o n																
Chorym . .	56418 40	2477 20	2518 —	20050 —	3088 —	2604 —	11295 20	16383 60	129616 40	8536 80	2776 —	4452 —	9650 80	6575 20	1624 —	278065 60
Bezcond. w miejscu	43870 —	290 —	1132 —	5872 —	890 —	470 —	2778 —	14354 —	71576 —	4442 —	2494 —	2758 —	4756 —	4316 —	1384 —	161382 —
Bezcond. w podróży	8950 80	82 80	90 —	1196 40	2805 60	1854 —	1438 80	3187 20	7885 20	6086 40	3842 40	1378 80	5587 20	6781 20	366 —	51532 80
Inwalidom	26498 —	364 —	364 —	5927 —	96 —	1284 —	3422 —	3301 —	35295 —	1815 —	3325 —	2756 —	5732 —	2585 —	.	92764 —
Koszta pogrzebowe .	10200 —	.	500 —	2785 90	400 —	121 60	1000 —	2300 —	13001 21	1354 52	300 —	200 —	1700 —	1159 96	.	35023 19
Sierotom .	6012 —	216 —	36 —	1197 —	108 —	594 —	519 —	1897 —	8805 —	435 —	72 —	432 —	1014 —	492 —	.	21829 —
Razem . .	151949 20	3430	4640 —	37028 30	7387 60	6927 60	20453 —	41422 80	266178 81	22669 72	12809 40	11976 80	28440 —	21909 36	3374 —	640596 59
Faktycznie wypłacono (zob. str. 48)	177570 62	3430 —	4690 04	37428 30	7431 —	7728 97	21012 60	48981 80	271972 21	24271 72	13847 60	12602 20	31520 —	21994 56	3375 20	687856 82
Zatem Stow. wypłacił na własny rachunek więcej w r. 1903.	25621 42	.	50 04	400 —	53 40	801 37	559 60	7559 —	5793 40	1602 —	1038 20	625 40	3080 —	85 20	1 20	47260 23
w r. 1902.	22226 49	.	75 60	360 —	245 50	625 16	735 60	8238 40	4054 60	1780 —	794 —	717 60	2688 —	110 —	2 40	42653 35

III. Pogląd

na ogólny obrót funduszków Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia.

Poniżej zamieszczamy krótki przegląd świadczeń naszej organizacji od czasu założenia poszczególnych Stowarzyszeń związkowych aż do chwili obecnej. Szeregi cyfr świadczą o niezwykle pożytecznej działalności zorganizowanych drukarzy, którzy każdego czasu ponosili *wielkie ofiary*, aby zabezpieczyć towarzyszom zawodowym *uregulowane warunki pracy*, aby *kapitalistycznego sposobu produkcji*, t. j. nie mającym pracy, chorym i inwalidom, *pospieszyć z wydatną pomocą*, jakoteż *pozostałym po zmarłych członkach osobom* udzielić dostatecznego wsparcia, dalej, by zaspokoić *potrzebę kształcenia się* członków organizacji *przez zakładanie bibliotek, utrzymywanie pism zawodowych, urządzanie kursów naukowych i t. p.*

15 Stowarzyszeń związkowych, z których po jednym istnieje lat 61, 55, 54, 47, 41, 40, 39 i 38, cztery po lat 35 każde, dalej po jednym lat 31, 29 i 6 — miało w tym czasie ogólnego obrotu K 25,435.804³⁰, to jest:

dwadzieścia pięć milionów czterysta trzydzieści pięć tysięcy osmset cztery koron 30 halery.

Co do *natury* jakoteż *stosunku procentowego zwyczajnych przychodów i wydatków* wszystkich Stowarzyszeń od czasu ich założenia, dają wyjaśnienie następujące cyfry.

Było *przychodów*:

wkładki członków	K 10991375 ⁷⁸	= 81 ⁴⁹ / ₁₀₀	wszystkich przychodów
wpisowe	" 197953 ⁶²	= 1 ⁴⁶ / ₁₀₀	" "
odsetki	" 1194525 ⁸⁶	= 8 ⁸⁶ / ₁₀₀	" "
inne wpływy	" 1104897 ⁴⁶	= 8 ¹⁹ / ₁₀₀	" "

Razem . . K 13488752⁷² = 100⁰⁰/₁₀₀ wszystkich przychodów

Było *wydatków*:

na zapomogi	K 8774008 ⁸⁸	= 73 ⁴⁴ / ₁₀₀	wszyst. wyd. albo	65 ⁰⁵ / ₁₀₀	wszyst. przych.
" kształcenie	" 735924 ⁴⁰	= 6 ¹⁶ / ₁₀₀	" " "	5 ⁴⁶ / ₁₀₀	" "
" administrację	" 956794 ⁰⁵	= 8 ⁰¹ / ₁₀₀	" " "	7 ⁰⁹ / ₁₀₀	" "
" organizacją	" 287856 ⁷⁷	= 2 ⁴¹ / ₁₀₀	" " "	2 ¹³ / ₁₀₀	" "
" inne wydatki	" 1192467 ⁹⁸	= 9 ⁹⁸ / ₁₀₀	" " "	8 ⁸⁴ / ₁₀₀	" "

Razem . . " 11947051⁵⁸ = 100⁰⁰/₁₀₀ wszyst. wyd. albo 88⁵⁷/₁₀₀ wszyst. przych.

Z końcem roku 1903 majątek Stowarzyszeń, wynoszący K 1,541.701¹⁴, stanowi przeto 11⁴³/₁₀₀ wszystkich przychodów. (Szczegółowy wykaz majątku patrz na str. 42 i 43).

Wyszczególnienie obrotu kasowego.

a) P r z y c h o d y :

Stowarzyszenie	Rok założenia	wkładki członków		wpisowe		odsetki od kapitału		różne (wraz z kwotą wyrównania)		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	1862	2437200	92	43221	64	160919	86	105381	05	2746723	47
Bukowina	1865	60408	36	2355	92	13305	84	13153	33	89223	45
Dalmacja	1874	30308	69	488	40	1585	99	7112	03	39495	02
Galicja 1875, wzgl.	1857	565456	06	19396	20	60945	80	112620	98	759419	04
Karyntya	1868	100474	93	2956	30	20678	77	34330	22	158440	22
Kraina	1868	117146	30	7489	94	25061	71	26624	37	176322	32
Pobrzeże	1868	210736	15	2017	60	19946	57	58458	16	291158	48
Morawa	1863	703574	15	25736	30	111945	08	93595	24	934850	77
Austria niższa	1842	5425351	23	74598	28	541781	87	388981	25	6430712	63
Austria wyższa	1868	316380	18	3354	16	36389	89	53685	80	409810	03
Solnogród	1849	104085	52	1729	08	34908	47	56058	99	196782	06
Śląsk	1864	199232	46	5349	80	37308	66	20372	55	262763	47
Styrya	1848	485447	02	6570	—	108107	79	73210	99	673335	80
Tyrol i Vorarlberg	1872	209385	50	2576	—	20932	63	58449	76	291343	89
Trentino	1898	25188	40	114	—	706	93	2362	74	28372	07
Razem	.	10991375	78	197953	62	1194525	86	1104897	46	13488752	72

b) W y d a t k i.

Stowarzy- szenie	na zapomogi		na kształ- cenie (biblioteka, wykłady, organ Stow- arz. itd.)		na admini- strację (pensye, re- muneracye, hon. dla lek. druki itd.)		na organi- zacyę (koszta de- legacyj, kong. wkład. związk. itd.)		inne wydatki (wraz z kwotami wyrówna- nia)		Razem	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy . .	1676569	90	135827	76	231751	52	74041	74	397614	65	2515805	57
Bukowina.	40432	38	4264	25	12433	48	2717	30	10661	22	70508	63
Dalmacya.	22169	98	3188	84	2989	23	1485	53	9346	44	39180	02
Galicja . .	519328	94	20677	55	60835	41	16482	92	104658	56	721983	38
Karyntya .	83110	78	10201	96	13155	59	4079	97	20310	62	130758	92
Kraina . .	89033	29	20834	89	10124	48	3605	75	17613	04	141211	45
Pobrzeże .	177670	16	10110	46	18722	65	7859	58	44522	69	258885	54
Morawa . .	585296	16	70348	83	68343	80	21279	40	77507	76	822775	95
Austr. niż.	4423597	27	357021	39	318496	99	109352	17	335486	78	5643954	60
Austr. wyż.	245241	68	37529	83	23237	76	11068	49	30163	98	347241	74
Solnogród.	133480	42	8641	93	6065	01	3138	21	16171	59	167497	16
Śląsk . . .	150727	86	21510	85	20139	22	9938	44	23582	71	225899	08
Styrya . . .	422176	28	22709	12	55632	38	12589	60	70034	59	583141	97
Tyrol-Vor.	191441	44	12351	04	12657	29	9103	21	26465	52	252018	50
Trentino .	13731	84	705	70	2309	24	1114	46	8327	83	26189	07
Razem . .	8774008	38	735924	40	956794	05	287856	77	1192467	98	11947051	58

c) Wyszczególnienie zapomóg.

Stowarzyszenie	1. Chorym		2. Nie mającym zajęcia				3. inwalidom	
			w miejscu wraz z koszt. przes.		w podróży			
	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	704201	74	388844	60	90827	76	256239	—
Bukowina	22818	72	7082	40	1225	76	3961	70
Dalmacya	13824	80	5596	—	657	64	455	—
Galicja	221071	78	65391	26	8706	90	93392	—
Karyntya	37509	28	11355	40	23708	—	2946	—
Kraina	44752	59	6606	90	12530	36	13017	—
Pobrzeże	90356	84	38275	92	10792	62	16434	—
Morawa	300943	40	113223	86	44002	94	55148	50
Austria niższa	2133806	86	869278	46	147409	04	740011	90
Austria wyższa	101651	54	33039	70	58230	92	24967	—
Solnogród	40951	02	10688	80	37195	92	20070	34
Śląsk	71040	90	26272	94	12909	68	21001	—
Styrya	221855	44	32317	62	55252	60	67748	64
Tyrol i Vorarlberg	77665	42	25328	82	61830	24	15847	—
Trentino	8238	80	3714	—	1451	64	.	.
Razem	4090689	13	1637016	68	566732	02	1331239	08

Stowarzyszenie	4. Koszta pogrzebowe		5. Sierotom		6. Inne zapomogi		Razem (o l i d o 6)	
	K	h	K	h	K	h	K	h
Czechy	88452	—	67483	—	80521	80	1676569	90
Bukowina	2230	—	1347	—	1766	80	40432	38
Dalmacya	1352	30	120	—	164	24	22169	98
Galicja	50716	—	1896	—	78155	—	519328	94
Karyntya	2750	20	3480	—	1361	90	83110	78
Kraina	5638	84	4054	—	2433	60	89033	29
Pobrzeże	8799	—	4893	—	8127	78	177670	16
Morawa	37763	80	21753	—	12460	66	585296	16
Austria niższa	206200	89	173431	—	153459	12	4423597	27
Austria wyższa	13736	52	5696	—	7920	—	245241	68
Solnogród	4080	34	848	—	19646	—	133480	42
Śląsk	8334	06	7515	50	3653	78	150727	86
Styrya	19685	44	7130	—	18186	54	422176	28
Tyrol i Vorarlberg	5926	08	2662	—	2181	88	191441	44
Trentino	300	—	—	—	27	40	13731	84
Razem	455956	47	302308	50	390066	50	8774008	38

IV. Nowe umowy wzajemności.

Na zasadzie uchwał międzynarodowej konferencji drukarzy, odbytej w Strassburgu 14. i 15. kwietnia 1903, zawarł Związek austr. Stow. drukarzy i odlewaczy czcionek oraz pokrewnych zawodów no we umowy wzajemności z następującymi Związkami zagran.:

1. **Belgia:** „*Fédération typographique Belge*“ w Brukseli. Umowa weszła w życie 1. stycznia 1904 i obejmuje tylko: Zapomogę podróżną.

2. **Bułgaria:** „*Blgarsko typografsko družestvo*“ w Zofii. Umowa weszła w życie 23. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, wreszcie kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

3. **Dania:** „*Dansk Typografforbund*“ w Kopenhadze. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

4. **Niemcy:** „*Verband der deutschen Buchdrucker*“ w Berlinie. Umowa weszła w życie 1. listopada 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, (przytem należy zauważyć, że w Artykule 4a na stronie 3—7 umowy w miejsce słów: „zapomogę podróżną w takiej samej wysokości, jaką własni członkowie danego Związku pobierają“, zgodzono się na następujące brzmienie: „Zapomogę podróżną, która wynosić ma najmniej mk. 1.—=K1.20“); dalej umowa obejmuje: Zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

5. **Alzacya — Lotaryngia:** „*Verband der Elsass-Lothringischen Buchdrucker*“ w Strassburgu. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

6. **Finlandya:** „*Finska Typografförbundet*“ w Helsingforsie. Umowa weszła w życie 25. września 1903 i obejmuje: Zapomogę w podróży, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

7. **Fiume:** „*Società tipografica Fiumana*“ w Fiume. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

8. **Francya:** „*Fédération française des Travailleurs du livre*“ w Paryżu. Umowa weszła w życie 1. stycznia 1904 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w podróży.

9. **Kroacja:** „*Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju*“ w Zagrzebiu. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży, zapomogę dla sierot.

10. **Luksemburg:** „*Luxemburger Buchdruckerverein*“ w Luksemburgu. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzeb. dla zmarłych w miejscu i w podróży.

11. **Norwegia:** „*Norsk Centralforening for Bogtrykkere*“ w Chrystyanii. Umowa weszła w życie 25. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

12. **Rumunia:** „*Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografi din România*“ w Bukareszcie. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży, zapomogę dla sierot.

13. **Sarajewo:** „*Buchdrucker-Kranken- und-Unterstützungsverein*“ w Sarajewie. Umowa weszła w życie 1. grudnia 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

14. **Szwecya:** „*Svenska Typografförbundet*“ w Sztokholmie. Umowa weszła w życie 22. października 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu.

15. **Szwajcarya (niemiecka):** „*Schweizerischer Typographenbund*“ w Bernie. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży, zapomogę dla sierot.

16. **Szwajcarya (włoska):** „*Federazione Ticinese fra i lavoratori del libro*“ w Lugano. Umowa weszła w życie 1. stycznia 1904 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w podróży.

17. Serbia: „*Družina tipografskih radnika u Srbiji*“ w Belgradzie. Umowa weszła w życie 1. września 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, kosztą przesiedlenia, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży.

18. Węgry: „*Unterstützungsverein der Buchdrucker und Schriftgiesser Ungarns*“ w Budapeszcie. Umowa weszła w życie 1. października 1903 i obejmuje: Zapomogę podróżną, zapomogę dla bezkondycyjnych w miejscu, zapomogę dla chorych w miejscu i w podróży, zapomogę dla inwalidów, kosztą pogrzebowe dla zmarłych w miejscu i w podróży, zapomogę dla sierot. — Z tem Stowarzyszeniem zawarto dodatkowo do Art. 1. umowy wzajemności jeszcze następujący specjalny układ: „Przybywający z Węgier członkowie muszą nadto wykazać się, że należeli również do Stowarzyszenia zawodowego drukarzy i odlewaczy czcionek na Węgrzech i obowiązkom swoim względem tegoż aż do dnia wyjazdu uczynili zadość“.

19. Węgry: „*Verein der Buchdrucker und Schriftgiesser Pressburgs*“ w Preszburgu. Zawarta z tem Stowarzyszeniem umowa jest tylko prowizoryczna i weszła w życie z d. 1. października 1903. Obejmuje ona te same zobowiązania, co „*Unterstützungsverein der Buchdrucker und Schriftgiesser* w Budapeszcie“, do którego Stowarzyszenie presburskie zobowiązało się przyłączyć.

Ogólne brzmienie dosłowne umów wzajemności.

Stosownie do wymagań statutów, względnie uchwał lub rozporządzeń dotyczących organów, jakoteż, by zasada wolnego przesiedlania się z miejsca na miejsce była skutecznie w czyn wprowadzoną, zawarły powyżej wymienione Związki umowę wzajemności, a przyjęte obustronnie zobowiązania uregulowano w następujących postanowieniach:

Art. 1.

Członkowie. Jako członkowie uznani będą ci koledzy, którzy w obu zawierających umowę Związkach w myśl ich statutów jako tacy są uważani, wszelkim zobowiązaniom swym względem Związku, którego ostatnio byli członkami, uczynili zadość, a dalej natychmiast po przybyciu do danej miejscowości, w razie zaś ważnych przeszkód najpóźniej w ciągu dni ośmiu zgłosili się u odnośnych funkcyjaryuszów Stowarzyszenia z przepisaniem statutu legitymacyami.

Przy zaofiarowaniu kondycyi za granicą mają członkowie obowiązek we własnym interesie zasięgnąć bezwarunkowo u dotyczących funkcyjaryuszów związkowych informacji o stosunkach cennikowych. W razie zaniedbania tego obowiązku przypiszą sami sobie dotyczący członkowie wpływające stąd konsekwencye.

Wykluczeni od przyjęcia są tacy koledzy, którzy korzystając z okazji nieporozumień cennikowych, względnie strejku, zajmują lub zajmują miejsca strejkujących kolegów, dalej przez świadome zaofiarowanie swej pracy za niższą płacę stojących w kondycyi kolegów z zajmowanych przez nich miejsc wyprą, płatną poniżej cennika kondycję przyjmą, lub z jednego z pozostających w stosunku wzajemności Stowarzyszeń z jakichkolwiek powodów zostali wykluczeni.

Jeżeli zgłaszający się do przyjęcia był już przedtem członkiem opartego na wzajemności Związku, lub w obrębie tegoż jako nieczłonek kondycjonował, wówczas musi on również w organie Stowarzyszenia odnośnego Związku być ogłoszonym. O ewentualnych przeszkodach należy donieść Zarządowi tego Związku, w którym zgłoszenie do przyjęcia nastąpiło. Jeżeli przeciw ogłoszonemu do przyjęcia wpłyną zarzuty, wówczas może on być przyjętym tylko za zgodą tego Zarządu centralnego, z którego protest wyszedł.

Art. 2.

Przejsie. Zawierające umowę Związki zobowiązują się co do każdego członka (Art. 1), który z obrębu jednego Związku przejdzie w obręb drugiego, odstąpić od żądania:

- a) jakiegokolwiek wpisowego;
- b) przedłożenia świadectwa lekarskiego;
- c) dowodu co do wieku.

Art. 3.

Płacenie wkładek. Od dnia wstąpienia do kondycyi w obrębie drugiego zawierającego umowę Związku, członkowie są obowiązani uiszczać statutem przepisane wkładki do tegoż Związku.

Zawierające umowę strony zobowiązują się uznać wpłacone przez członka w Stowarzyszeniu macierzystem lub w innych Stowarzyszeniach, opartych na wzajemności, wkładki, przez wliczenie tychże do odnośnych funduszów i zapewnienie statutem przepisanych zapomóg, po osiągnięciu ustanowionego w Art. 4 czasu należenia.

Zresztą podlegają członkowie obu stron każdorazowym statutom i postanowieniom regulaminowym, obowiązującym w obrębie ich pobytu.

Art. 4.

Zapomogi. W razie zachodzącej potrzeby wspierania członków (Art. 1), ustanawiają zawierające umowę Związki następujące świadczenia:

- a) Zapomoga w podróży. Każdy towarzysz, należący do jednego z zawierających umowę Związków, który podróżuje w obrębie drugiego Związku, otrzyma, je-

żeli się wykaże, że zapłacił ogółem najmniej wkładki tygodniowych, zapomogę podróżną w takiej samej wysokości, jaką własni członkowie danego Związku pobierają.

b) Zapomoga dla pozostających bez zajęcia w miejscu. Prawo do tej zapomogi mają ci bez pracy pozostający członkowie obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem najmniej*) wkładki tygodniowych zapłacili, z których najmniej 26 wkładki w kondycji w obrębie tego Związku zapłaconych być musi, do którego po zapomogi się zgłaszają. Wysokość i czas trwania tej zapomogi oznaczają odnośnie postanowienia dotyczącego Związku.

Koszta przesiedlenia, względnie kosztu podróży ponosi ten Związek, w którego obrębie dotyczący członek ostatnio pracował i wkładki uiszczają.

c) Zapomoga w chorobie. Członkowie obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem najmniej wkładki tygodniowych zapłacili, wstępują z chwilą objęcia kondycji we wszelkie prawa członków dotyczącego Związku. Zapomoga, pobrana w Związkach, opartych na wzajemności, nie będzie wliczoną.

Członkowie, którzy zachorowali w podróży, a zapłacili ogółem najmniej wkładki tygodniowych, otrzymają, stosownie do przepisów odnośnych statutów, zaopatrzenie w szpitalu lub zapomogę w chorobie przez przeciąg jednego roku.

d) Zapomoga dla inwalidów. Prawo do zapomogi dla inwalidów osiągają członkowie obu zawierających umowę Związków, jeżeli się wykaże, że ogółem najmniej wkładki tygodniowych zapłacili, z których najmniej 52 wkładki w kondycji bezpośrednio przedtem zapłaconych być musi w obrębie tego Związku, do którego zgłoszono się po zapomogę. W razie zupełnej niezdolności do pracy, spowodowanej wypadkiem w zajęciu, odstępuje się od żądania zapłacenia wspomnianych 52 wkładki, jeżeli członek wogóle na podstawie wpłaconych wkładki uzyskał prawo do pobierania zapomogi inwalidowej. Wysokość zapomogi oznaczają każdorazownie obowiązujące postanowienia dotyczącego Związku. Inne stopniowanie, niż na lata należenia, nie może mieć miejsca.

e) Zapomoga w razie śmierci (zapomoga dla wdów i sierot). Prawo do tej zapomogi mają pozostałe osoby po tych członkach obu zawierających umowę Związków, którzy ogółem zapłacili najmniej . . . wkładki tygodniowych, z których najmniej 52 wkładki w kondycji bezpośrednio przedtem zapłaconych być musi w obrębie tego Związku, do którego zgłoszono się po zapomogę. W razie, gdyby członek do pobrania zapomogi dla pozostałych nie był jeszcze uprawniony, zostaną wypłacone zwykłe koszty pogrzebu.

W razie śmierci członka w podróży ponosi odnośny Związek kosztu skromnego pogrzebu.

Art. 5.

Przy obliczaniu czasu należenia do poszczególnych gałęzi zapomóg będą brane w rachubę tylko te wkładki uiszczane do kas Związków, opartych na wzajemności, które zapłacone zostały w kondycji.

Postanowienia ogólne i końcowe.

Art. 6.

Oba zawierające umowę Związki zobowiązują się nie wchodzić z żadnym w obrębie drugiego Związku istniejącem Stowarzyszeniem drukarzy i t. d. z podobnymi celami w stosunek wzajemności; dalej zobowiązują się oba Związki, nie uznawać wystawionej w ich obrębie przez inne Stowarzyszenie legitymacji.

Art. 7.

Z wejściem w życie powyższej umowy tracą moc obowiązującą wszelkie inne dawniejsze układy między dwoma zawierającymi umowę Związkami. Ewentualne zmiany statutów lub też ogłaszanie rozporządzeń w jednym z obu Związków, mające jakikolwiek wpływ na niniejszą umowę wzajemności, należy natychmiast centralnemu Zarządowi drugiego Związku z należytem objaśnieniem do wiadomości podać.

Art. 8.

Umowa ta obowiązuje tak długo, dopóki jedna albo druga strona nie zażąda rewizji tejże, lub też zgłosi swe cofnięcie się. Żądanie rewizji lub też zgłoszenie cofnięcia się nastąpić ma na sześć miesięcy przed utratą mocy obowiązującej tej umowy.

Art. 9.

Umowa ta może także natychmiast utracić swą moc obowiązującą, jeżeli jeden ze Związków, umowę tę zawierających, dopuści się jaskrawego naruszenia lub kilkakrotnego obejścia postanowień, w niej zawartych.

Wszelkie nieporozumienia między będącymi w stosunku wzajemności Związkami, jeżeli oba Związki do zgody nie doprowadzą, ma rozstrzygać sąd polubowny, ustanowiony przez interesowane organizacje, z przyzwaniem międzynarodowego sekretarza.

Umowa ta została w trzech równobrzmiących egzemplarzach wygotowaną i własnoręcznie podpisaną i wchodzi w życie z dniem

Każda z zawierających umowę stron zatrzymuje jeden egzemplarz niniejszej umowy, podczas gdy trzeci egzemplarz złożony został w międzynarodowym sekretariacie drukarskim.

*) Pozostawione w tej umowie wolne miejsca odnoszą się do czasu należenia (któremu oczywiście i nasi członkowie w odnośnych krajach podlegają); w kwestyi tej nastąpiło porozumienie się z każdym z wzajemnych Związków z osobna, co uwidoczniomem jest w znajdującej się na str. 69 tabeli.

Okresy należenia (Karenzen)

do liczby	dla wkraczających w obręb Związku austriackiego członków należących do Związku w	przy korzystaniu z zapomogi dla						
		bezkondyc.		chorych		inwalidów ²	kosztów po- grzebowych ³	sierot ²
		w podróży	w miejscu i kosztu prze- siedlenia ¹	w miejscu	w podróży			
płacenie wkładek w kondycji najmniej przez tygodni								
1	Belgii	26						
2	Bułgarii	52	52	{ 52 ⁴ 26 ⁵	{ 52 ⁴ 26 ⁵		52	
3	Danii	6	52	13	13		52	
4	Niemczech	{ 6 ⁴ 13 ⁵	75	13	13	260	13	
5	Alzacyi-Gotaryngii	6	75	13	13	260	13	
6	Finlandyi	26	52	13	13		26	
7	Fiume	6	52	26	26		26	
8	Francyi	26	52	52	52			
9	Kroacyi	6		13	13	520	13	520
10	Luksemburgu	13		13	13	520	13	
11	Norwegii	26	52	13	13	260	13	
12	Rumunii	6	104	104	104	520	52	520
13	Sarajewie	20		20	20		20	
14	Szwecyi	26	52					
15	Szwajcaryi (niem.)	6	75	13	13	260	13	260
16	„ (włoskiej)	13	75	52				
17	Serbii	6	52	26	26		26	
18	Węgrzech (Budapeszt)	{ 1 ⁶ 13 ⁷	{ 52 ⁶ 104 ⁷	{ 26 ⁶ 52 ⁷	{ 26 ⁶ 52 ⁷	{ 520 ⁶ 780 ⁷	26	520
19	„ (Preszburg)	{ 1 ⁶ 13 ⁷	{ 52 ⁶ 104 ⁷	{ 26 ⁶ 52 ⁷	{ 26 ⁶ 52 ⁷	{ 520 ⁶ 780 ⁷	26	520

¹ Z tych musi być najmniej 26 tygodni zapłaconych w Austrii. — ² Z tych musi być najmniej 52 tygodnie bezpośrednio przedtem zapłaconych w Austrii. — ³ Te okresy należenia odnoszą się tylko do najniższego wymiaru wsparcia. Dla uzyskania prawa do wyższego wymiaru wsparcia musi być bezpośrednio przedtem najmniej 52 wkładek tygodniowych w kondycji zapłaconych w Austrii. — ⁴ Czas należenia dla nowoprzystępujących. — ⁵ Czas należenia dla powtórnie przystępujących. — ⁶ Czas należenia dla przystępujących w ciągu 4 tygodni. — ⁷ Czas należenia dla przystępujących później.

Uwagi ogólne do powyższej tabeli.

Zwraca się szczególną uwagę na to, że członkowie, którzy zachorują w podróży a należą do tych wzajemnych Związków, z którymi w tym względzie wzajemność zawartą została, otrzymają zapomogę w chorobie tylko przez przeciąg jednego roku. — Członkowie Związku francuskiego otrzymają tę zapomogę na podstawie specjalnego postanowienia umowy tylko przez przeciąg sześciu tygodni.

Prawo do zapomogi dla chorych w miejscu uzyskują członkowie dopiero z chwilą objęcia kondycji.

Za zmarłych w podróży członków wzajemnych Związków opłaca się tylko kosztą skromnego pogrzebu.

Członkowie wzajemnych Związków, którzy z powodu nieistnienia poszczególnych gałęzi zapomóg w ich Stowarzyszeniu macierzystym, dopiero w obrębie innego Związku do pewnych działów zapomogowych płacić poczynają, uzyskują prawo do tych zapomóg dopiero po osiągnięciu czasu należenia, ułożonego z tym Związkiem, do którego pierwszą wpłatę do odnośnej gałęzi zapomóg uskuteczniono.

Wszystkie dalsze postanowienia uwidocznione są w zamieszczonym na str. 66 i 67 brzmieniu dosłownem umowy wzajemności.

W wypadkach wątpliwych należy o wyjaśnienia zwrócić się do sekretaryatu Związku.

Z Rygi i z Warszawy przybywającym kolegom, posiadającym poświadczenie udowadniające, że aż do swego wyjazdu płacili regularnie wkładki na wsparcie przejezdnych, należy wypłacić wsparcie podróżne (viaticum), a na pierwszej stacyi płatniczej, przez którą w Austrii przechodzą, wystawić legitymację podróżną, w której na tem miejscu w pierwszym wierszu, gdzie zwykle zaciągnięty jest numer i miejscowość książki kwitowej, należy wspomniane poświadczenie zaznaczyć.

Ze wszystkimi innymi, nie wymienionymi tu Związkami zagranicznymi, nie istnieje stosunek wzajemności i dlatego legitymacyj i innych dokumentów tych Związków nie należy uznawać.

TREŚĆ

	Str.
Przegląd	3
Sprawozdanie z czynności Związku za rok 1903:	
I. Działalność urzędowa:	
1. Ogólne spostrzeżenia	11
2. Z Przewodnictwa Związku	12
3. Zamknięcie rachunkowe Kasy związkowej za rok 1903	22
4. Wykaz majątku	22
5. Pogląd na obrót kasowy Związku od czasu jego założenia	23
6. Sprawozdanie Komisji kontrolującej	24
II. Statystyka:	
1. Obręb Związku	25
2. Ruch członków	27
3. Organizacja i agitacja	30
4. Kształcenie	31
5. Biuro stręczenia pracy	32
6. Oficyny przestrzegające cennika	35
7. Maszyny do składania	35
8. Zastanowienia pracy i inne nieporozumienia	37
9. Ogólny obrót kasowy Stowarzyszeń związkowych w r. 1903	41
10. Dział zapomogowy Stowarzyszeń związkowych	44
11. Scentralizowane zapomogi Związku	48
12. Stan miesieczny scentralizowanych zapomóg w ostatnich trzech latach	54
13. Wynik rozliczeń	55
14. Zestawienie porównawcze kwot zapomogowych <i>scentralizowanych</i> z wypłaconemi <i>faktycznie</i>	63
III. Pogląd na ogólny obrót funduszków Stowarzyszeń związkowych od czasu ich założenia	64
IV. Nowe umowy wzajemności	66

Vorwärts!

Zeitschrift für Buchdrucker und verwandte Interessen

Organ sämtlicher Buchdruckergehilfen-Vereine Oesterreichs

Herausgeber und verantwortlicher Redakteur: **Franz Hofer**

Erscheint jeden Donnerstag abends mit
dem Datum des nächstfolgenden Tages

Für Wien vierteljährlich mit freier Postversendung K 2'20
„ Oesterreich-Ungarn vierteljährlich mit freier Postversendung „ 2'30
„ Deutschland vierteljährlich mit freier Postversendung . . . „ 2'60
„ die übrigen Länder vierteljährlich mit freier Postversendung „ 3'—

Einzelne Nummern 20 Heller.

Fachinserate finden, da das Blatt in einer Auflage von 9100 Exemplaren über ganz Oesterreich-Ungarn, Rumänien, Bulgarien und Serbien verbreitet ist, die weiteste Publizität und werden von der Administration nur gegen vorherige Bezahlung angenommen und per dreispaltige Petitzeile zu 20 Heller berechnet. — Von Mitgliedern der gegenseitigen Vereine werden Inserate bis zu acht Zeilen zum fixen Preise von 1 Krone aufgenommen.

Redaktion und Administration:

Wien, VII/1 Seidengasse 17.

Veleslavín.

Časopis věnovaný zájmům pomocnictva knihtiskařského

**Orgán všech knihtiskařských spolků
pomocnických v Rakousku**

Vydavatel a zodpovědný redaktor: **Jan Jelínek.**

Vychází každého týdne v pátek v poledne.

Pro Prahu čtvrtletně s volnou poštovní dopravou K 2'20
„ Rakousko-Uhersko čtvrtletně s volnou poštovní dopravou . . „ 2'30
„ Německo čtvrtletně s volnou poštovní dopravou „ 2'60
„ ostatní země čtvrtletně s volnou poštovní dopravou „ 3'—

Jednotlivá čísla 20 h.

Inseráty za petitový řádek 20 h, pro členy vzájemných spolků až do 8 řádek za určitou cenu 1 K.

REDAKCE a ADMINISTRACE:

Praha, Na Slupi 1547 — II.

Ognisko.

Czasopismo dla spraw drukarskich i pokrewnych zawodów.

Organ Związku austriackich Stowarzyszeń drukarskich.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Józef Hudec.**

Wychodzi 5., 15. i 25. każdego miesiąca.

Prenumerata całoroczna z przesyłką pocztową . . . K 4-80

„ półroczna „ „ . . . „ 2-40

„ kwartalna „ „ . . . „ 1-20

Numer pojedynczy 20 h.

Inseraty fachowe za poprzedniem opłaceniem po 20 h. za jeden wiersz petitowy. — Dla członków Stowarzyszeń związkowych inseraty do 8 wierszy po 1 kor.

Redakcyja i administracyja:

Lwów, ul. Łyczakowska 14, I. p.

Il Risveglio.

Giornale per gl'interessi degli operai tipografi ed arti affini.

Organo delle Società tipografiche dell' Austria.

Editore e redattore responsabile: **Antonio Cupez.**

Si pubblica ai 10 e 25 d'ogni mese.

Abbonamento annuo (comprese le spese postali) . Cor. 2.—

Per l'Estero più le spese postali.

Singoli numeri cent. 8.

Inserzioni cent. 20 per linea di testino.

Redazione ed Amministrazione:

Via del Boschetto N. 5, II. p.

